

PEDAGOGICKÝ ODKAZ PIERRA DE COUBERTIN

— František Seman —

Edícia
OLYMPIZMUS V PRAXI

PEDAGOGICKÝ ODKAZ PIERRA DE COUBERTIN

————— *František Seman* —————

V roku 2013 vydal Slovenský olympijský výbor s finančnou podporou Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky a Olympijskej solidarity Medzinárodného olympijského výboru.

Autor textu: © Mgr. František Seman, PhD.

Lektorovali:
prof. PhDr. Miroslav Bobřík, PhD.
PhDr. František Kolář, CSc.

Fotografie použité v publikácii pochádzajú z rozličných zdrojov,
ktoré sú uvedené priamo pod fotografiami.

Nepredajná publikácia vydaná ako pomôcka pre pedagógov a lektorov a študijný materiál pre študentov stredných a vysokých škôl v rámci komplexného Programu olympijskej výchovy Slovenského olympijského výboru. Príručku môžu využiť ako študijný text aj študenti vysokých škôl s telovýchovným zameraním.

Publikácia je súčasť riešenia grantovej úlohy VEGA č. 1/0635/11 „Vplyv športových pohybových aktivít na kvalitatívne aspekty spôsobu života slovenskej populácie“.

ISBN 978-80-89460-14-4

OBSAH

PREDHOVOR	4
ÚVOD	6
1 PIERRE DE COUBERTIN – MÍLNÍKY ŽIVOTA	8
2 VÝCHOVA V DIELE PIERRA DE COUBERTIN DO ROKU 1896	15
2.1 Francúzsko 19. storočia a potreba novej výchovy	15
2.2 Zdanlivý chaos – reforma výchovy vo Francúzsku alebo olympijské hry	16
2.2.1 „Olympijské hry“ pred Pierrom de Coubertin	19
2.3 Anglická a americká inšpirácia vo výchove športom	21
2.3.1 Anglicko a šport vo výchove	22
2.3.2 Šport v školách na severoamerickom kontinente	23
2.4 Obnovenie olympijských hier	25
3 VÝCHOVA V DIELE PIERRA DE COUBERTIN V ROKOCH 1897 – 1925	29
3.1 II. olympijský kongres – pedagogické otázky obnoveného olympizmu a zásadný príspevok reverenda „otca“ Didona	30
3.2 Poznámky o verejnej výchove alebo čo postrehol Pierre de Coubertin	33
3.3 III. a IV. olympijský kongres v rokoch 1905 a 1906 – pedagogika a umenie	35
3.4 Trilógia s tematikou výchovy	37
3.4.1 Výchova adolescentov v 20. storočí – telesná výchova	37
3.4.2 Výchova adolescentov v 20. storočí – intelektuálna výchova	38
3.4.3 Výchova adolescentov v 20. storočí – morálna výchova	39
3.5 Eseje zo športovej psychológie a problematika výchovy	40
3.6 Eurýtmia a výchova – súlad a súhra vychovávajú účinnejšie	42
3.7 V. olympijský kongres v roku 1913 a výrazný vstup vedy do športu	45
3.8 VI. olympijský kongres a začiatky gigantizmu olympijských hier	46
3.9 Športová pedagogika – prehľad základných poznatkov v oblasti športu	48
3.10 VII. olympijský kongres – absencia problematiky výchovy v jeho rokovaní	50
3.11 VIII. olympijský kongres a odchod Pierra de Coubertin z funkcie predsedu Medzinárodného olympijského výboru	51
4 VÝCHOVA V DIELE PIERRA DE COUBERTIN PO ROKU 1925	56
4.1 Finančné problémy Pierra de Coubertin	56
4.2 Svetová pedagogická únia a činnosť Pierra de Coubertin	57
4.3 Medzinárodné byro športovej pedagogiky a vyhlásenie Charty športovej reformy	58
4.4 Filozofické základy moderného olympizmu – posledné olympijské posolstvo Pierra de Coubertin svetu	60
4.5 Parte	62
5 MEDZINÁRODNÁ OLYMPIJSKÁ AKADÉMIA A NÁRODNÉ OLYMPIJSKÉ AKADÉMIE AKO PROPAGÁTORI PEDAGOGICKÉHO ODKAZU PIERRA DE COUBERTIN	63
5.1 Medzinárodná olympijská akadémia, národné olympijské akadémie a ich vývoj	63
6 KRÁTKO O KRITICKÝCH POSTOJOCH K DIELU PIERRA DE COUBERTIN	68
ZÁVER	70
LITERATÚRA	72

PEDAGOGICKÝ ODKAZ PIERRA DE COUBERTIN

František Šeman

Edícia
OLYMPIZMUS V PRAXI

PREDHOVOR

Publikácia Pedagogický odkaz Pierra de Coubertin je pokračovanie vydavateľskej činnosti Slovenského olympijského výboru v rámci Programu olympijskej výchovy a vhodne dopĺňa doteraz vydané publikácie. Ambícia publikácie siaha do oblasti získavania vedomostí o pedagogickej činnosti Pierra de Coubertin v súvislosti s jeho prácou na reforme výchovy vo Francúzsku, na obnovení olympijských hier a na ich postupnom vývoji, ale zasahuje aj do problematiky činnosti Pierra de Coubertin po roku 1925 – teda do obdobia, keď už bol mimo Medzinárodného olympijského výboru, ale výchove sa aj naďalej venoval.

Publikáciu môžu využiť na štúdium študenti fakúlt, ktoré pripravujú telovýchovných pedagógov, a to v rámci relevantných predmetov. Neznamená to však, že ju nemožno využiť v oblasti olympijského vzdelávania v rámci Slovenskej olympijskej akadémie, olympijských klubov na Slovensku alebo všade tam, kde môžu byť poznatky o Pierrovi de Coubertin užitočné a potrebné.

Cieľ publikácie je podať obraz o pôsobení Pierra de Coubertin v oblasti výchovy, pričom dôraz bude klásť najmä na výchovu športom. Iste sa

ale zmienime aj o problematike školstva ako takého, pretože v oblasti školstva je výchova, spolu so vzdelávaním, jeho náplňou. Nedá nám nepripomenúť, že sa budeme nevyhnutne zmieňovať aj o politike. Práve politika tvorí pomyselné „okolie“ výchovy a významne na ňu vplýva v závislosti od toho, či ide o politiku v rámci demokracie, totality alebo iného politického systému. Považujeme za potrebné – a to hneď v prvej kapitole publikácie – uviesť podrobnejší životopis Pierra de Coubertin, pretože práve od neho sa budú v mnohých prípadoch odvíjať fakty o jeho práci v súvislosti s výchovou. Životopis nebudeme prezentovať čitateľom v celistvej forme, pretože by to zabralo príliš veľa priestoru v publikácii. Obmedzíme sa na uvedenie dátumu a popisu skutočnosti, ktorá sa k nemu – a samozrejme k Pierrovi de Coubertin – viaže.

V živote, ale najmä v diele Pierra de Coubertin možno vyčleniť viacero charakteristických etáp. Tieto etapy si môžeme rozdeliť na základe mnohých skutočností. My sme si zvolili vyčlenenie etáp na základe činnosti Pierra de Coubertin v oblasti, ktorá je v očiach svetovej verejnosti naj-

významnejšia, a to je olympizmus a olympijské hry. Prvá etapa bude činnosť a pôsobenie Pierra de Coubertin do roku 1896, teda do roku, keď sa v Aténach konali Hry I. olympiády. Nasledujúca, druhá etapa bude zahrňovať činnosť tohto veľikána v období rokov 1897 – 1925. Ide o obdobie, v ktorom sa Pierre de Coubertin výrazne angažoval na poli rozvoja moderného olympizmu a napredovania olympijských hier. Výchovu nezavrhol – práve naopak – tvorila dôležitú skutočnosť v jeho práci, či už spomenieme niektoré významné diela, kde výchova rezonuje, alebo napríklad olympijské kongresy, kde zohrala výchova dôležitú úlohu najmä v rokovaní niektorých olympijských kongresov. Posledná, tretia etapa mapuje činnosť baróna de Coubertin v období po roku 1925. Ide o obdobie, v ktorom sa angažoval v iných ako olympijských štruktúrach. Na olympizmus nezanevrel. Nebol však už hlavnou náplňou jeho pedagogických snáh.

V publikácii sa samozrejme neobmedzíme len striktne na problematiku výchovy. Táto síce bude pomyselná vodiaca niť, ale zmienime sa aj o iných skutočnostiach, ktoré považujeme za potrebné

uviesť. Sme si vedomí skutočnosti, že v podmienkach Slovenska doteraz nevyšla žiadna publikácia o živote a diele baróna Pierra de Coubertin. Domnievame sa, že vydanie predkladanej publikácie je o to aktuálnejšie v roku 2013, na ktorý pripadá 150. výročie barónovho narodenia. Slovenský čitateľ doteraz nemal k dispozícii publikáciu, ktorá by mu život a dielo Pierra de Coubertin priblížila. Ani táto publikácia, vzhľadom na jej rozsah, nebude v žiadnom prípade vyčerpávajúca. Parciálne však vyplní pomyselnú medzeru v literatúre o Pierrovi de Coubertin.

Veríme, že aj táto publikácia splní svoj účel a zaradi sa medzi diela, z ktorých čitatelia načerpajú nielen nové poznatky, ale budú sa snažiť v niektorých prípadoch tieto poznatky prenášať do života alebo do svojej profesijnej praxe. V tomto ohľade má publikácia skutočne veľkú ambíciu osloviť telovýchovných pedagógov. Nemožno však v žiadnom prípade tvrdiť, že si v nej zaujímavé čítanie nenájde ktokoľvek, kto sa aspoň okrajovo zaujíma o olympijské hry, o olympizmus, alebo o výchovu ako jednu z kľúčových potrieb ľudstva vo všetkých obdobiach jeho vývoja.

ÚVOD

„Po chlebe je prvá potreba ľudstva výchova.“

Pierre de Coubertin v diele Poznámky o verejnej výchove, odvolávajúc sa na „istého slávneho revolucionára“

História zaznamenala mnoho významných ľudí, ktorí svojou činnosťou zanechali výrazné stopy v rozličných oblastiach ľudskej činnosti. Odhliadnuc od tých, ktorých činnosť bola zameraná vyslovene negatívne (a občas ich niekto hodnotí ako významných), zostáva podľa nášho názoru veľká väčšina skutočných veľikánov, ktorí ľudstvu pomáhali na jeho pomyselnej ceste neustálej humanizácie a svojimi myšlienkami či skutkami naozaj posúvali civilizáciu dopredu. Myslíme si, že netreba menovať nikoho z nich, pretože už samotný menoslov by si vyžadoval mravčiu prácu a jej výsledok by bol možno aj tak trochu pochybný. Veď veľikánov v každej oblasti ľudskej činnosti je mnoho.

Spoločnosť môžu „posúvať dopredu“ najmä adekvátne vzdelaní a vychovaní ľudia.

Výchova, ako výsledok postupného civilizačného procesu, takisto pozná svojich veľikánov. Výchovou sa zaoberali už významní starovekí filozofi, stredovekí kresťanskí myslitelia, ale skutočný boom zaznamenala až v súvislosti s postupným rozvojom národných štátov v novoveku. Výchova sa nestala fenoménom – stala sa reálnou potrebou v neustále napredujúcom civilizačnom procese. Veď spoločnosť môžu „posúvať dopredu“ najmä adekvátne vzdelaní a vychovaní ľudia. Tí ľudia, pre ktorých je spoločnosť a jej pokrok často niečo viac ako osobné záujmy. Výchova však v každom období dejín mala aj svoje prostriedky, ktoré boli odrazom civilizačného pokroku ľudstva. Telesné cvičenia mala k dispozícii každá historická doba a mohli sa teda stať prostriedkom výchovy mládeže, ale aj dospelých. Pohybovými aktivitami boli vychovávaní slobodní (v zmysle, že neboli otroci) mladí ľudia v staroveku, pričom vyniklo obdobie antiky (staroveké Grécko a staroveký Rím). Ale aj stredovekí rytieri mali v rámci svojej výchovy predpísané telesné cvičenia. Novovek sa od týchto období dosť výrazne odlišoval. Telesné cvičenia sa stávali dostupnejšie, venovalo sa im viac ľudí, ich ponuka sa neustále rozširovala a popri európskych telovýchovných systémoch a ich severoamerickom ekvivalente sa v polovici 19. storočia objavil moderný šport, ktorý vzišiel z ostrovného Anglicka.

Moderný šport sa krátko po svojom vzniku stal výchovným prostriedkom a ponúkol výchovný vzor – vynikajúceho športovca.

To, že sa krátko stal výchovným prostriedkom, ani neudivuje. Ponúkal to, čo iné výchovné prostriedky ponúknuť nemohli – voľný pohyb; neustály kontakt s priateľmi; rešpekt nielen pred písaným pravidlom, ale aj pred pravidlom nepísaným; príjemné trávenie času bez toho, aby niekto zo športujúcich nemal dobrý pocit; obyčajné sledovanie športových podujatí, kde si aj divák môže odniesť do svojho života niečo pozitívne. Súčasne, v súvislosti so súťaživosťou, moderný šport ponúkol aj vzor, teda jedinca, ktorý svojou činnosťou na športovisku zaujme ostatných športovcov alebo divákov do takej miery, že sa mu chcú podobať. A v prípade, keď ide o kladný vzor, netreba uvažovať o jeho zavrnutí – šport môže jedinečne plniť výchovnú úlohu.

Výchova športom sa realizuje aj v súčasnosti

(Zdroj: www.samuraisports.com)

Nevieme s istotou povedať, ako uvažovali všetci tí veľikáni, ktorí si v oblasti výchovy zvolili šport za jej prostriedok. Vieme ale celkom určite, že sa v rámci možností doby druhej polovice 19. a začiatku 20. storočia spravidla nemýlili v tom, keď si zvolili práve šport za výchovný prostriedok pre svojich zverencov. Urobil chybu Thomas Arnold, keď zaviedol výchovu športom na kolégiu v Rugby? Mal výčitky Dudley Allen Sargent, keď zaviedol systém pestovania krásy tela v Spojených štátoch amerických? Alebo azda pochybil Pierre de Coubertin, keď si zvolil šport za výchovný prostriedok aj v rámci obnovených olympijských hier?

A je to tu! Aj Pierra de Coubertin môžeme právom zaradiť medzi skutočných veľikánov a osobností s nesmiernou charizmou na ceste zušľachťovania človeka. Bol nielen naozajstný odborník vo svete výchovy, ale aj človek, ktorý vedel precítiť jej úlohu a predvídať jej účinky v procese samotnom. Bol aj vizionár, ako sa o tom napokon čitateľ iste presvedčí, keď bude prechádzať túto publikáciu stránku po stránke a zamýšľať sa, odkiaľ pochádza tento dar Pierra de Coubertin, ktorým ohromuje súčasné generácie.

Skutočnosť, že Pierre de Coubertin obnovil olympijské hry, je iste známa veľkej väčšine vzdelaných ľudí a tiež mnohým športovcom a priaznivcom športu. Jeho činnosť v oblasti výchovy je takmer zastrená olympijskými hrami a preto sa ju pokúsime poodkryť do takej miery, aby sa aj o nej dozvedeli nielen študenti, ale aj čo najširšia verejnosť. Výchova je stále aktuálny problém, riešenie ktorého nie je jednoznačné. Pierre de Coubertin, aj napriek tomu, že v tejto oblasti urobil veľký kus práce, nemohol, obrazne povedané, stihnúť všetko. Preto zostáva na jeho nasledovníkoch, všetkých športových pedagógoch, učiteľoch telesnej výchovy a tréneroch, aby pokračovali v diele francúzskeho baróna, ktorému mnohí jeho súčasníci sotva verili, ale ktorý nielen im, ale hlavne svetu dokázal, že prostredníctvom športu sa to môže dariť!

V nasledujúcich častiach publikácie budeme, z dôvodov úspory miesta, uvádzať meno baróna Pierra de Coubertin v podobe P. de Coubertin.

1

PIERRE DE COUBERTIN – MÍLNÍKY ŽIVOTA

1863 Dňa 1. januára popoludní okolo 17.00 hod. sa narodil v Paríži P. de Coubertin. Mal už troch starších súrodencov: Paul, narodený v roku 1847, Albert narodený v roku 1848 a Marie narodená v roku 1855. Jeho matka bola Agathe Marie Marcelle Gigault de Crisenoy. Jeho otec bol Charles Pierre Fredy de Coubertin.

◀ Pierre de Coubertin vo veku 6 rokov.
Toto je jediná fotografia z jeho detstva

(Zdroj: G. de Navacelle: Pierre de Coubertin. Sa vie par l'image, 1986)

1874 – 1881 Po roku strávenom na kolégiu Vaugirard, bol žiakom jezuitskej školy svätého Ignáca v Paríži. V rokoch 1878 – 1879 absolvoval hodiny rétoriky s „otcom“ Caronom, ktorý mu vstúpil lásku k helénizmu.

1880 Maturita z filozofie.

1881 Maturita z prírodných vied. Rodičia si želali, aby nastúpil vojenskú kariéru v akadémii v Saint-Cyr. Odmietol.

1882 Študoval právo a súčasne sa zapísal na Vysokú školu politických vied.

1883 V prístave Le Havre nastúpil na svoju prvú cestu do Anglicka.

1883 – 1886 Viacero ciest do Anglicka a do Írska.

1885 Maturita z práva.

1886 Dňa 1. novembra publikoval svoj prvý článok v časopise *Réforme sociale* (Sociálna reforma) s názvom *Les Collèges anglais. Harrow School* (Anglické stredné školy. Harrow).

1887 Pristúpil k republikanizmu.

1888 Spoluobčania ho zvolili, bez toho, aby sa uchádzal o ich hlasy, do miestnej rady v Mirville. Členom rady bol až do septembra 1892. V júli 1888 sa pripojil k francúzskemu športovému hnutiu.

1888 Dňa 29. marca oficiálne vznikol Výbor na propagáciu telesných cvičení vo výchove. Dňa 1. júna sa konalo slávnostné vyhlásenie a prezidentom sa stal známy Jules Simon, bývalý minister školstva.

1888 Dňa 14. októbra založil ľavicový nacionalista a účastník Parížskej komúny Paschal Grousset Národnú ligu telesnej výchovy, ktorá bola určitým konkurentom Výboru na propagáciu telesných cvičení vo výchove.

1888 Vyšla prvá publikácia P. de Coubertin s tematikou výchovy s názvom *L'Éducation en Angleterre. Collèges et universités* (Výchova v Anglicku. Kolégia a univerzity).

1889 Po februárovom prvom zasadnutí Asociácie pre reformu školskej výchovy vo Francúzsku sa v júni koná známy Medzinárodný kongres na propagáciu telesných cvičení pri príležitosti svetovej výstavy v Paríži. Tajomník a vôbec „duša“ kongresu bol P. de Coubertin.

1889 P. de Coubertin vydal druhú publikáciu s tematikou výchovy s názvom *L'Éducation anglaise en France* (Anglická výchova vo Francúzsku).

1890 Tretia publikácia P. de Coubertin s tematikou výchovy *Universités transatlantiques* (Transatlantické univerzity) je výsledok jeho cesty do Spojených štátov amerických a do Kanady.

1892 Dňa 25. novembra navrhuje P. de Coubertin v priestoroch slávnej parížskej univerzity Sorbonne obnoviť olympijské hry na konferencii pri príležitosti osláv 5. výročia vzniku Únie francúzskych spolkov atletických športov. Pokus sa nevydaril.

1893 V auguste si P. de Coubertin zaumienil prezentovať výboru Únie francúzskych spolkov atletických športov program na zamýšľaný kongres o otázkach amaterizmu. Program obsahoval aj bod o obnovení olympijských hier.

◀ Pierre de Coubertin s manželkou v roku 1895

(Zdroj: G. de Navacelle: Pierre de Coubertin. Sa vie par l'image, 1986)

1894 P. de Coubertin bol hlavný komisár Medzinárodného atletického kongresu v Paríži, ktorý sa zmenil na Kongres na obnovenie olympijských hier. V priebehu roka pripravil športový program, recepcie a oslavy určené pre účastníkov a obzvlášť pozorne pripravil otvárací ceremoniál. Dňa 16. júna sa kongres zišiel opäť v priestoroch historickej budovy parížskej univerzity Sorbonne. Kongres mal dva základné body rokovania – amaterizmus a obnovenie olympijských hier. Výsledok rokovania kongresu bolo aj obnovenie olympijských hier, ku ktorému došlo 23. júna. V tento deň bol aj ustanovený Medzinárodný olympijský výbor (jeho pôvodný názov bol Medzinárodný výbor olympijských hier). P. de Coubertin sa stal jeho tajomníkom. Už niekoľko desaťročí sa 23. jún celosvetovo slávi ako Olympijský deň.

1895 Dňa 12. marca sa P. de Coubertin oženil. Za manželku si vzal Marie Rothanovú, pôvodom z alsaskej protestantskej rodiny. Barónka sa dožila 102 rokov – umrela v roku 1963. V rovnakom roku sa presťahoval na bulvár Flandrin, pričom kanceláriu na ulici Oudinot (kde sa narodil) si ponechal.

1896 Narodenie syna Jacquesa. Tento v dvoch rokoch dostal pravdepodobne silný úpal, z ktorého sa nikdy nevyliečil.

1896 Dňa 6. apríla vyslovil grécky kráľ Juraj I. formulu, ktorá sa stala rituálom: „Vyhlasujem medzinárodné hry prvej olympiády modernej éry za otvorené.“

1896 Dňa 15. apríla prijal P. de Coubertin funkciu predsedu Medzinárodného olympijského výboru podľa princípu, že predsedom bude človek z tej krajiny, kde sa budú sláviť hry nasledujúcej olympiády. Za ich dejisko v roku 1900 bol určený Paríž.

1896 P. de Coubertin sa prezentoval ako znalec histórie dielom *L'Évolution française sous la Troisième République* (Vývoj Francúzska v Tretej republike). Dielo tvorí súbor článkov, ktoré publikoval v časopise *La Nouvelle revue* (Nová revue). V roku 1897 vyšlo toto dielo v Spojených štátoch amerických a o ďalší rok neskôr v Anglicku, čo mu zabezpečilo popularitu.

1897 – 1925 P. de Coubertin zorganizoval a zohral kľúčovú úlohu na olympijských kongresoch v rokoch 1897, 1905, 1906, 1913, 1914, 1921, 1925.

1898 Listom, ktorým P. de Coubertin oslovil voličov vo volebnom okrsku Le Havre, definitívne potvrdil, že si neželá politickú kariéru. Zamietol už výzvy v rokoch 1889 a 1893, ktoré ho na túto kariéru nabádali.

1900 Hry II. olympiády 1900 v Paríži sklamali P. de Coubertin.

1901 Vyšla publikácia P. de Coubertin *Notes sur l'éducation publique* (Poznámky o verejnej výchove) venovaná pamiatke Julesa Simona.

1901 Dňa 22. mája sa začalo v Paríži zasadnutie Medzinárodného olympijského výboru. Účastníkov prijal prezident republiky Émile Loubet. Hry najbližšej olympiády mali byť v Chicagu, ale Američan William Milligan Sloane odmietol prijať funkciu predsedu Medzinárodného olympijského výboru. P. de Coubertin funkciu vzal na seba s podmienkou, že v nej zostane len do roku 1907.

1902 Narodenie dcéry Renée, ktorá žila citovo rozpoltená medzi silnou osobnosťou svojej matky a veľkou láskou k svojmu otcovi.

1903 P. de Coubertin založil Spoločnosť utilitárnej gymnastiky, ktorá sa v júni 1905 zmenila na Spoločnosť ľudových športov.

1905 – 1915 V priebehu týchto rokov vyšlo významné trojzväzkové dielo P. de Coubertin *L'Éducation des adolescents au XXe siècle* (Výchova adolescentov v 20. storočí). Jednotlivé zväzky vychádzali takto: 1905 *L'Éducation physique* (Telesná výchova); 1912 *L'Éducation intellectuelle* (Intelektuálna výchova); 1915 *L'Éducation morale* (Morálna výchova).

1906 Založenie Asociácie na reformu vzdelávania. Angažovali sa v nej napr. aj neskorší nositeľ Nobelovej ceny za fyziku 1908 Gabriel Lippman (objav metódy reprodukcie farieb vo fotografii na základe interferencie) a astronóm Jules Janssen.

1907 Dňa 23. mája na zasadnutí Medzinárodného olympijského výboru v Haagu bol P. de Coubertin zvolený do funkcie predsedu Medzinárodného olympijského výboru na ďalších desať ro-

kov. Prerokoval sa program Hier IV. olympiády 1908 v Londýne s podmienkou, že Angličania na tomto podujatí musia akceptovať metrický systém.

1907

Umrela matka P. de Coubertin, narodená v roku 1823.

1908

Umrel otec P. de Coubertin, narodený v roku 1822.

1908

P. de Coubertin sformuloval projekt moderného päťboja (v programe Hier V. olympiády 1912 v Štokholme).

1909

Vyšla prvá publikácia spomienok a postrehov P. de Coubertin vo vzťahu k jeho činnosti s názvom *Une Campagne de vingt-et-un ans. 1887 – 1908* (Dvadsaťjedenročné ťaženie. 1887 – 1908).

1911

Dňa 27. októbra sa konalo konzultatívne zasadnutie Ligy národnej výchovy, ktoré plne prija- lo projekt P. de Coubertin „založený na systéme malých skupín mladých adolescentov organizovaných v Anglicku pod názvom Boy Scouts (skauting, pozn. autora)“. Vo Francúzsku dostali názov *Éclaireurs* (pátrači, resp. vojenský prieskumníci, pozn. autora). Činnosť tejto ligy spočívala na intelektuálnom, športovom a morálnom základe.

◀ Pierre de Coubertin na pikniku s manželkou a s dcérou Renée. Fotografia je z obdobia rokov 1910 – 1914

(Zdroj: G. de Navacelle: Pierre de Coubertin. Sa vie par l'image, 1986)

1912 P. de Coubertin sa stal olympijským víťazom na Hrách V. olympiády 1912 v Štokholme. Triumfoval v rámci umeleckých súťaží (literárna súťaž) so známou Ódou na šport, ktorú podpísal francúzsko-nemeckým pseudonymom George Hohrod – M. Eschbach. Na Hrách V. olympiády 1912 v Štokholme však bolo uvedené, že obaja autori sú z Nemecka. V decembri 1912 vyšla Óda na šport aj v Olympijskej revue.

1913 Vyšla jedna z najznámejších publikácií P. de Coubertin nazvaná *Essais de psychologie sportive* (Eseje zo športovej psychológie). Publikácia je súborom článkov, ktoré vychádzali v Olympijskej revue v rokoch 1906 – 1912.

1914 V prvých týždňoch po začiatku prvej svetovej vojny, v spolupráci s Henrim Desgrangeom, šéfom športového denníka *L'Auto* (Automobil, pozn. autora), založil P. de Coubertin Výbor telesnej výchovy.

1914 – 1918 P. de Coubertin si želal v prvej svetovej vojne slúžiť vlasti. Francúzska vláda, resp. niektorí jej ministri sídlia- ci v Bordeaux, ho poverili rozličnými komplementárnymi misiami. Tie mu umožnili venovať sa činnostiam, ktoré mu boli vlastné, ale vo vojenskom kontexte (napr. náv-

števa lýceí po celom Francúzsku). Pre ministra zahraničných vecí pripravil správu o organizácii národnej propagandy. Neskôr bol tlmočník. Na front sa nedostal aj napriek svojim opakovaným žiadosťami. Pracoval aj v tlačovom oddelení a pripravoval, po svojej ceste do Madridu v roku 1916, rôzne dokumenty vo vzťahu k Latinskej Amerike.

◀ Pierre de Coubertin v uniforme v čase prvej svetovej vojny

(Zdroj: G. de Navacelle: Pierre de Coubertin. Sa vie par l'image, 1986)

1917 Vznik Olympijského inštitútu v Lausanne. P. de Coubertin získal druhý mandát na desaťročné obdobie vo funkcii predsedu Medzinárodného olympijského výboru.

1920 Rodinné sídlo na ulici Oudinot je zatvorené a bolo predané buď v rovnakom roku alebo v roku 1922.

1920 Na Hrách VII. olympiády 1920 v Antverpách predniesol prísahu športovcov po prvý raz belgický šermiar Victor Boin.

1921 P. de Coubertin vydal dielo *Leçons de pédagogie sportive* (dnes známe ako Športová pedagogika).

1922 Na zasadnutí Medzinárodného olympijského výboru v Paríži potvrdil P. de Coubertin svoje želanie vzdať sa funkcie predsedu Medzinárodného olympijského výboru po Hrách VIII. olympiády 1924 v Paríži. Mandát jeho nástupcu sa stanovil na osem rokov.

1922

Definitívne sťahovanie do Lausanne (Švajčiarsko). P. de Coubertin býval v hoteli a často cestoval.

1924 Vo februári sa P. de Coubertin zúčastnil na I. medzinárodnom týždni zimných športov v Chamonix. Podujatie o rok neskôr uznal Medzinárodný olympijský výbor za I. zimné olympijské hry.

1925 V máji na pedagogickom a technickom kongrese v Prahe sa P. de Coubertin vzdal funkcie predsedu Medzinárodného olympijského výboru. Na miesto predsedu nastúpil belgický gróf Henri de Baillet-Latour.

1925 Dňa 15. novembra vznikla v Aix-en-Provence Svetová pedagogická únia. P. de Coubertin často viedol jej zasadnutia. Bola dobrovoľne rozpustená na konci roku 1930.

1926 V dňoch 14. – 18. septembra sa v Ouchy (v súčasnosti časť Lausanne, pozn. autora) pod hlavičkou Svetovej pedagogickej únie konala medzinárodná konferencia o výchovnej úlohe moderného mesta, ktorá vyhlasuje právo na šport pre ľudí a súčasne aj právo podieľať sa na kultúre.

1927 P. de Coubertin prijal pozvanie do Grécka. Dňa 17. apríla sa zúčastnil na slávnostnej inaugurácii mramorového monumentu v Olympii oslavujúceho olympijské hry.

1928 Vznik Medzinárodného byra športovej pedagogiky, ktoré v roku 1930 vyhlásilo Chartu športovej reformy.

◀ Pohľad na Vilu Mon Repos v súčasnosti. Medzinárodný olympijský výbor tu sídlil v rokoch 1922 – 1967

(Zdroj: www.youropi.com)

1930 Brat P. de Coubertin, Paul, predal rodinný zámok v Mirville, majetok po matke.

1930 V rámci Medzinárodného byra športovej pedagogiky sformuloval P. de Coubertin Chartu športovej reformy.

1932 S priateľmi oslávil v Lausanne 70. narodeniny.

1932 V Lausanne vyšlo najznámejšie dielo P. de Coubertin *Mémoires olympiques* (Olympijské pamäti).

1934 V jeseni sa presťahoval do Ženevy, ale Vila Mon Repos v Lausanne mu bola kedykoľvek k dispozícii.

1935 Dňa 5. augusta. Testament (výťah): „Nepriaznivé okolnosti, ktoré mi pred ôsmimi rokmi znemožnili prežívať život v rýchlych rytme, zredukovali moje zdroje a znásobili moje nutné výdavky takým spôsobom, že tento život sa skončí v úzkosti so zreteľom na mojich blízkych a to údelom, ktorý ich ohrozuje.“

1936 Na začiatku roku navrhol Medzinárodný olympijský výbor P. de Coubertin na Nobelovu cenu mieru. Iniciatíva vyšla nazmar. V roku 1936 bol Nobelovou cenou mieru ocenený argentínsky politik Carlos Saavedra Lamas za sprostredkovanie mierovej zmluvy, ktorá skončila tzv. vojnu o Gran Chaco medzi Bolíviou a Paraguajom v rokoch 1932 – 1935.

1937 Dňa 2. septembra umrel P. de Coubertin v aleji parku de la Grange v Ženeve, na ľavom brehu Ženevského jazera.

1938 Srdce P. de Coubertin bolo vložené do spomienkového monumentu obnovenia olympijských hier v Olympii, ktorý bol vztýčený v jeho prítomnosti v roku 1927.

1964 Francúzska vláda oslávila, s ročným oneskorením, sté výročie narodenia humanistu, pedagóga, historika, športovca, vizionára a zakladateľa novovekých olympijských hier, baróna P. de Coubertin (spracované podľa Durry, 1997, Bergvall ed., 1913; Bermond, 2008).

2 VÝCHOVA V DIELE PIERRA DE COUBERTIN DO ROKU 1896

Ako sme už spomenuli v predhovore tejto publikácie, jej prvá časť bude venovaná činnosti P. de Coubertin do roku 1896, teda do roku, keď sa v Aténach slávili Hry. I. olympiády. Ide o obdobie, v ktorom sa P. de Coubertin postupne presvedčil, že šport sa môže stať účinným výchovným prostriedkom. Zároveň treba aj zdôrazniť, že v tomto období sa P. de Coubertin angažoval vo viacerých štruktúrach, pričom novo vzniknutosi Medzinárodný výbor olympijských hier (neskôr Medzinárodný olympijský výbor, ďalej len MOV) sa stal na dlhú dobu jeho hlavným pôsobiskom.

2.1 Francúzsko 19. storočia a potreba novej výchovy

Už pred koncom 18. storočia (1789) prebehla vo Francúzsku Revolúcia (u nás známa ako Veľká francúzska revolúcia, pozn. autora), ktorá od základov zmenila jeho charakter. Dovtedajšie zriadenie – monarchiu – vystriedalo republikánske zriadenie. Okrem iných zmien sa urobili výrazné legislatívne zmeny aj vo výchove. Organizáciu verejného školstva a výchovu k národným tradíciám, ktoré vzišli z Veľkej francúzskej revolúcie, riešil v rámci nového pedagogického systému zákon z 3. brumaira roku IV (25. október 1795) (Sirinelli ed., 2006). Po Revolúcii bol vo Francúzsku prijatý tzv. republikánsky kalendár, ktorý zmenil názvy mesiacov a roky sa začali počítať od roku I. Kalendár vstúpil do platnosti v roku II (presne 6. októbra 1793, pozn. autora) a platil do roku 1806. Potom bol ešte v platnosti krátko počas Parížskej komúny.

Totalita si zmenu výchovy vynúti, demokracia si ju vyžiada.

19. storočie však neprinieslo tejto krajine očakávaný pokoj a stabilitu. Práve naopak, spomínaná Revolúcia akoby spustila sled rýchlych zmien režimov a v 19. storočí bolo Francúzsko

akými pomyselným politickým laboratóriom Európy, keď sa tu v jeho priebehu vystriedalo sedem diametrálne odlišných politických režimov. Uvedenie striedanie režimov malo nepochybne aj vplyv na výchovu. Totalitný režim si jej zmenu vynútil, demokracia si túto zmenu skôr vyžiadala.

Už Napoleonské cisárstvo v dobe svojho najväčšieho rozmachu „pofrancúzštilo“ Európu od Atlantiku po riekú Labe. Neprinieslo však Francúzom mier, ale neustále sa množiace vojenské konflikty, ktoré si vyžadovali stále čerstvé vojenské sily. Francúzska mládež márne čakala na novú výchovu a vzdelanie, márne čakala na to, že sa bude môcť venovať svojmu povolaniu. Francúzsko už nemohlo uniesť farchu ďalších vojen, čo si cisár zrejme neuvedomoval a čo, okrem iného, viedlo k jeho vojenskej porážke pri Waterloo v roku 1815 (Kudrna a kol., 1988).

Za najvýraznejšie otrasy Francúzska v 19. storočí treba považovať, po porážke pri Waterloo, najmä prusko-francúzske vojny (ktorú Francúzsko prehralo) v rokoch 1870 – 1871 a krátku Parížsku komúnu (1871). Režim tzv. III. republiky, ktorá pretrvala až do roku 1940, bol ustanovený v roku 1870, niekde sa ale uvádza, že až v roku 1875, keď bola prijatá ústava.

Výchova v uvedenom období (19. storočie) vo Francúzsku odrážala potreby z hľadiska režimu krajiny. Vo všeobecnosti možno povedať, že keď bol režim viac naklonený militarizmu, bola aj výchova zameraná viac vojensky a na druhej strane, keď režim nebol militarizmu naklonený, výchova bola menej vojensky zameraná. Telesná výchova zohrávala v každej etape vývoja krajiny určitú úlohu. Výraznejšie však vystúpila do popredia od roku 1887, keď sa lekári postavili proti intelek-

tuálnemu preťažovaniu žiakov v školách a začali požadovať viac telesnej výchovy v prírode a viac aktívneho pohybu pre žiakov v školách. Obdobie rokov 1887 – 1890 sa nazýva, vo vzťahu k telesnej výchove vo Francúzsku, obdobím lekárskej vedy. Posledných desať rokov 19. storočia sa nazýva obdobím privátnej iniciatívy. Toto obdobie, podľa Tissieho a kol. (1901) je začiatok novej éry v telesnej výchove. Jednotlivé obdobia vývoja telesnej výchovy vo Francúzsku v 19. storočí sú uvedené v publikácii Mílniky svetového športu, kde sa s nimi možno oboznámiť.

◄ Hodina telesnej výchovy vo francúzskej škole niekedy po roku 1850. Vyučujúci je vojak (Zdroj: Archív autora)

Potrebu novej, inej a účinnejšej výchovy však začali prezentovať aj iní. Napr. abbé Baudain (1876) vo svojej publikácii uviedol, že spoločnosť je chorá, výchova je skazená a liekom by mohla byť (iná) výchova mládeže. Podobne uvažovali, pokiaľ ide o výchovu aj ďalší. Súčasne sa však dostávala do popredia aj sociálna reforma, čo problematiku výchovy trochu komplikovalo.

Potrebu novej výchovy deklarovali aj francúzske cirkevné kruhy.

Telesná výchova mala v školách svoje významné postavenie, pričom jej hlavným obsahom bola gymnastika. V Anglicku sa však vo výchove mládeže, najmä v druhej polovici 19.

storočia, uplatnil skôr práve expandujúci šport, ktorý si našiel cestu aj na európsky kontinent a samozrejme aj do Francúzska. Toto však nebola jediná „cesta“ moderného športu z Anglicka. Veľmi rýchlo prenikol aj na druhú stranu Atlantiku, najmä do Spojených štátov amerických a do Kanady. Svoje miesto si ale našiel aj v krajinách Južnej Ameriky a trochu neskôr aj v ďalekom Japonsku.

2.2 Zdanlivý chaos – reforma výchovy vo Francúzsku alebo olympijské hry

Reforma výchovy sa, po všetkých politických a sociálnych otrasoch vo Francúzsku, stala v jeho III. republike naliehavou potrebou. K reformnému hnutiu výchovy sa prihlásil aj P. de Coubertin.

Francúzi boli otrasení krízou začiatku 70. rokov 19. storočia a sami so sebou, ako to uvádza P. de Coubertin (1909), neboli spokojní. Ironicky podotýka, že nič nekazilo pomyselnú národnú hrdosť viac ako spolužitie mincí s rozličnými podobizňami v jednom vrecku. Naráža jednoznačne na to, že režimy sa striedalo príliš často. Republikánske zriadenie nevyhovovalo početným prívržencom monarchie a časté striedanie politických režimov nevyhovovalo v podstate nikomu.

Potreba novej výchovy bola teda na svete. Čo by malo byť jej obsahom, zostávalo na kompetentných. K nim možno zaradiť aj P. de Coubertin. Sám by však takúto úlohu iste nemohol zvládnuť, napokon ani iný jednotlivec. Ale časom začali vznikať rozličné spolky. Náplň ich činnosti spočívala aj v propagácii telesných cvičení a novo prenikajúceho anglického športu na územie Francúzska. Na činnosť P. de Coubertin však vplývalo viac významných osobností z viacerých oblastí života. Medzi najvýznamnejších patrili:

- Hippolyte Taine (1828 – 1893), francúzsky filozof, predstaviteľ pozitivismu a historik, člen Francúzskej akadémie, autor známeho diela *Notes sur l'Angleterre* (Poznámky o Anglicku). V spomínanom diele, ktoré vyšlo v roku 1872 a v priebehu ôsmich rokov vyšlo jeho šesť vydání, opisuje anglickú výchovu s dôrazom na morálnu úlohu za súčasného pôsobenia slobody a športu. V roku 1899 vyšlo dielo dokonca v jedenástom vydaní!

◄ Hippolyte Taine

(Zdroj: Francúzska národná knižnica)

- Pierre Guillaume Frédéric Le Play, známejší ako Frédéric Le Play (1806 – 1882), francúzsky politik, sociológ a ekonóm, autor mnohých sociologických štúdií. Vo svojich dielach žiadal vo výchove posilniť autoritu rodičov na úkor autority štátu.

- François-Jules Simon, známejší ako Jules Simon (1814 – 1896), francúzsky štátnik a filozof, člen Francúzskej akadémie. Jules Simon: „Právo, ktoré žiadam pre deti, je právo na hru. Naliehavo žiadam aktívnu hru. ...To, čo

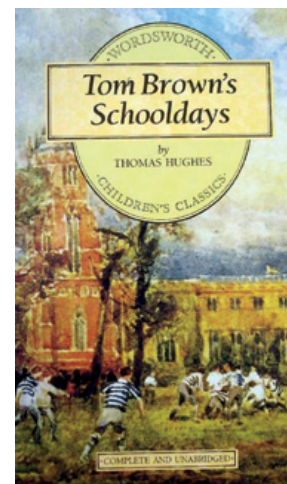
žiadam predovšetkým, je hra, rozvoj fyzických síl v radosti a v slobode. Chcem behy a úpoly, loptové hry, všetko v prírode.“

- Jules Ferry (1832 – 1893), francúzsky politik. Ako minister školstva a predseda štátnej rady v rokoch 1879 – 1885 sa zaslúžil o vydanie nových školských zákonov, ktoré odštartovali školskú reformu vo Francúzsku – zriadenie dievčenských škôl, bezplatné povinné školské vzdelanie a jeho laicizácia (laicizácia je proces, ktorým sa školstvo dostáva spod vplyvu cirkvi, pozn. autora).

- Thomas Arnold (1795 – 1842), významný anglický pedagóg, teológ a historik, riaditeľ kolégia v Rugby v rokoch 1828 – 1841, kde zaviedol šport do výchovy mladých chlapcov. Často je pokladaný za „otca športovej výchovy“.

- Herbert Spencer (1820 – 1903), anglický filozof, prívrženec evolucionizmu a sociológ. V roku 1861 vydal dielo *Education: Intellectual, Moral and Physical* (Výchova: Intelektuálna, morálna) a telesná).

- Thomas Hughes (1822 – 1896), anglický právnik a spisovateľ, autor jednej z najsilnejších a najviac vydávaných kníh o výchove *Tom Brown's School Days* (Školský život Toma Browna). Ako žiak kolégia v Rugby (od roku 1834) spoznal výchovu športom, ktorú riadil Thomas Arnold. V spomínanom diele opisuje vlastné zážitky.

◄ Titulná strana knihy Thomasa Hughesa *Tom Brown's School Days* (Školský život Toma Browna)

(Zdroj: Archív autora)

Rok 1888 bol jedným z kľúčových rokov v oblasti propagácie a výraznejšieho prenikania telesných cvičení nielen do výchovy, ale vôbec do povedomia francúzskej spoločnosti. Aj tam však boli prinajmenšom dve strany, pričom každá z nich mala vlastné predstavy o tom, čo, resp. ktoré cvičenia môžu výchove lepšie pomôcť. Dňa 29. marca 1888 vznikol Výbor na propagáciu telesných cvičení vo výchove. Počnúc 1. júnom 1888, pri príležitosti slávnostného vyhlásenia tohto výboru, sa predsedom stal známy Jules Simon, bývalý minister školstva. V tomto výbore sa angažoval aj P. de Coubertin. Výbor preferoval, aby vo výchove francúzskej mládeže začali hrať významnejšiu úlohu anglické športové hry. Na druhej strane tu bola Národná liga telesnej výchovy, ktorú založil ľavicový nacionalista a účastník Parížskej komúny Paschal Grousset (1844 – 1909) a to dňa 14. októbra 1888. Liga bola, ako aj jej zakladateľ, výrazne nacionalisticky zameraná. Paschal Grousset v súvis-

losti s telesnými cvičeniami, ktoré je nutné do výchovy zaviesť predstieral, že vo Francúzsku „vidí len tupých Angličanov, ktorí majú v úmysle vyvážať do Francúzska školské hry zo Spojeného kráľovstva tak, ako sa vyvážajú stavače a dostihové kone“ (Coubertin, 1909).

V roku 1888 navrhol obnoviť olympijské hry Paschal Grousset, ale len na národnom (francúzskom) základe.

Tieto slová uviedol Paschal Grousset vo svojej publikácii *Renaissance physique* (Telesná renesancia). Dielo Telesná renesancia je súbor jeho článkov, ktorá vychádzali počas roku 1888 v populárnom a čítanom francúzskom denníku *Le Temps* (Čas). Pravidelne v nich uverejňoval svoju rubriku u telesných cvičeniach, pričom ju podpisoval pseudonymom Philippe Daryl. V poslednom článku, ktorý vyšiel 3. októbra 1888, navrhol obnoviť olympijské hry, ale len vo francúzskych podmienkach, slovami: „Olympijské hry – slovo je vyslovené. Treba, aby sme mali naše... Predstavujem si každý rok, na jar, veľkú športovú súťaž v behu, skoku, loptových hrách, plávaní a vo veslovaní, kde by sa zišli zástupcovia francúzskych škôl na základe regionálnych výberov. Vidím týchto majstrov navzájom bojovať počas vylučovacích súťaží... až zostane limitovaný počet víťazov vo finále. A v deň národného sviatku (štátneho sviatku 14. júla, keď sa vo Francúzsku oslavuje výročie dobytia Bastily, pozn. autora) budú triumfujúci ocenení na slávnosti pred nastúpenými jednotkami a dostanú cestovné štipendiá, diplomy a skráti sa im činná vojenská služba v čase mieru“ (*Le Temps*, 3. 10. 1888). Krátko po tom vyšlo spomínané dielo Telesná renesancia. Ako kuriozitu možno uviesť, že vyšlo vo vydavateľstve, ktoré bolo blízke slávne- mu francúzskemu spisovateľovi vedecko-fantastických románov Julesovi Verneovi (1828 – 1905).

• Kľúčová postava Národnej ligy telesnej výchovy, ľavicový nacionalista a účastník Parížskej komúny Paschal Grousset. Fotografia vyšla pôvodne v publikácii *The Works of Jules Verne*

(Zdroj: www.brautdurand.net)

P. de Coubertin dovtedy pracoval na reforme francúzskeho výchovného systému, do ktorého sa snažil vniesť anglické prvky – šport a hry. Angažujúc sa vo Výbore na propagáciu telesných cvičení vo výchove dostal nápad, že obnovené olympijské hry (ale nie na tom základe, ako to navrhoval Paschal Grousset, ale na celosvetovom základe) môžu viac pomôcť nielen francúzskej mládeži, ale v podstate celému ľudstvu. Pôvodne chcel, ako to uvádza Cholley (1996) reformovať francúzsky výchovný systém na všetkých jeho úrovniach, podľa anglického modelu a prostriedkom reformy mali byť najmä telesné cvičenia a šport.

Pierre de Coubertin chcel vniesť do výchovy vo Francúzsku anglické prvky, najmä telesnú výchovu a šport.

Na tomto mieste považujeme za potrebné zmieniť sa o tom, že aj iní odborníci sa zaoberali výchovou a v jej rámci aj telesnou výchovou. Napr. pedagóg a akademický funkcionár Octave Gréard (1828 – 1904), člen Francúzskej akadémie, ktorého spomína P. de Coubertin ako rektora univerzity Sorbonne v čase, keď sa tam konal I. olympijský kongres. Octave Gréard bol autorom viacerých publikácií o výchove. V roku 1889 vyšlo druhé vydanie jeho publikácie s názvom *Éducation et instruction. Enseignement secondaire II* (Výchova a vzdelávanie. Vyučovanie na stredných školách II). V uvedenom diele sa zmiňuje nielen o telesnej výchove, ale aj o morálnej výchove, ktorá by mala byť jej súčasťou (Gréard, 1889).

2.2.1 „Olympijské hry“ pred Pierrom de Coubertin

Tu je namieste krátky exkurz do minulosti, v ktorom sa budeme zaoberať problematikou oživenia – nie obnovenia – olympijských hier, resp. lepšie povedané organizáciou podujatí, ktoré mali v názve slovo súvisiace so slovom „olympijský“ a snažili sa do určitej miery nadviazať na antickú tradíciu prezentácie tela a jeho výkonov na nejakej slávnosti.

Antické olympijské hry, organizované v rokoch 776 p. n. l. až 393 n. l. sa na dlhú dobu „stratili z očí“ civilizácie. Nie však celej civilizácie. Aj v období pred obnovením olympijských hier existovali snahy organizovať podujatia, ktoré sa aspoň „pýšili slovom olympijský“ vo svojom názve.

• Vôbec prvé anglické olympijské hry (skutočne sa to píše s mäkkým „i“, pozn. autora) znie v preklade názov publikácie, ktorá približuje podujatie u nás relatívne neznáme. Tieto hry sa začali organizovať s najväčšou pravdepodobnosťou v roku 1612 (aj keď sú pramene, ktoré uvádzajú skoršie roky) a založil ich právnik Robert Dover (1575/1582 – 1652), po súhlase kráľa Jakuba, ktorý je známy ako Jakub I., kráľ Škótska (1567 – 1625) a súčasne aj Jakub VI., kráľ Anglicka a Írska (1603 – 1625). Robert Dover bol presvedčený, že telesne zodpovedajúco pripravení ľudia budú môcť dobre brániť kráľovstvo. Častý názov týchto hier je aj *Robert Dover's Olimpick Games* (Olympijské hry Roberta Doversa) alebo *Costwold Olimicks* (Costwoldské olympijské hry). Hry sa však nekonali nepretržite – prvýkrát zanikli v roku 1642 v súvislosti s občianskou vojnou a následne boli obnovené v roku 1660 a konali sa do roku 1850, keď museli zaniknúť opätovne, tentoraz z pozemkových dôvodov. V roku 1951 sa opäť obnovili. Hry sa konali (a konajú) každý rok v lete v prírodnom amfiteátri v blízkosti malého mestečka Chipping Campden v grófstve Gloucestershire v Anglicku. Na týchto hrách sa súťažilo v tradičných disciplínach: beh, skok, hod veľkým (nie atletickým) kladivom, poľovačka so psami, tanec, jazda na koni, šerm, zápasenie (Haddon, 2012). V súčasnosti sú disciplíny obmenené. Súťaž sa v preťahovaní lanom, vo viacerých bežeckých disciplínach a vo zvláštnom druhu zápasu, ktorý sa nazýva „kopanie do holení“. Súperi sú oblečení v normálnom odevu, držia sa za paže na úrovni ramien a snažia sa jeden druhého kopaním do holení dostať do takej polohy, z ktorej ho môžu dostať za zem. Už zakladateľ podujatia Robert Dover nemal vôbec v úmysle na tomto podujatí vychovávať mládež. Podujatie, ako to vyplýva z jeho charakteru, malo najskôr charakter vojenský a tento sa od roku 1951 zmenil jednoznačne na charakter zábavný. Vzhľadom na návštevnosť podujatia možno povedať, že jeho význam je regionálny.

• Costwoldské hry v roku 1636. V popredí na koni je vyobrazený ich zakladateľ, Robert Dover

(Zdroj: C. Haddon: The First Ever English Olimpick Games. 2012)

• O obnovu olympijských hier požiadal, po Veľkej francúzskej revolúcii, jeden z poslancov Gilbert Romme v roku 1792. Jeho úmyslom bolo, aby sa organizovali každé štyri roky (Arvin-Bérod, 1994). Ďalšie zmienky o jeho aktivitách chýbajú. Organizovali sa však Slávnosti Revolúcie, ako ich spomína de Girardot (1858), ktoré boli ovplyvnené anticou tradíciou. Ich náplňou boli aj niektoré hry a gymnastické cvičenia a organizovali sa v rokoch 1790 – VIII. (1798). Možno sa domnievať, že o tieto slávnosti sa opieral už spomínaný Paschal Grousset, keď požadoval obnovenie olympijských hier na národnom základe. Uvedené podujatie, keďže sa organizovalo len v uvedených rokoch, si nielenže nemohlo vybudovať nevyhnutnú autoritu, ale výchovnou stránkou v jeho rámci sa nikto vôbec nezoberal.

• Vo Švédsku, v Ramlösa neďaleko Helsingborgu (v sú-

časnosti je Ramlösa už súčasť Helsingborgu, pozn. autora), v rokoch 1834 a 1836 organizovali podujatie s názvom Olympijské hry. O jeho organizáciu sa zaslúžil profesor z Univerzity v Lunde (Švédsko) Gustav Johann Schartau (1794 – 1852). V spomínanom roku 1834 usporiadal panškandinávske hry a to na pamiatku antických olympijských hier. Behy na krátke a stredné vzdialenosti, zápasenie, šplh, skok do výšky, skok o žrdi a gymnastika boli v programe týchto hier aj pri repríze v roku 1836. Repríza však bola zároveň aj derniéra, pretože tieto hry už nikdy viac nezorganizovali (Randall, 2011; Burns, 1985).

• V literatúre možno nájsť zmienky aj o iných podujatiach, ktoré vychádzali z tradície antických olympijských hier, ale ich trvanie nebolo nikdy dlhé. Napr. v 17. storočí sa v Anglicku organizovalo viac takýchto podujatí. Aj na území súčasného Nemecka, v súvislosti so založením tzv. filantropínov v rokoch 1774 a 1784 (filantropín – škola lásky k človeku a dobrých mravov, pozn. autora), kde mala telesná výchova silné postavenie, organizovali takéto podujatie. Tiež sa spomína Holandsko v roku 1840 (Burns, 1985). Bližšie údaje k týmto podujatiám chýbajú.

• Od roku 1850 sa každoročne konajú v malom anglickom meste Much Wenlock v grófstve Shropshire Wenlocké olympijské hry. O ich založenie sa zaslúžil anglický lekár, botanik a vychovávateľ William Penny Brookes (1809 – 1895). Hry vznikli s cieľom morálneho, telesného a intelektuálneho zdokonaľovania obyvateľov mesta. V programe hier boli atletické disciplíny, tradičné anglické hry a športy, niekedy aj s humorným nádychom. V roku 1890 toto podujatie navštívil P. de Coubertin. Bol hosťom Wenlockej olympijskej spoločnosti (vznikla už v roku 1850, pri príležitosti začiatku hier) a podujatie sa stalo preňho jedným zo vzorov pri obnovení moderných olympijských hier. Podujatie malo celoanglický charakter a dôležitú výchovnú úlohu tam zohrával ceremoniál, ktorý sa stal aj pre P. de Coubertin predmetom jeho ďalšej inšpirácie pri zdokonaľovaní moderných olympijských hier (Bracegirdle, 1991; Mullins, 1983).

► William Penny Brookes, kľúčová postava Olympijských hier v Much Wenlocku
(Zdroj: www.wenlock-olympian-society.org.uk)

• Rok 1832 bol priestupný. Budúci kňazi, žiaci Malého seminára v Rondeau, neďaleko mesta Grenoble vo Francúzsku, začali organizovať Olympijské hry v Rondeau. Deň 29. február, ktorý sa vyskytne raz za štyri roky, sa stal olympijským dňom, počas ktorého sa žiaci – budúci kňazi venovali športu tak, ako to robili antickí Gréci. Čoskoro pribudli ceremoniály. Hry sa konali až do roku 1952. Najvýznačnejšou črtou týchto hier však bola výchova. Žiaci sa striedali v úlohách športovcov, trénerov a rozhodcov. Pred olympijskými hrami sa venovali aj tréningu a ich predolympijské súťaže sa nazývali prelúdiá. V Malom seminári strávil určitý čas aj dominikán, spisovateľ a vychovávateľ, reverend „otec“ Henri Didon (1840 – 1900), o ktorom sa v publikácii ešte zmienime. Absolvoval tu dvojce olympijských hier, ktoré v ňom zanechali silný dojem a výchovu športom propagoval aj naďalej. P. de Coubertin sa prostredníctvom neho oboznámil s dôležitými výchovnými momentmi na týchto hrách (Cholley, 1996a; Arvin-Bérod, 1994).

• Reverend „otec“ Henri Didon. Olympijské motto
Citius – Altius – Fortius je jeho dielo
(Zdroj: www.ard.ndr.de)

• Antické olympijské hry boli na území Grécka, a preto je možno aj trochu čudné, že sa Gréci nepokúsili o ich obnovenie alebo aspoň o organizáciu podujatia, ktoré by malo v názve slovo „olympijský“. Od polovice 15. storočia až do roku 1830 bolo však Grécko súčasťou Osmanskej ríše. Podujatie typu olympijských hier teda bolo sotva možné zorganizovať.

Po získaní nezávislosti malo Grécko spočiatku iné problémy, ako uvažovať o nadviazaní na svoje starodávne tradície. V roku 1858 navrhol grécky vlastenec a filantrop Evangelos Zappas (1800 – 1865) kráľovi Ottovi I. (vládol 1833 – 1862), aby sa obnovili olympijské hry, ktoré sa budú konať každé štyri roky tak, ako sa organizovali v antickom Grécku. Tieto hry sa konali v rokoch 1859 (ako panhelénske), 1870, 1875 a 1888 (ako olympijské). Niektoré pramene posledné uvádzané hry neberú do úvahy. Hry v roku 1859 nezaznamenali veľký úspech, ale ich repríza v roku 1870 už úspech mala. Z politických dôvodov sa síce organizovali neskôr, ale divácky záujem bol veľký. Hlavnou náplňou boli súťaže v atletike, plávaní a v jazde na koni. Politické a ekonomické dôvody boli príčinou úpadku a zániku tohto gréckeho pokusu o obnovenie národnej tradície, ktorá je známa na celom svete (Ketseas, 1963; Barney, 1997).

Pedagogický či filozofický charakter mali pred obnovenými olympijskými hrami len dve podujatia, ktoré mali v názve slovo „olympijský“. Boli to Olympijské hry v Much Wenlocku (Anglicko) a Olympijské hry v Rondeau (Francúzsko). V súvislosti s obnovením olympijských hier sa o ne Pierre de Coubertin najviac opieral.

Zo všetkých podujatí, ktoré sme v tejto časti práce spomenuli, na P. de Coubertin zanechali nepochybne najväčší dojem podujatia v Rondeau a v Much Wenlocku. Práve tam našiel skutočnosti, ktoré mohol využiť pri obnovení olympijských hier ako podujatia, ktoré bude vychovávať mládež. Tými skutočnosťami bol ceremoniál a tiež výchova v rámci striedajúcich sa úloh žiakov pri športe – keď si každý vyskúša úlohu športovca, trénera a rozhodcu, viac si bude vážiť spoluhráča, aj protivníka.

2.3 Anglická a americká inšpirácia vo výchove športom

Nová výchova športom sa zrodila v Anglicku.

P. de Coubertin by sa asi sotva mohol zaoberať myšlienkou na obnovenie olympijských hier, keby sa dôkladne neoboznámil s fenoménom, ktorý je ich hlavnou náplňou – so športom. Nebol mu úplne neznámy – v druhej polovici 19. storočia si šport úspešne razil cestu z Anglicka do sveta. Európa, resp. kontinentálna Európa, bola pre šport, resp. pre jeho prenikanie medzi ľuďmi trochu špecifická. Špecifickosť spočívala v existencii európskych telovýchovných systémov, ktoré v rámci svojej pohybovej náplne „nemali radosť zo súťažného športu“. Až po určitom čase, v súvislosti s popularitou športu, boli nútené ho akceptovať vo svojich programoch cvičení. P. de Coubertin sa so športom bližšie oboznámil najmä počas svojich ciest do Anglicka (v 80. rokoch 19. storočia) a do Spojených štátov amerických a Kanady (v roku 1889). Výsledkom týchto ciest boli publikácie, v ktorých podal obraz o športe a o jeho mieste nielen vo výchove, ale vôbec v živote mladých ľudí v krajinách, ktoré navštívil.

2.3.1 Anglicko a šport vo výchove

Už spomínaný Hippolyte Taine vo svojom diele *Poznámky o Anglicku* (prvé vydanie v roku 1872, my sme mali k dispozícii jedenáste vydanie z roku 1899, pozn. autora) zdôrazňoval voľnosť anglickej výchovy, kde sa žiaci mohli pohybovať aj mimo školy, zatiaľ čo vo Francúzsku toto neexistovalo. Anglické kolégiá boli podľa neho skôr malé mestečká, zatiaľ čo francúzske boli len veľké pochmúrne budovy. Anglickí žiaci sa mohli po vyučovaní venovať aj hrám, zatiaľ čo francúzski nie. V Anglicku mali žiaci vyučovanie najviac osem hodín denne (často ale menej), vo Francúzsku až jedenásť hodín! Žiaci v Anglicku sa mohli dokonca venovať aj športovej príprave (nazýva ju, podľa nášho názoru trochu odvážne vedeckou, pozn. autora), vo Francúzsku nemohli. V Anglicku mali vlastné športové spolky, vo Francúzsku nemali. A takto by sa dalo pokračovať ďalej. Hippolyte Taine vyzdvihol činnosť Thomasa Arnolda a tým zrejme inšpiroval aj P. de Coubertin, aby Anglicko navštívil.

Po návrate z Anglicka vydal P. de Coubertin dielo *Éducation en Angleterre* (Výchova z Anglicku). Na základe návštevy viacerých stredných škôl a univerzít v Oxforde a v Cambridge podáva aj obraz o mieste športu vo výchove a na trávení voľného času mladých ľudí. Stretol sa so športovaním mladých ľudí, pričom prím hrali spravidla kriket a ragby. Pri návšteve strednej školy v Rugby vzdal hold Thomasovi Arnoldovi, ktorého nazval aj géniom výchovy. Ten od roku 1828 zavádzal postupne v Rugby nepopulárne reformy, pretože morálna úroveň žiakov bola podľa neho nízka. Medzi tieto reformy patrila aj výchova športom. Výchova bola pre Thomasa Arnolda predohra k životu. Výchova športom posilnila v žiakoch morálne vlastnosti aj telo.

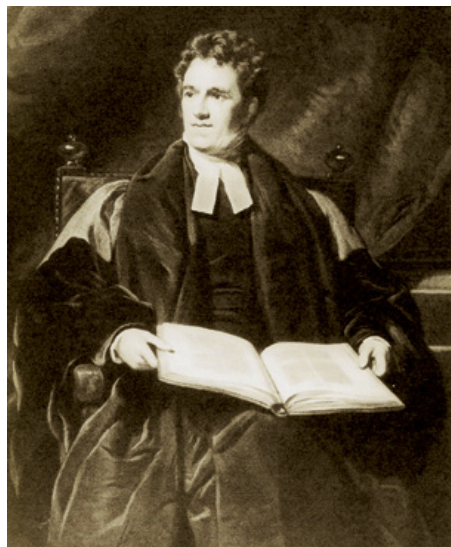
► Thomas Arnold, priekopník výchovy športom
(Zdroj: Pôvodne publikácia Pierra de Coubertin *Une campagne de vingt-et-un ans* (Dvadsaťjedenročné ťaženie), neskôr často publikovaná na rozličných miestach)

„Človek bude slobodný, dieťa musí byť tiež. Ide o to, naučiť ho len využívať túto slobodu a pochopiť jej dôležitosť.“
Thomas Arnold

Na univerzitách v Oxforde a v Cambridge spoznal P. de Coubertin šport trochu z inej stránky a zaujali ho najmä veslári.

Po návrate do Francúzska si ihneď položil otázku: „*Keby sme nemali vo Francúzsku Francúzov, ktorých treba vychovávať, čo by nás viedlo k tomu, aby sme študovali výchovu iných ľudí?*“ Postavil sa proti preťažovaniu francúzskych žiakov v školách a vyslovil rezolútny záver: „*Vo francúzskej výchove treba urobiť miesto na šport; to je môj principiálny záver*“ (de Coubertin, 1888).

Ako ale dostať anglické telesné cvičenia a šport do francúzskeho výchovného systému? V roku 1889 na to dáva P. de Coubertin odpoveď v publikácii *Éducation anglaise en France* (Anglická výchova vo Francúzsku). Na základe skúseností, ktoré získal počas návštevy Anglicka a na základe poznania anglického systému výchovy športom, sa pokúšal P. de Coubertin zaviesť takúto výchovu vo francúzskych podmienkach, a to najmä s pomocou Výboru na propagáciu telesných cvičení vo výchove, založeného v roku 1888. Predpokladal, že sociálny pokrok sa môže vyvíjať najmä na základe reformy stredoškolského vzdelávania a výchovy podľa anglických princípov (de Coubertin, 1909).

Vo Francúzsku existovala od roku 1869 (niektoré pramene uvádzajú 1871) škola Monge v Paríži, kde sa uplatnili nové reformné myšlienky. Založili ju nadšenci novej výchovy. Okrem intelektuálnej výchovy sa kládol dôraz aj na morálnu a telesnú výchovu. Gymnastické cvičenia v prestávkach a rôzne pohybové činnosti túto školu približovali anglickým podmienkam. V roku 1894 však táto škola prešla do vlastníctva štátu a ďalšie údaje o nej chýbajú. Na príklade tejto školy ukázal P. de Coubertin, že proti preťažovaniu žiakov sa dá bojovať – skrátením vyučovacích hodín a zavedením pohybu do výchovy a vyučovania (de Coubertin, 1889). Skrátenie vyučovacích hodín a pohyb vo výchove súčasne posilní mladých ľudí nielen fyzicky, ale aj morálne.

2.3.2 Šport v školách na severoamerickom kontinente

V roku 1889 vyslalo Ministerstvo školstva Francúzska P. de Coubertin na inšpekčnú cestu do Spojených štátov amerických a do Kanady s cieľom návštevy kolégií (stredných škôl) a univerzít. Mal sa tam zaoberať kreovaním a fungovaním športových asociácií, ktoré pri týchto školách existovali. Šport si našiel, najmä v Spojených štátoch amerických, silnejšie postavenie ako v krajinách kontinentálnej Európy. Pomyselný boj telovýchovných systémov existoval síce aj tam, ale nebol taký výrazný. Po občianskej vojne Severu proti Juhu (1861 – 1865) alebo inak nazývanej vojne Únie (severných štátov) a Konfederácie (južných štátov), sa Spojené štáty americké stali štátom, ktorý len veľmi ťažko prijímal cudzie zvyklosti. Šport si tam však našiel pevné postavenie.

Výsledok tejto cesty, dielo *Transatlantické univerzity* z roku 1890, patrí nepochybne k najlepším dielam opisujúcim americké možnosti konca 19. storočia a to nielen v oblasti výchovy, ale aj vzdelávania vôbec. Život na druhej strane Atlantiku sa diametrálne odlišoval od európskeho života. Čo teda P. de Coubertin najviac prekvapilo v Severnej Amerike?

Pierre de Coubertin absolvoval cestu do Spojených štátov amerických a do Kanady na základe poverenia Ministerstva školstva Francúzskej republiky.

Najskôr sa čudoval, že na Princetonskej univerzite sú učitelia len o málo starší ako ich študenti. Tí sa mohli venovať americkému futbalu, bejzbalu, tenisu a lakrosu. Podmienky na to mali. Existuje dokonca štatistika, koľko študentov sa venovalo ktorému športu a ktorí mali aký objem hrudníka. Najviac z nich sa pripravovalo na dráhu teológov, lekárov, právnikov a učiteľov. Podmienky na štúdium (vrátane ubytovania a finančnej náročnosti) boli lepšie ako v Európe. Spojené štáty americké, ako to podčiarkol P. de Coubertin, sú akoby bojové pole, kde si merajú sily anglická a nemecká pedagogika, pretože Nemci tvorili v rámci Únie silnú komunitu. Stredné školy však postupne unikali spod nemeckého vplyvu a veľmi rýchlo si osvojili myšlienky Thomasa Arnolda. Niet sa čo čudovať – v tomto prípade ide v podstate o to, či „bude mať navrch“ nemecká gymnastika alebo anglický šport. Či bude úspešnejší a populárnejší medzi mladými ľuďmi telovýchovný systém, ktorý neponúka voľnosť, ale drill, alebo zvíťazí športový smer, kde sa možno realizovať výraznejšie, ale hlavne voľnejšie a slobodnejšie. P. de Coubertin sa nevyjadroval príliš pochvalne o nemeckej gymnastike, čo napokon ešte uvedieme. Zvíťazil samozrejme anglický šport, ktorý zakrátko takmer úplne ovládol stredné školy a univerzity, a to nielen v Severnej Amerike, ale v Amerike vôbec. Treba však podotknúť, že Američania, resp. ich väčšina, má svoj pôvod v Anglicku a preto P. de Coubertin postrehol, že „*Amerika je v očiach Američanov akoby lepšie Anglicko*“. Navštevujúc stredné školy a univerzity v mnohých mestách sa P. de Coubertin presvedčil, že školy vytvárajú dobré podmienky na to, aby sa študenti mohli venovať športu. Aj podmienky na výučbu boli neporovnateľne lepšie ako v Európe.

Takmer neuveriteľné sa mu zdali jedny veslárske preteky. Popri veslárskom kanáli viedla železničná trať. Mnohí ľudia v úlohe divákov nesesedeli na brehu kanála, ale nastúpili do vlaku, ktorý sa

po štarte pretekov pohol spolu s veslármi a diváci tak mohli sledovať športový výkon bezprostrednejšie. Vlak sa nepohyboval rýchlejšie ako samotní veslári. A keď sme pri veslovaní, Američania už v tej dobe využívali bežne rozličné trenažéry, veslárske nevynímajúc. P. de Coubertin sa stretol aj s takýmto „zariadením“ a veru priznal, že mal problémy opísať ho tak, aby mu európsky čitateľ porozumel. Opísal teda trenažér a opis dal prečítať ktorémusi priateľovi. Potom sa ho spýtal, či si vie toto zariadenie predstaviť...

Pochvalne sa vyjadril aj o športových asociáciách a kluboch, kde má mládež svoje miesto. V súvislosti s klubmi postrehol, že v kluboch, resp. v ich priestoroch sa možno venovať aj písaniu, štúdiu, navečerať sa alebo si zahrať biliard. Takéto zariadenia v podmienkach kontinentálnej Európy neexistovali.

Veslársky trenažér, bežná súčasť športovej prípravy v Spojených štátoch amerických, bol pre Európanov neznámy.

Čím viac sa stretával so športovaním v Severnej Amerike, tým viac sa mu zdalo, že budúcnosť vo výchove nemôže patriť gymnastickým cvičeniam, nech už patria ku ktorémukol'vek smeru alebo systému. O nemeckej gymnastike sa zmienil, že v nej spočíva intolerancia. Domnievame sa, že P. de Coubertin, ako francúzsky vlastenec, mal ešte ťažké srdce na prehratú prusko-francúzsku vojnu a pamätal si prítomnosť nemeckých okupačných jednotiek vo Francúzsku. Pravdepodobne aj preto sa o nemeckej gymnastike vyjadril takto. Ide však len o našu domnienku.

Ale športu v Spojených štátoch amerických P. de Coubertin vyčítal skutočnosť, že najlepší športovci často až prehnane trénujú a slabší športovci im musia uvoľniť miesto, a že v športe vídať často až nezdravé stávkovanie (de Coubertin, 1890).

➤ Šport mal v Spojených štátoch amerických lepšie podmienky na rozvoj ako v Európe. Na obrázku je pohľad na tenisové kurty ženského tenisového klubu Staten Island ladies' lawn tennis club, počas tzv. ženského dňa

(Zdroj: M. R. Nelson: Encyclopedia of Sports in America, 2009. Skutočný pôvod fotografie: Library of Congress)

V Spojených štátoch amerických sa v tej dobe začala postupne kreovať športová veda v súčasnom ponímaní, t. j. založená na diagnostike rozličných parametrov, napr. silových a pod. Za jej zakladateľa pokladá de la Peña (2003) vysokoškolského učiteľa a telovýchovného pedagóga Dudleyho Allena Sargenta (1849 – 1924). Zaslúžil sa o rozvoj telesných cvičení na Harvardskej univerzite, kde v rokoch 1879 – 1919 viedol Hemenwayovu telocvičňu, pomenovanú po filantropovi Augustovi Hemenwayovi (1853 – 1931), ktorý na toto zariadenie finančne prispel. P. de Coubertin navštívil aj Harvardskú univerzitu a videl tieto cvičenia. Ohromilo ho mnoho rozličných činiek a posilňovacích strojov. Mimo vyučovania bola telocvičňa prístupná pre verejnosť, ktorá tam mohla tiež rozvíjať svoje telo. Dudley Allen Sargent, resp. jeho systém, bol však zameraný len na kultiváciu tela najmä posilňovacími cvičeniami a cieľom bolo vychovať „normálneho človeka“. P. de Coubertin sa stretol pred jeho pracovňou so študentmi, ktorí mu potvrdili, že do telocvične chodia posilňovať preto, lebo „chcú byť normálni ľudia“. Keďže Dudley Allen Sargent zaujal k súťažnému športu spočiatku vyslovene negatívny postoj („*Nebehaj, nevesluj, nejazdi na koni alebo nehraj tenis.*“ Sargent, 1882), P. de Coubertin nevidel v tomto systéme veľkú výchovnú hodnotu. Skritizoval systém tak, že sa o ňom vyjadril dosť nelichotivo: „*Toto nie je výchova, to je chov!*“ Súčasnosť však ukázala, že tento systém kultivácie tela si našiel mnoho priaznivcov a to nielen v Spojených štátoch amerických, ale v podstate na celom svete. Kultivácia tela takýmto spôsobom nemôže byť zavrhnúť hodná. Iste lepšie pôsobí telo vyvinuté podľa určitých – síce nestanovených ale všeobecne akceptovaných – noriem ako telo, ktoré sa nejakým spôsobom týmto normám vymyká (Šeman, 2013).

V roku 1889 sa v Bostone konala konferencia o tréningu tela, kde rezonovala aj problematika výchovy. Na tejto konferencii odznali referáty o nemeckej gymnastike, o švédскеj gymnastike a takisto o systéme tréningu tela, aký sa realizoval v Hemenwayovej telocvični na Harvardskej univerzite. Túto časť predniesol práve Dudley Allen Sargent a prezentoval svoj systém tréningu tela. Diskusné príspevky sa však zaoberali skôr problematikou, či je to systém alebo nie je. Napokon, znaky určitého systému vo vtedajšej telesnej výchove nikto nestanovil. Na konferencii sa zúčastnil ako hosť aj P. de Coubertin. Vo vystúpení zdôraznil svoje postoje, ktoré vychádzali z výchovného systému na anglických školách a podčiarkol potrebu reformy výchovy s prvkami „voľného športu“. Na tomto mieste sa nevyjadril kriticky o systéme pestovania krásy tela posilňovacími cvičeniami (Barrows ed., 1890).

Záver z návštevy P. de Coubertin v Anglicku a v Spojených štátoch amerických môže byť aj taký, ako to uvádzame v nasledujúcom rámciku.

Aby sa mohlo vychovávať športom, treba športovať. Aby sa mohlo športovať, treba na to vytvoriť podmienky.

2.4 Obnovenie olympijských hier

Olympijské hry sa v podstate obnovovali na dvakrát. Prvý, nedostatočne pripravený pokus bol samozrejme neúspešný. Druhý pokus, detailne pripravený, bol úspešný.

Návrh, ktorým P. de Coubertin prvýkrát verejne prezentoval obnovenie olympijských hier, odznel na slávnostnej schôdzi pri príležitosti 5. výročia založenia Únie francúzskych spolkov atletických športov 25. novembra 1892 v priestoroch parížskej univerzity Sorbonne. Uvedený návrh nepredniesol P. de Coubertin pred správnym auditoriom. Olympijské hry, resp. ich obnovenie spomenul v krátkom odseku na záver svojho prejavu, témou ktorého boli telesné cvičenia v modernom svete. Účastníkom schôdze pripomenul, že šport, ktorý nazýval atletizmus, je demokratický a medzinárodný, pričom demokracia mu zabezpečuje budúcnosť (Müller, 2000). Nezdar bol teda zaručený – ako inak by na tento návrh zareagovali ľudia, ktorí o olympijských hrách vedeli len veľmi málo a súčasne im P. de Coubertin neozrejmil ich úlohu v spoločnosti – nezmenil sa o výchovnom charaktere podujatia.

Demokracia je budúcnosťou športu.

Toto si zrejme uvedomil, pretože na „druhý pokus“ mu obnovenie olympijských hier vyšlo. Parížsky kongres (neskôr I. olympijský kongres) bol zvolaný na základe rozhodnutia rady Únie francúzskych spolkov atletických športov na jar v roku 1893 na žiadosť Adolpha de Pallissaux (športovca-bežca a pokladníka Racing-Club-u) a P. de Coubertin. Na to, aby mal kongres celosvetový rámec, boli organizáciou kongresu poverení traja zástupcovia: P. de Coubertin (vtedajší generálny sekretár únie) zastupoval kontinentálnu Európu, Charles Herbert (tajomník anglickej Amatérskej atletickej asociácie) zastupoval Anglicko a jeho kolónie a profesor William Milligan Sloane (1850 – 1928) z Princetonskej univerzity zastupoval americký kontinent (Bulletin du Comité International des Jeux Olympiques, 1894). Týmto dal P. de Coubertin celému pripravovanému podujatiu výrazne medzinárodný charakter. Na kongres pozval aj viacero zástupcov univerzít z celého sveta, mnohých francúzskych a zahraničných šľachticov ako aj členov Francúzskej akadémie, čo dávalo tomuto kongresu nesmiernu vážnosť.

• William Milligan Sloane, americký spolupracovník P. de Coubertin
(Zdroj: www.en.wikipedia.org)

Svoje vízie o obnovení olympijských hier však niektorým ľuďom naznačil. Bol medzi nimi aj Jiří Guth, český a potom československý člen MOV, neskôr dlhoročný blízky priateľ P. de Coubertin. Dňa 15. januára 1894 mu napísal: „Návrh, o ktorom hovorí posledný bod programu (obnovenie olympijských hier, pozn. autora) by bol šťastným potvrdením medzinárodnej dohody, ktorú ešte nebudeme plne realizovať, ale len pripraviť. Olympijské hry, obnovené na základoch a v podmienkach zodpovedajúcim potrebám moderného života, by každé štyri roky zhromaždili predstaviteľov národov sveta a možno veriť, že tieto pokojné a rytierske zápasy by založili ten najlepší internacionalizmus“ (Kössl – Kolář, eds. 1998).

Pred samotným kongresom sa konali dve schôdze – jedna v New Yorku a druhá v Londýne – na ktorých sa pripravoval program. Samotný kongres sa zišiel v termíne od 16. do 24. júna 1894 v Paríži. Už v pozvánke bol naznačený výchovný charakter športu a olympijských hier, ale pod hlavičkou amaterizmu: „Predovšetkým ide o to, aby si atletizmus zachoval noblesný a rytiersky charakter, ktorým sa odlišoval už v minulosti a aby mohol účinne pokračovať v oblasti výchovy moderných ľudí tou obdivuhodnou rolou, ktorú mu prisúdili grécki učitelia.“ Kongres mal dva ciele:

1. V rámci riešenia problematiky amaterizmu sa mala prijať definícia amatéra a diskutovať o problémoch cien a stávkovania v športe.
2. Obnoviť olympijské hry (Bulletin du Comité International des Jeux Olympiques, 1894).

• Titulok prvého čísla Bulletinu Medzinárodného výboru olympijských hier (neskôr MOV), ktorý priniesol správy o obnovení olympijských hier
(Zdroj: Archív autora)

raznejšie, problematika obnovenia olympijských hier bola dôležitejšia, čo si možno mnohí účastníci ani neuvedomili. Po úspešnom odhlasovaní obnovenia olympijských hier predniesol na záverečnom bankete P. de Coubertin pamätné slová: „Avšak s konečnou platnosťou, vážení páni, v človeku nie sú dve časti – telo a duša – ale sú tam tri, a to telo, duch a charakter. Charakter sa vôbec neformuje duchom – formuje sa najmä telom. To je to, čo naši predkovia vedeli a čo sa my opäť s námahou učíme.“

„...v človeku nie sú dve časti – telo a duša – ale sú tam tri, a to telo, duch a charakter. Charakter sa vôbec neformuje duchom – formuje sa najmä telom.“
Pierre de Coubertin.

Obnovenie olympijských hier prezentoval P. de Coubertin aj širokej verejnosti na stránkach viacerých novín a časopisov. Vyberáme aspoň *Revue de Paris*: Antické olympijské hry „tieto krásne veci sú mŕtve a mŕtve veci neožívajú. Prežiť môže jedine myšlienka prispôbená myšlienkam a vkusu storočia“ (*Revue de Paris*, 1894).

Cesta k novodobým olympijským hrám bola otvorená a na jej konci boli Hry I. olympiády 1896 v Aténach. Táto cesta však vôbec nebola jednoduchá. Ale to, čo čakalo P. de Coubertin po skončení Hier I. olympiády 1896 v Aténach, bolo oveľa náročnejšie. Tieto hry zaznamenali veľký úspech a to P. de Coubertin pridalo nesmierne množstvo práce, aby sa jeho dielo neustále vylepšovalo a aby sa nedostalo na zlú cestu.

Problém amaterizmu kongres v roku 1894 nevyriešil.

A čo amaterizmus? Na kongrese sa v podstate nič zásadné nevyriešilo. Na amaterizme lipli najmä Angličania, aj keď sa k problematike zásadne vyjadrovali takmer všetci zainteresovaní v príslušnej kongresovej sekcii. Za „nevyriešenie“ problematiky amaterizmu hovoril napr. aj jeden zo záverov kongresu: „Nech všetky športy bez výnimky smerujú k čistému amaterizmu. Nech v žiadnom športe neexistuje žiadny permanentný motív legiti-mujúci finančné ceny, ale pokiaľ ide o dostihy, strelbu a jachting, tak všeobecná definícia amatéra sa na ne momentálne nevzťahuje“ (Bulletin du Comité International des Jeux Olympiques, 1894). Tak teda amaterizmus alebo výnimky? Treba dodať, že P. de Coubertin nikdy nebol naklonený otázke amaterizmu.

• Obal programu Hier I. olympiády 1896 v Aténach
(Zdroj: www.fortnightlyreview.co.uk)

V Aténach počas Hier I. olympiády 1896 napísal P. de Coubertin jeden článok, v ktorom výstižne vyjadril myšlienky na podporu výchovy. Uviedol, že vo všeobecnosti sa väčšina významných národných otázok zredukuje na otázku výchovy a to najmä v demokratických štátoch a zdôraznil, že práve v školách a na univerzitách treba hľadať tajomstvo rastu a úpadku demokracie.

„Väčšina významných národných otázok sa zredukuje na otázku výchovy a to najmä v demokratických štátoch.“
Pierre de Coubertin

Ďalej sa zamýšľal, že by bolo vhodné pre Francúzsko, aby sa v školách objavilo viac telesnej vitality, ktorú súčasne nazýval aj animálna energia – s tým už mali susedné krajiny skúsenosti. Pripomenul, že aj vo Francúzsku už existuje viacero školských spolkov, ktoré vznikli v rámci lýceí, založili a vedú ich študenti (de Coubertin, 1896). Zo školských spol-

kov zameraných na šport a v rámci Francúzska existujúcich aj pod hlavičkou Únie atletických športov, mal iste radosť. To, čo existovalo na druhej strane Atlantiku sa podarilo udomáčniť aj v Európe. A v podstate treba dodať, že v Aténach, sa počas Hier I. olympiády 1896 P. de Coubertin nielenže splnil jeho sen o obnovení olympijských hier, podložený tvrdou prácou, ale súčasne aj výchova mohla postupne nabráť želateľný smer – obohatiť sa o prvky telesnej výchovy a športu.

V období na konci 19. storočia sa P. de Coubertin často obracal na rozličné osobnosti, o ktorých bol presvedčený, že by jeho dielu rozumeli a pomáhali mu v jeho napredovaní. Takýmto spôsobom sa MOV začal postupne personálne obsadzovať (Bianchi – Carminati – Colasante, 2006).

▲ Z otvorenia Hier I. olympiády 1896 v Aténach

(Zdroj: www.6thfloor.blogs.nytimes.com)

3 VÝCHOVA V DIELE PIERRA DE COUBERTIN V ROKOCH 1897 – 1925

Po úspechu Hier I. olympiády 1896 v Aténach sa pre P. de Coubertin začala nová etapa v jeho živote. Na svete bolo podujatie, ktoré spájalo ľudí bez rozdielu farby pleti, vierovyznania, príslušnosti k národu, materiálneho pozadia atď. Ukázalo sa, že šport má silu prekonať predsudky alebo aj nenávisť a že skutočne dokáže sústrediť na jedno miesto ľudí z mnohých krajín. MOV mal teraz už na čele P. de Coubertin, ktorý vystriedal Gréka Demetria Bikélasu (1835 – 1908) vo funkcii predsedu. Okrem funkcie predsedu MOV sa P. de Coubertin venoval aj vydávaniu bulletinu Olympijská revue, ktorý postupne začal vychádzať nielen vo francúzskom jazyku, ale pridala sa aj angličtina a neskôr aj nemčina. Do MOV prichádzali v tomto období ďalší členovia z mnohých krajín, kde existovali národné olympijské výbory. MOV sa postupne stával čoraz viac uznávaným orgánom, pretože riadil hnutie, ktoré sa postupne stále viac dostávalo do povedomia svetovej verejnosti.

Pierre de Coubertin vystriedal vo funkcii predsedu MOV Gréka Demetria Bikélasu.

P. de Coubertin si však uvedomoval, že úspešným slávením Hier I. olympiády 1896 v Aténach sa nič nekončí. Práve naopak – všetko sa v podstate len začína. A keď mal v úmysle, aby bola výchovná úloha športu ďalej v centre pozornosti, musel sám vyvíjať veľkú iniciatívu.

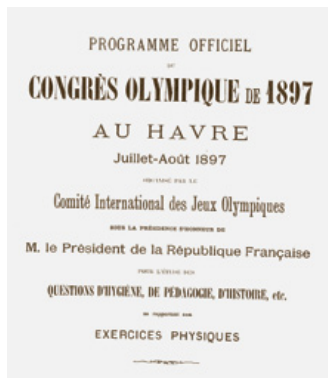
Veľmi dôležitú úlohu v tomto období zohrali olympijské kongresy. Na mnohých z nich sa pre-rokovávala aj otázka výchovy. V rokoch 1897 – 1925 P. de Coubertin zorganizoval spolu sedem olympijských kongresov, resp. bolo zvolaných sedem olympijských kongresov na návrh P. de Coubertin.

Olympijský kongres je v súčasnosti rokovanie konzultatívneho charakteru, na ktorom sa schádzajú zástupcovia jednotlivých zložiek olympijského hnutia (tri hlavné zložky sú MOV, medzinárodné športové federácie a národné olympijské výbory). Môžu sa na ňom zúčastniť aj zástupcovia organizácií, ktoré MOV uznal, ďalej športovci, prípadne iné pozvané osobnosti alebo organizácie. Kongres zvoláva prezident MOV, ktorý mu aj predsedá. Program olympijského kongresu, po porade s medzinárodnými športovými federáciami a národnými olympijskými výbormi, určí výkonný výbor MOV (Olympijská charta, 2012).

Prvá zmienka o organizovaní kongresov je v článku 18 Olympijskej charty (oficiálne vtedy nemala takýto názov, nazývala sa Štatút Medzinárodného olympijského výboru, pozn. autora) z roku 1924, kde sa uvádza, že „Medzinárodný výbor zvolá kongresy a určí im po konzultácii so zainteresovanými body rokovania“ (Statuts du Comité International Olympique. Règlement et protocole de la célébration des Olympiades modernes et des Jeux olympiques quadriennaux, 1924). Dovtedy sa olympijské kongresy v oficiálnych olympijských chartách alebo poriadkoch spomínali, avšak len v rovine výpočtu organizovaných kongresov. Zvolávali sa spravidla, ako sme to už spomenuli, na návrh P. de Coubertin a vtedajšieho MOV.

3.1 II. olympijský kongres – pedagogické otázky obnoveného olympizmu a zásadný príspevok reverenda „otca“ Didona

Po Hrách I. olympiády 1896 v Aténach sa konštatovalo, že prvá etapa olympijskej renesancie bola úspešne zavŕšená aj napriek finančným problémom spojených s organizáciou tohto podujatia. Nasledujúce Hry II. olympiády 1900 v Paríži mali byť súčasťou svetovej výstavy. Obdobie štyroch rokov medzi týmito podujatiami však nemohlo zostať z hľadiska činnosti MOV prázdne. Olympizmus musel žiť a v očiach svetovej verejnosti vyvíjať činnosť. V tomto duchu a v súvislosti s potrebami prerokovávať dôležité otázky olympizmu a jeho súčasťou padlo rozhodnutie, že sa zvolá olympijský kongres. K dôležitým otázkam patrila aj skutočnosť, že Gréci chceli, aby sa olympijské hry slávili vždy v Grécku. Proti tomu sa však P. de Coubertin ostro postavil dôvodiť, že takýmto spôsobom by mohol práve obnovený olympizmus stratiť internacionálny charakter (Müller, 1994). Ako sa neskôr vyjadril P. de Coubertin, myšlienka zorganizovať v tomto prípade kongres bolo to jediné, čo mu prišlo na um. Bolo to podľa neho zároveň praktické a účinné riešenie, ako dať MOV zmysluplnosť jeho ďalšej existencie a súčasne mu dať príležitosť manifestovať navonok jeho činnosť (de Coubertin, 1909). Preto už od júna 1896 písal P. de Coubertin starostovi mesta Le Havre a prosil ho, aby mu poskytol radnicu ako miesto rokovania kongresu. Aj napriek tomu, že kongres, ako to uvádza Müller (1994) mali v úmysle organizovať tak Nemci ako aj Maďari, P. de Coubertin napokon presadil Francúzsko. „Do karát mu nahrávala“ aj skutočnosť, že mesto Le Havre bolo letné sídlo prezidenta Francúzskej republiky, ktorý nad kongresom prevzal patronát. V tom čase bol prezidentom Francúzska Félix Faure (1841 – 1899), v úrade bol v rokoch 1895 – 1899.

Obal programu II. olympijského kongresu 1897 v Le Havre
(Zdroj: N. Müller: Cent ans de Congrès Olympiques, 1994)

V roku 1897 sa zišiel na návrh P. de Coubertin vo francúzskom prístave Le Havre II. olympijský kongres s oficiálnym názvom Olympijský kongres 1897 v Le Havre. Rokovania kongresu prebiehali na konci júla (23. – 31. júla 1897) a hlavná téma rokovania kongresu bola: Otázky hygieny, pedagogiky, histórie atď. vo vzťahu k telesným cvičeniam. Na kongrese sa zúčastnilo podľa dostupných údajov „asi 60 účastníkov z desiatich krajín“. Účasť teda nebola nijako výnimočná. P. de Coubertin sa snažil pozvať napr. aj ministra školstva Bavorska, ale ten nereagoval. Zástupcov však vyslali ministerstvá školstva Uhorska a Ruska. Na kongrese, čo je potešiteľné, pretože sa prejednávala aj pedagogická problematika, sa zúčastnilo najviac učiteľov

a odborníkov z oblasti hygieny. Účasť športových odborníkov bola podstatne nižšia. Toto možno vysvetliť skutočnosťou, že v tejto dobe vo Francúzsku v oblasti telesnej výchovy mali výrazné postavenie lekári a len pozvoľna sa tam dostávali odborníci z oblasti telesnej výchovy a športu.

Z kongresu sa zachovali len dve, ale iste dôležité správy:

1. Úvodný príspevok P. de Coubertin.
2. Príspevok reverenda „otca“ Didona o výchove.

Poznámky a správy o tomto kongrese však pravidelne vychádzali v konzervatívnom denníku *Le Figaro* a takisto v miestnej tlači. Na kongrese pracovali dve komisie – komisia pre pedagogiku a hygienu a komisia pre šport.

P. de Coubertin vo svojom úvodnom vystúpení zdôraznil delegátom, že „v intervale olympiád je miesto na manifestovanie skutočností aj vedeckého charakteru“. Zdôraznil, že potom, čo sa zhromaždili mladí ľudia na olympijských hrách, je čas zhromaždiť aj mužov myšlienok, ktorí skúsenosťou a uvažovaním získali špeciálne vedomosti o telesnej výchove. „Lebo telesná výchova je problém.“

P. de Coubertin niekedy pred koncom 19. storočia
(Zdroj: Olympijská revue)

Súčasťou kongresu bola aj ukážka hodiny telesnej výchovy na základnej škole. Viedol ju Philippe Tissie (1852 – 1935), odborník v lekárskej hygieny a jeden z prvých neuropsychiatrov vo Francúzsku, ktorý na kongrese zastupoval ministerstvo školstva. Na hodine telesnej výchovy prezentoval ukážku v duchu švédskej gymnastiky. Ďalší účastník kongresu zase prezentoval ukážku hodiny telesnej výchovy podľa francúzskeho modelu a stalo sa, že sa kongresisti začali dohadovať o účinnosti toho alebo onoho modelu (Müller, 1994). Toto iste P. de Coubertin nechcel, pretože v osnovách škôl by najradšej videl anglický šport. V popredí rokovania kongresu však boli otázky vplyvu športu na formovanie charakteru mládeže a prínos telesnej výchovy najmä z hľadiska medicínskeho. Pokiaľ ide o medicínske hľadisko, problematika vyučovania hygieny bola úzko spätá s rozvojom telesnej výchovy v školách.

V dobe na konci 19. storočia však P. de Coubertin veľmi výraznerazil ideu interakcie medzi športovaním a formovaním charakteru. Napokon, boli to aj jeho slová v závere kongresu v roku 1894 v Paríži. O účinku tohto spojenia sa presvedčil počas svojich ciest do Anglicka a Spojených štátov amerických.

V tejto oblasti mal hlavné slovo reverend „otec“ Henri Didon, rektor dominikánskeho kolégia v obci Arcueil (dnes súčasť parížskej aglomerácie, pozn. autora), ktorý riadil viacero cirkevných škôl v oblasti jeho pôsobnosti. Jeho prednáška mala názov Morálny vplyv atletických športov (Müller, 1994). Tento názov sa však ujal až v neskoršej dobe. P. de Coubertin uviedol jeho prednášku slovami: „Vážené dámy, vážení páni, téma, ktorou sa budeme zaoberať na tomto zasadnutí je: O morálnom pôsobení telesných cvičení na dieťa, na adolescenta a o vplyve úsilia na formovanie charakteru a na rozvoj osobnosti.“

Už po prečítaní prvých niekoľkých odsekov príspevku si získal audítórium a prvý potlesk zožal po slovách: „...lebo nie je najvyššia snaha civilizácie formovať celého človeka, intelektuálne, telesne a morálne?“

Telesné cvičenia môžu kladne pôsobiť na formovanie charakteru človeka.

Výchovná sila morálneho vplyvu telesných cvičení realizovaných v prírode na mládež a na formovanie charakteru, to boli hlavné línie jeho príspevku. Skonštatoval, že ide o tému, ktorá zaujíma nielen rodičov a školu ako takú, ale aj zodpovedných predstaviteľov ministerstva školstva a vôbec všetkých, ktorí majú starosť o budúcnosť Francúzska. Výsledky, ktoré dosiahol na základe vlastných skúseností, vychovávajúc mládež športom, boli podľa neho početné, ale obmedzil sa na najdôležitejšie.

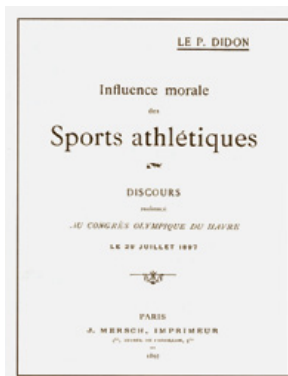
V prvom rade to bol podľa neho rozvoj fyzickej aktivity. Odpovedal si hneď otázkou, že či je toto vôbec nejaká morálna cnosť. A odpoveď na túto otázku bola skutočne pádna: „Keď vidíte lahodstajné deti, telesne nehybné, buďte si istí, že sú také aj morálne. Ale keď vidíte deti neskrotne aktívne, buďte si istí, že v nich klíči cnosť.“

V druhom rade to bol súťaživý a bojový duch. V tomto prípade bolo jeho cieľom rozvíjať lásku

k bojovnosti – keď sa vyskytne nejaká prekážka, treba sa cez ňu dostať, nebáť sa ísť proti nej. Toto je podstata bojového ducha, jednej z najkrajších telesno-morálnych cností človeka.

V treťom rade by mali žiaci získať silu a vytrvalosť. Podľa neho len silná bytosť dokáže odolávať, dokáže vytrvať. A nie je to vždy ten, kto útočí. Silná bytosť sa vyznačuje skôr vytrvalosťou a trpezlivosťou.

Neustále rozvíjaná fyzická aktivita, súťaživý duch, sila a vytrvalosť – toto sú cnosti, ktorými disponujú telesne vyvinutí a morálne silní jedinci.

◀ Titulná strana príspevku reverenda „otca“ Didona o morálnom vplyve atletických športov

(Zdroj: N. Müller: Cent ans de Congrès Olympiques, 1994)

Za veľmi dôležité treba pokladať aj to, ako na mu podarilo vykoreniť šikanovanie medzi žiakmi, založené na tom, že činnosti, ktorým sa museli venovať, robili vždy v rovnakej skupine. Tá skupina, ktorá bola napr. lepšia, si viac dovoľovala k slabšej skupine. Pri športovaní začal preto neustále meniť skupinky žiakov a to tak, aby napr. nehrali spolu v jednom družstve rovnakí žiaci, ale aby sa neustále striedali. Tým zabezpečil, že sa k sebe do jedného športového družstva dostali súčasne silnejší aj slabší chlapci, pričom museli spolu „ťahať za jeden povraz“. Začali si viac vážiť jeden druhého, pravdepodobne skôr tí silnejší slabších, a vzájomné šikanovanie sa stalo minulosťou (Didon, 1897). Aký jednoduchý

recept! Predpokladáme, že takýto postup sa zrodil už v rámci Olympijských hier v Rondeau, o ktorých sme sa zmienili. Tam sa neustále striedali žiaci v úlohe športovcov, rozhodcov a trénerov a to pravdepodobne zabezpečilo, že mali k sebe úplne iný vzťah, ako keby sa venovali vždy len jednej činnosti. Treba podotknúť, že reverend „otec“ Didon bol žiakom Malého seminára a absolvoval aj Olympijské hry v Rondeau.

Na tento príspevok zareagoval aj Angličan, reverend Robert Stuart de Courcy-Laffan (1853 – 1927), v neskoršej dobe v rámci MOV predseda komisie pre pestovanie rytierskeho ducha, ktorého na kongres delegovala organizácia riaditeľov anglických škôl. Pravdepodobne mal s predmetnou záležitosťou určité skúsenosti a potvrdil, že športové hry jednoznačne formujú charakter.

▶ Anglický reverend Robert Stuart de Courcy-Laffan

(Zdroj: www.friendsreunited.co.uk)

Na tomto mieste zostáva zamyslieť sa, prečo práve príspevok reverenda otca Didona mal tú česť vyšťv tlačou. Nevieme, kto sa o to zaslúžil, ale vzhľadom na jeho závažnosť v uvedenej dobe sa možno domnievať, že išlo o iniciatívu P. de Coubertin, ktorému práve takýto príspevok, ale najmä skúsenosti jeho autora, vyhovoval v jeho pedagogických snahách. Ide však len o našu domnienku. A ešte konštatovanie, že olympijské heslo *Citius – Altius – Fortius* (Rýchlejšie – Vyššie – Silnejšie) pochádza v podstate od reverenda „otca“ Didona.

Záveru II. olympijského kongresu (ktoré, napokon ako v každom prípade mali len charakter odporúčania), možno zhrnúť do nasledovných bodov:

1. Telesná výchova reprezentuje harmonickú kombináciu gymnastiky a športu.

2. Riaditeľ školy nie je zodpovedný za úrazy vzniknuté pri vyučovaní športu, keď je dôvodom nedostatočný dohľad.

3. V školách by mal byť zriadený priestor pre hru detí, nad ktorým by nemali mať dohľad učelia telesnej výchovy, ale športové asociácie.

4. Vedenia škôl by mali každoročne zverejniť mená žiakov, ktorí vynikajú tak v intelektuálnych disciplínach, ako aj v telesnej výchove.

5. Povinné vyučovanie hygieny, telesnej výchovy a športu by malo byť zavedené do všetkých akadémií.

6. V každej škole by mala byť možnosť praktizovať hydroterapiu.

7. Telesný rozvoj každého žiaka by mal byť zaznamenaný na zvláštny hárok a v každom semestri by o ňom mali byť informovaní rodičia (Müller, 1994).

V súvislosti s hydroterapiou vidno jednoznačne „rukopis“ P. de Coubertin, ktorý bol jej veľký zástanca. V súvislosti s výchovou treba upozorniť ešte na názor švédskeho zástupcu Viktora Balcka (1844 – 1928), podľa ktorého by MOV nemal plytvať silami sústreďujúc sa na pedagogické teórie (de Coubertin, 1932).

3.2 Poznámky o verejnej výchove alebo čo postrehol Pierre de Coubertin

V roku 1901 vyšlo jedno zo zásadných diel o výchove z pera P. de Coubertin a pomenoval ho Poznámky o verejnej výchove. Už v úvode tejto publikácie sme uviedli veľavravný citát, ktorý v podstate uvádza celé dielo a je jeho akýsi leitmotív.

Pedagogický problém sa na začiatku 20. storočia vôbec nevyriešil. V tomto zmysle konštatoval jej autor uvedenie predmetnej publikácie. Isté zmeny síce nastali, ale nebolo to dostačujúce. Ambícia publikácie spočívala v koncentrovaní pozornosti verejnosti na niektoré zmeny, ktorými výchova prešla a súčasne na niektoré riešenia, ktoré sa zdajú pravdepodobné, realizovateľné a želané (de Coubertin, 1901).

Kontrola štátu nad výchovou – pretože štát by mal mať primárny záujem, aby výchova prebiehala v súlade s jeho rozvojom – je určitý princíp, ktorý demokracia potvrdzuje. Demokratický systém v štáte môže zaistiť adekvátnu výchovu, pretože keď sa moc dostane „do rúk nejakej skupiny teroristov alebo nejakého vojenského vládcu smädného po sláve a výbojoch, vtedy sa opätovne zrodí spartský protiklad: práva rodiny budú znásilnené kvôli uspokojeniu požiadaviek štátu. Namiesto premýšľania ako urobiť občanov, sa budú zaoberať formovaním otrokov a vojakov.“ Áno, štát by mal výchovu kontrolovať, ale súčasne by jeho občania mali dať dôveru určitému systému, ktorý výchovu nezneužije a kontrolou bude vyžadovať, aby ju v štáte tiež nikto nezneužil. P. de Coubertin za tento systém pokladá jednoznačne demokraciu, ku ktorej inklinoval. Zároveň však varuje slovami: „Demokracia nie je viac podriadená slobode ako despotizmus – nie je ani neoddeliteľná družka jedného ani predurčená manželka druhého.“ Zdá sa, že má na mysli, že medzi demokraciou a despotizmom je veľmi „chabá hranica“, ktorá sa dá veľmi ľahko zdolať a na toto by si mali demokratické spoločnosti pozor.

Výchova by však nemala byť súčasne záležitosť nariadení a príkazov. Vtedy nemôže byť príliš účinná. Počas návštevy Anglicka si P. de Coubertin dôkladne všimol výchovu v anglických kolégiách a diskutoval so zodpovednými. Pre riaditeľa kolégia v Uppinghame nebola výchova záležitosťou autority a rešpektu, ale práce, pozorovania a lásky.

Spomínali sme, že P. de Coubertin bol aj vizionár. Jeho viaceré vízie sú aj v tejto publikácii. Rozoberajúc problematiku výchovy vo svete sa dotkol aj náboženstva a politiky. V publikácii, ktorá je predmetom tejto podkapitoly, na strane 93 uviedol: „...pretože Perzia súčasnosti (dnešný Irán, pozn. autora), už nie je malé kráľovstvo, ktoré sa handrukuje o anglický alebo o ruský vplyv, zatiaľ čo silný islam predpokladá, ak nie v Turecku, tak prinajmenšom v Afrike, problémy budúcnosti.“ Obraz o tomto si môže každý súčasník urobiť sám a rozhodnúť, či sa P. de Coubertin mylil, alebo či týmto konštatovaním v jeho očiach stúpol na pomyselnú cenu.

▲ Pohľad do európskej telocvične pred zavedením športu a hier do hodín telesnej výchovy. Náradie bolo vždy pevne inštalované po celej telocvični. Po zavedení športu a hier sa plocha telocvične „vyprázdnila“ a náradie sa začalo ukladať do náradovni (Zdroj: Archív autora)

Národy by mali nachádzať to, čo ich spája, aj keď je to ťažšie, ako nachádzať to, čo ich rozdeľuje. Už slávny Jean Jacques Rousseau (1712 – 1778) písal, že už „*niet Francúzov, Nemcov, Španielov, Angličanov, už sú len Európania. Všetci majú rovnaký vkus, rovnaké záľuby, rovnaké mravy, pretože nikto nedostal zvláštnou výchovou národný zovňajšok.*“ Jean Jacques Rousseau sa v tomto mýlil. V jeho dobe boli – a v súčasnosti tiež – Francúzi, Nemci, Španieli, Angličania a 19. storočie, ako to potvrdil P. de Coubertin, to dokázalo. Každý ťahal za „svoj povraz“. Nič však toto storočie nevyriešilo – problémy posunulo 20. storočie a tie sa prejavili neblaho – vojnami. Demokracie a diktatúry sa skrátka „nemajú v láske“.

V predchádzajúcich dvoch odsekoch sme sa venovali trochu viac politike, ale P. de Coubertin videl jej dôležitosť. Bez politiky, resp. bez zodpovedajúcej politiky totiž nemôže byť zodpovedajúci (a máme na mysli kladný zmysel slova) šport.

Gymnastiku a šport P. de Coubertin, ako to uviedol, naschvál rozlišoval. Chcel tým vyzdvihnúť, vo vzťahu k výchove, významnejší šport. Zároveň v ňom videl aj väčšiu popularitu, pokiaľ ide o jeho vnímanie. Zhrnul to slovami: *Športová súťaž je to prvé, čo priťahuje pozornosť dieťaťa a zároveň to posledné, čo upevní pozornosť starca*“ (de Coubertin, 1901). Aj po návšteve Spojených štátov amerických v roku 1889 uviedol, že v nemeckej gymnastike spočíva intolerancia a v súvislosti so športom podčiarkol, že Američania, venujú viac pozornosti športu v školách a na univerzitách, pripravujú súperov na športovom poli pre Európu aj pre Francúzsko (de Coubertin, 1890).

Z Anglicka si osvojil zaujímavý termín – muskulárni kresťania. Nazýval tak stredovekých mladých ľudí sústredených okolo jedného pána, ktorí sa venovali telesným cvičeniam. Títo hlásali svojim vzhladom a konaním moralizujúci účinok športu a určitú noblesnosť telesnej sily, ktorou disponovali (de Coubertin, 1901). Iste mal na mysli rytierov, pretože rytierstvo pokladal za jeden z pilierov moderného športu. Podľa nášho názoru ich však v tomto diele trochu idealizoval. Ťažko povedať, či naschvál, lebo vzhladom na skutočne bohaté rytierske dejiny Francúzska musel mať o tejto problematike zodpovedajúci prehľad. Rytieri neboli vždy a v každom prípade len nositelia

kladných vlastností – dobrí, cnostní, odvážni a pod. Často boli nositelia tých najzápornejších ľudských vlastností. V literatúre sa však častejšie idealizovali.

Thomas Arnold bol pre P. de Coubertin určitý vzor. Obdivuhodná bola jeho snaha vychovávať športom. V diele Poznámky o verejnej výchove venuje P. de Coubertin tomuto slávnemu pedagógovi a jeho dielu primeranú pozornosť. Vo výchove má atletizmus (vo význame šport) trojakú úlohu:

1. Telesný rozvoj (posilňuje svaly, uspokojí zmysly a predstavivosť).
2. Morálny rozvoj (vnáša do života stredoškolača okamžitý záujem poskytnúť hmatateľný cieľ jeho úsiliu a tým rozvíjať jeho skúsenosť, učí ho hodnotu tréningu a súčasne aj zákonu osobnej zodpovednosti).
3. Sociálny rozvoj (mládež spozná podstatu, riadenie a usmerňovanie hier a tým sa pripraví na život v spoločnosti).

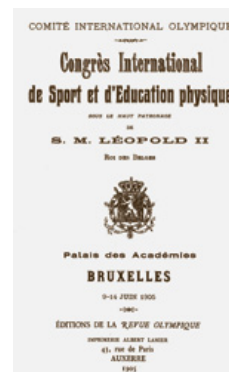
Šport umožňuje telesný, morálny a sociálny rozvoj osobnosti.

Tieto slová Thomas Arnold nikdy nevyslovil. Urobil však niečo lepšie. To, čo sa skrýva za uvedenými slovami, preniesol rovno do praxe.

Vychovávateľa a trénera už v súčasnosti vedia, že nie každý má rovnaké nadanie na šport. Možno to v období prelomu 19. a 20. storočia nebolo také jednoznačné v oblasti vedomostí vychovávateľov a učiteľov. P. de Coubertin pripomína, že nie všetci sú rovnako nadaní na to, aby podávali športový výkon a zároveň podčiarkuje, že aj medzi tými, ktorí sú nadaní, nie všetci sú schopní „*vyhľadávať strach na to, aby ho ovládli, únavu, aby nad ňou triumfovali a ťažkosti, aby ich prekonali*“. A tieto slová v športe stále platia. Na športe je stále podmaňujúce to, že sa v ňom niekto vždy snaží o väčšiu rýchlosť, väčšiu výšku a väčšiu silu, teda o *Citius – Altius – Fortius*.

Školy pripravovali žiakov do života na prelome 19. a 20. storočia najmä intelektuálne, potom morálne a napokon, v rámci hodín telesnej výchovy, aj telesne. Zdôrazňujúc sociálny rozvoj osobnosti podčiarkoval P. de Coubertin, že intelektuálna, morálna a telesná výchova nestačí pre demokraciou a pre jej ďalší rozvoj. Nutná je ešte výchova sociálna, o ktorú sa snažil. Šport mohol byť aj v tejto oblasti výchovy účinný prostriedok (de Coubertin, 1901).

3.3 III. a IV. olympijský kongres v rokoch 1905 a 1906 – pedagogika a umenie

♦ Titulná strana záverečnej správy z III. olympijského kongresu 1905 v Bruseli (Zdroj: N. Müller: Cent ans de Congrès Olympiques, 1994)

Hry II. olympiády 1900 v Paríži a Hry III. olympiády 1904 v St. Louis nemohli organizáciou konkurovať Hram I. olympiády 1896 v Aténach. Obidve podujatia boli súčasťou svetových výstav a mali dlhé trvanie. Športové súťaže sa striedali s obdobiami športovej pasivity a tak sa stalo, že ich verejnosť pomaly prestávala vnímať. Toto bola dostatočná výzva na to, aby sa moderné olympijské hnutie skonsolidovalo a aby dalo svojmu najväčšiemu sviatku skutočne dôstojnú podobu. Na olympijských súťažiach stále chýbali nielen jednotné pravidlá ich usporiadania, ale v mnohých prípadoch aj jednotné pravidlá športov, ktoré boli v programe olympijských hier. Postupne vznikajúce medzinárodné športové federácie však na jednotných pravidlách pracovali a uvádzali ich do života.

III. olympijský kongres sa konal v roku 1905 v Bruseli pod patronátom kráľa Leopolda II. a mal názov Medzinárodný kongres športu a telesnej výchovy. Na kongrese sa zúčastnilo 205 zástupcov z 21 krajín a v jeho rámci pracovali tri komisie:

1. Pedagogická komisia sa zaoberala otázkami telesnej výchovy v základných a stredných školách a na univerzitách. Súčasne mala v programe aj rokovanie o telesných cvičeniach vyhradených pre ženy.
2. Športová komisia sa zaoberala problematikou telesných cvičení v prostredí vidieka, mesta a na medzinárodnej úrovni.
3. Komisia pre špecifické otázky telesnej výchovy mala vo svojej náplni problematiku telesných cvičení v nápravných zariadeniach, vo väzniciach a v kolóniách.

Záver, ktoré prijali jednotlivé komisie, mali charakter odporúčaní.

Pedagogická komisia prijala takéto závery:

- Odporúča sa prinajmenej polhodina telesných cvičení denne vo všetkých triedach; pre deti mladšie ako 12 rokov by to malo byť 45 minút.
- Odporúča sa, aby boli do školských osnov v rámci telesnej výchovy zavedené športové hry, ponechávajúc pritom žiakom čo najväčšiu voľnosť ich realizácie.
- Komisia odporúča, aby žiadna gymnastická škola (v tomto význame gymnastický systém, pozn. autora) nemala absolútnu prioritu. Odporúča prijať také cvičenia, ktoré vyhovujú nevyhnutným potrebám a vyváženému fyziologickému rozvoju.

Športová komisia prijala takéto závery:

- Vo všetkých obciach má byť k dispozícii pre kluby a asociácie štadión a telocvičňa.
- Asociácie a športové organizácie by mali čím skôr navrhnuť vzdelávacie kurzy pre cvičiteľov telesnej výchovy na vidieku.
- Úrady by mali podporovať zimné športy, najmä lyžovanie.
- Komisia odporúča lepšiu organizáciu športových federácií a asociácií, aby mohli účinnejšie presadzovať ich záujmy voči úradom.

Komisia pre špecifické otázky telesnej výchovy prijala takéto závery:

- Lekárske fakulty by mali začať organizovať kurzy kinezioterapie (rehabilitácie) a nemocnice by mali zriadiť s tým korešpondujúce oddelenia.
- Vo väzniciach a nápravných ústavoch sa odporúča realizovať upokojujúcu gymnastiku.
- Futbal je hra, ktorá poskytuje najväčšiu výchovnú hodnotu. Rýchlo sa môže rozšíriť medzi mladých ľudí a adolescentov a bez veľkých výdavkov sa mu môžu venovať všetky sociálne triedy.

Tento kongres, aj napriek pretrvávajúcemu problému amaterizmu a školských asociácií, uvede-
nú problematiku neriešil. Na druhej strane odštartoval určitý konflikt medzi gymnastikou a špor-
tom, resp. medzi vzťahom gymnastika na jednej strane a šport a hry na strane druhej. Kladom
kongresu je aj skutočnosť, že prerokoval problém telesnej výchovy a športu z mnohých aspektov.

• Etiketa výsledkovej listiny umeleckých súťaží
na Hrách V. olympiády 1912 v Štokholme
(Zdroj: N. Müller: Cent ans de Congrès Olympiques, 1994)

IV. olympijský kongres sa konal hneď v roku 1906 v Paríži. P. de Coubertin videl spojenie športu a umenia ako dôležité a na tomto kongrese (účast bola minimálna, t.j. 60 ľudí, z toho 30 umelcov, len päť členov MOV a asi desať cudzincov) sa snažil spojiť šport a umenie do jed-
ného podujatia. Dve komisie mali rozdelené jednotlivé
oblasti umenia, pričom v jednej komisii bolo maliarstvo
a sochárstvo a v druhej architektúra, hudba a choreogra-
fia.

Prvý hmatateľný výsledok tohto kongresu bola Medzinárodná súťaž v architektúre v roku 1910 a námetom tejto súťaže bolo vypracovať model modernej Olympie. V roku 1911 bola súťaž vyhod-
notená a ocenenia získali dvaja architekti zo Švajčiarska – jeden z Lausanne a druhý zo Zürichu.

Na Hrách V. olympiády 1912 sa objavili po prvýkrát umelecké súťaže v hudbe, literatúre,
maliarstve, sochárstve a architektúre. Aj s tým boli ťažkosti. Organizačný výbor týchto hier
nezaručil umeleckým súťažiam žiadnu podporu zo strany švédskych umeleckých organizácií
(Müller, 1994).

3.4 Trilógia s tematikou výchovy

V rokoch 1905 – 1915 vzišlo z pera P. de Coubertin trojzväzkové dielo s názvom *L'Éducation des adolescents au XXe siècle* (Výchova adolescentov v 20. storočí). Jednotlivé zväzky, ako sme to už
uviedli v kapitole 1, vychádzali takto: 1905 *L'Éducation physique* (Telesná výchova); 1912 *L'Éduca-
tion intellectuelle* (Intelektuálna výchova); 1915 *L'Éducation morale* (Morálna výchova). Týmto die-
lom P. de Coubertin významne pokryl problematiku výchovy mladých ľudí. Dielo je venované vý-
chove adolescentov, teda stredoškolákov. Vzhľadom na jeho závažnosť budeme venovať každému
dielu primeraný priestor. Publikácie je nutné hodnotiť jednoznačne ako prínos pre mladých ľudí
začiatku 20. storočia. Zároveň ale treba podčiarknuť – najmä v prípade prvej z nich – že rýchle na-
predovanie v oblasti poznatkovej bázy v športe aj na začiatku 20. storočia ju v podstate v priebehu
niekoľkých rokov „odsunulo z centra diania“. Problematiku uvedenú v prvej a v tretej publikácii
P. de Coubertin prepracoval doplnil o najnovšie poznatky a v roku 1921 pod názvom *Leçons de pé-
dagogie sportive* (Športová pedagogika).

3.4.1 Výchova adolescentov v 20. storočí – telesná výchova

Toto dielo vyšlo s podnázvom *La Gymnastique utilitaire. Sauvetage – Défense – Locomotion* (Utili-
tárna gymnastika. Záchrana – obrana – lokomócia).

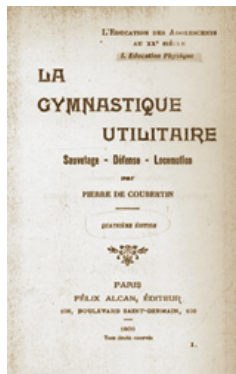
Už v predhovore publikácie P. de Coubertin upozorňuje, že nie všetci môžu byť vynikajúci
športovci: „To, čo by s najväčšou istotou podnecovalo praktizovanie telesných cvičení, by bolo športové na-
danie. Keby bol každý adolescent spôsobilý na to, aby ho mal, stačilo by učiteľovi podnietiť jeho rozvoj a po-
tlačiť extrém. Ale nie je to tak. Športové nadanie sa ukáže, kde chce. Úplne pochybné je, že sa môže zrodíť
tam, kde príroda nepoložila jeho žiadny zárodok; tento pokus má úspech len náhodou a neúspech vo väčšine
prípadoch.“ Sú si vedomý, že nie každý „na to má“, sa aj napriek tomu obracia autor ku všetkým,
ako uvádza „normálnym chlapcom vo veku viac ako 14 rokov, ktorí gymnastikou v škole získali potrebnú
pružnosť“ a ponúka im hodnotnú publikáciu, ktorá im môže pomôcť pri ich telesnom napredovaní.
Prvá časť publikácie rozoberá problematiku ako sa naučiť pohybom. Druhú časť nazval P. de Cou-
bertin Udržiavanie. Tieto názvy nekorešpondujú so súčasnými poznatkami v športe. Prvá časť opi-
suje konkrétne pohyby v danom športe (teda akési „učenie sa pohybom“) a druhá časť sa zaoberá
skôr tým, čo v súčasnosti nazývame športový tréning.

Samozrejme, že aj rozdelenie športov, ktoré autor ponúka mládeži, nekorešponduje so súčasnými
poznatkami a so zaužívanými rozdeleniami športov. Na začiatku 20. storočia bolo však takéto
delenie pravdepodobne všeobecne akceptované a preto sa netreba čudovať, že P. de Coubertin zo-
radil a klasifikoval športy takýmto spôsobom. Využijeme pôvodné názvy a len v prípade, keď sa
veľmi odlišujú od súčasnej skutočnosti, uvedieme spresnenie v zátvorke.

**Nestačí sa len naučiť, resp. osvojiť si pohyby nevyhnutné na praktizovanie športu. Treba
ich tiež udržiavať športovým tréningom.**

Prvá skupina športov je nazvaná ako Záchrana a sú rozdelené do dvoch veľkých skupín. Prvá
skupina zahŕňa záchranné cvičenia na zemi, ako beh, skok, hod a lezenie. Druhá skupina zahŕňa cvi-
čenia vo vode. Patria do nej pády a skoky do vody a ovládanie plaveckého spôsobu prsia (v súčas-
nosti môže takéto delenie vyvolať minimálne údiv odborníkov). Ďalšiu skupinu športov tvoria šer-

my (úpoly). Patrí tu box, zápasenie, šerm kordom, šablou a palicou. Nasleduje skupina streleckých športov a to strelba na klasický terč guľovými zbraňami a strelba na letiaci terč zbraňami brokovými. Strelbu na letiaci terč spája autor s lovom vtáctva a uvádza, že táto strelba sa nacvičuje nie strieľaním na živé vtáctvo, ale využitím vrhača, ktorý nie je drahý a vrhá hlinené holuby do želateľného smeru. Potom nasleduje skupina veľmi zaujímavých lokomócií. Lokomočné pohyby sú v súčasnom chápaní také pohyby, kde sa periodicky opakuje rovnaký pohyb tela alebo jeho niektorej časti. Lokomócie autor rozdelil na dve časti. Prvá časť nazvaná Animálne lokomócie zahŕňa ľudskú chôdzu a jazdu na koni. Na margo chôdze uvádza P. de Coubertin postreh, ktorý v súčasnosti nie je ničím výnimočný, ale ľudí 21. storočia skôr prekvapí to, že sa niečo podobné dialo už na začiatku 20. storočia. Citujeme: „Jedno kalifornské príslovie hovorí, že dobrý Kalifornčan sadá na koňa aj vtedy, keď musí prejsť dva bloky (keď nemusí ísť ďaleko, pozn. autora). A my v súčasnosti poznáme vodičov, ktorí štartujú auto, keď potrebujú prejsť ešte menej.“ Druhá skupina lokomócií je ešte zaujímavejšia. Tieto lokomócie nazval P. de Coubertin Mechanické lokomócie. Patria tam: veslovanie, jachting, cyklistika, automobilový šport, korčuľovanie, lyžovanie, lety balónom (takéto delenie v súčasnosti vôbec neprichádza do úvahy).

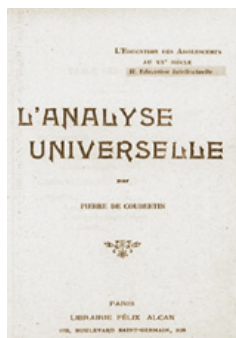
• Titulný list publikácie, o ktorej pojednávame o oddiele 3.4.1

(Zdroj: Medzinárodný olympijský výbor)

Druhá časť publikácie približuje mladým chlapcom problematiku tréningu. P. de Coubertin ju uvádza termínom „pamäť svalov“ a zdôrazňuje, že táto pamäť je oveľa dlhšia, ako by sa mohlo na prvý pohľad zdať. Svaly musia pracovať podľa pokynov mozgu a tak sa môže celé telo rozvíjať a napredovať. Zmienil sa ešte o dôležitosti vôle v telesných cvičeniach a o rekorde a jeho dosahovaní (de Coubertin, 1906).

3.4.2 Výchova adolescentov v 20. storočí – intelektuálna výchova

Podnázov diela je *L'Analyse universelle* (Všeobecná analýza), čo vlastne okamžite poukazuje na to, že autor analyzoval podmienky ale hlavne obsah vzdelávania na stredných školách vo Francúzsku.

• Titulný list publikácie, o ktorej píšeme o oddiele 3.4.2

(Zdroj: Medzinárodný olympijský výbor)

Reforma školstva sa musela teda nevyhnutne týkať aj obsahu vzdelávania. Francúzske školstvo bolo často kritizované, že žiaci sú intelektuálne preťažovaní, že musia absolvovať mnoho vyučovacích hodín a súčasne musia mať také poznatky, ktoré je možné charakterizovať ako encyklopedické. Uvedené sa ukazovalo pre potreby začínajúceho 20. storočia ako nedostatočné. Už spomínaný Octave Gréard sa venoval aj tejto problematike a to na úrovni základného a stredného školstva (Gréard, 1889, 1904). P. de Coubertin zdôraznil, že v tomto prípade (v prípade intelektuálnej výchovy) nepostupoval podľa žiadneho plánu. Vzhľadom na to, že sa už viac ako dvadsať rokov pohyboval v prostredí reformy výchovy, mal dostatok príležitostí spoznať aj krízy, ktoré výchovu (a vzdelávanie) takisto sprevádzajú. Práve to ho viedlo k vyhadzovaniu a súčasne k navrhovaniu nových riešení.

Adolescenta pokladal za „hlavného činiteľa v rovnici, ktorú treba vyriešiť a jeho záujmy by mali prevážiť nad všetky ostatné“. Vzdelávanie rozoberá aj vzhľadom na politickú situáciu, pričom z textu je badať inklinovanie k demokracii, ktorej je fakticky podriadené aj jeho úsilie, a to nielen v oblasti intelektuálnej výchovy.

Odstrániť sociálnu nestabilitu môže pomôcť adekvátne vzdelanie.

V tomto období bolo Francúzsko demokratickou krajinou, aj keď s vlastnými problémami, ktoré napokon neobchádzajú demokracie ani v súčasnosti. Ale P. de Coubertin trápila skôr sociálna problematika. Sociálnu situáciu nazval „sociálna nestabilita“ a nepochybne bol presvedčený, že len vzdelaní ľudia môžu pomôcť krajine dostať sa z toho problému.

V druhej časti trilógie o výchove sa zaoberal principiálne programami štúdia v oblasti:

- Prírodných vied.
- Spoločenských vied.
- Cudzích jazykov.

Problematika prírodných vied je v rámci odporúčaní P. de Coubertin veľmi široká a pokrýva problematiku „od astronómie po geológiu“. Za zmienku stojí, že v oblasti spoločenských vied sa venoval v podstate len jednému veľkému okruhu – dejinám. Do ich rámca zasadil aj mnoho skutočností, ktoré sú súčasťou iných predmetov, napr. literatúra. Z cudzích jazykov odporúčal tak klasické (latinčina, gréčtina), ako aj živé jazyky (angličtina, nemčina, francúzština, taliančina, španielčina (de Coubertin, 1912). Autorská poznámka: Žiada sa uvedomiť si, že v období na začiatku 20. storočia bol francúzsky jazyk hlavným svetovým jazykom. Mal teda také postavenie, aké má v súčasnosti anglický jazyk. Silná pozícia napr. čínskeho alebo ruského jazyka vôbec neprichádzala do úvahy z dôvodu zaostalosti tak Číny, ako aj Ruska.

3.4.3 Výchova adolescentov v 20. storočí – morálna výchova

Podnázov diela *Le Respect mutuel* (Vzájomný rešpekt) dopĺňa dva základné pojmy, s ktorými P. de Coubertin v publikácii pracoval. Ide o termíny „tolerancia“ a „viera“. Podotkol: „Medzi toleranciou a vierou je miesto pre vzájomný rešpekt.“

Morálna výchova, ako tretí diel trilógie o výchove je publikácia, ktorá akoby sa niesla v duchu konštatovania, že výchova sa musí rozvíjať spolu s ľudstvom. P. de Coubertin tu konštatuje: „Zatiaľ čo v telesnej výchove je dominantná potreba stimulu, bez ktorého telesné úsilie nemôže byť dostatočne energické ani konštantné, intelektuálna výchova adolescenta sa ukazuje ako chýbajúci článok v tomto hlavnom svetle, ktoré nedokáže nahradiť mnohé maličké a izolované plamienky vedomostí bez toho, aby bolo medzi nimi spojenie“ (de Coubertin, 1915).

• Titulný list publikácie, o ktorej píšeme o oddiele 3.4.3

(Zdroj: Medzinárodný olympijský výbor)

Morálka a morálna výchova je v oblasti výchovy v širokom chápaní často skloňovaná, ale pravdepodobne nie v každom prípade sa podarí „urobiť morálnej výchove miesto vo výchove ako takej“. Bez morálky, resp. morálneho konania je však v reálnom živote veľmi ťažké dosiahnuť aspoň čiastkové ciele, ktoré uspokojia človeka do takej miery, že má vyššie ambície. Tieto môže dosiahnuť, ale opäť len za predpokladu, že morálne konanie bude pri ich dosahovaní najvyššou hodnotou. Už sme spomínali ako sa P. de Coubertin vyjadril na I. olympijskom kongrese o charaktere. Pripomenul, že charakter sa vôbec neformuje duchom, ale formuje sa najmä telom. Možno by sa teda mohlo zdať, že morálna výchova nie je opodstatnená a že ju plne môže nahradiť telesná výchova. Opak je ale pravdou. Ak má byť morálne konanie konaním aj na základe vzájomného rešpektu, iste je tu určitý diel samostatnej výchovy nezastupiteľný.

Rešpektovanie viery, podmienok, dohôd a individuality. Toto sú štyri kľúčové kapitoly publikácie. V prvej z nich autor rozoberá problematiku náboženstva, vrátane pohanstva, a viery a ob-

javuje sa tam dokonca aj termín „náboženstvo bez cirkvi“. V druhej kapitole načrtáva aj otázku sociálnej rezignácie vyplývajúcej z trvalého znechutenia zo života v podpriemerných sociálnych podmienkach, z čoho rezultujú revolty a neustále revolúcie: „Sociálny mechanizmus civilizovaného sveta sa nám objavuje v podobe presýpacích hodín, vo vnútri ktorých demokracia pracuje na tom, aby ustanovila rovnosť, ale bez akejkoľvek perspektívy, že by sa tie presýpacie hodiny mohli jedného dňa obrátiť.“ Autor zjavne naráža na skutočnosť, že sociálna rovnosť je síce niečo, po čom ľudia túžia, ale ani demokracia nie je schopná túto rovnosť zabezpečiť.

Základ každej organizovanej spoločnosti je dodržiavanie zákonov a zvykov.

Dodržiavanie dohôd, v tomto význame písaných (zákonov) aj nepísaných (zvykov) je základ každej organizovanej spoločnosti. P. de Coubertin sa v tejto časti publikácie snaží vy-

svetliť ich dôležitosť pre fungovanie spoločnosti. Aj dodržiavanie nepísaných dohôd je dôležité. Štvrtá časť pojednáva o rešpektovaní individuality, ktorá svojou jedinečnosťou prispieva k rozvoju spoločnosti.

Piata kapitola publikácie sa zaoberá kultúrou svedomia. Autor ju zaujímavou uzatvára: „Človek bez výčítiek svedomia je monštrum“ (de Coubertin, 1915).

Všetky tu spomínané skutočnosti – viera, podmienky, dohody, individualita a svedomie – je nutné chápať ako jeden prepojený organizmus, ktorý určuje chod civilizácie. V prípade, keď sa niektorá z uvedených skutočností vymyká určitej akceptovanej miere, môže dôjsť ku kolapsu. Tento však nemusí mať nutné fatálne následky.

3.5 Eseje zo športovej psychológie a problematika výchovy

V roku 1913 sa rozhodol P. de Coubertin vydať články, ktoré písal pre Olympijskú revue s tematikou športovej psychológie, v samostatnej publikácii. Táto dostala názov *Essais de psychologie sportive* (Eseje zo športovej psychológie). Na prvý pohľad sa môže zdať, že články takéhoto charakteru nemôžu súvisieť s výchovou. Ale nie je to tak. Pri hlbšom zamyslení sa nad mnohými článkami v nich iste každý nájde – a dovolíme si povedať, že niekedy aj prebytok – informácie, ktoré majú veľmi tesný vzťah k výchove. Na tomto mieste si dovolíme ponúknuť jednu z esejí v jej kompletnej podobe. P. de Coubertin ju nazval *La Chaise longue de l'athlète* (Ležadlo pre športovca). Počádza z roku 1906.

Ležadlo pre športovca! Ide o nejaký paradox alebo o stávkú? Ani jedno ani druhé. Ide o skutočný predmet, ktorý sa používa na druhej strane oceána, ale ktorý, aj v tomto raji atletizmu ako je Severná Amerika, nie je predmetom takým hojným a príjemným, ako by to mohlo byť. V transatlantických kluboch, v ktorých sa ľudia venujú tréningu a udržiavaniu svojho svalstva, sú miestnosti na oddych zvyčajne vybavené ležadlami z pletenej trstiny, ktoré sú úzke a dôkladne zakrivené podľa tvaru nahého tela, so sklápačným operadlom umožňujúcim úplné natiahnutie sa človeka, ktorý si tam ľahne. Takto vyrobený nábytok má určitý mužný výzor, ktorý nie je neprijemný, ale robí ho nespôsobilým na to, aby bol súčasťou nábytku v dámskom salóniku nejakej fešandy. Lebo je ležadlo a ležadlo a toto, čo ihneď spoznáte, navádza na sladké ničnerobenie, ale ničnerobenie zdravé a čestné. Zostáva teda dosvedčiť, že ležadlo je súčasne aj užitočné.

Slamené ležadlo má tú výhodu, že umožní tomu, kto si naň ľahne, úplný a okamžitý odpočinok. V žiadnom, akokoľvek pohodlnom a hlbokom kresle, ani na žiadnej posteli, nie je účinok taký náhly a taký komplexný. Nie je našou úlohou podávať tu vedecké dôvody, ale jednoducho pripomenúť konštatovanie, že každý môže robiť to, čo mu je po túli. Kreslo zbaví únavy priamo telo a bedrá a nepriamo ramená a nohy. Svaly však nebudú v nečinnosti. Ak ste obdarení schopnosťou analýzy, budete tento rozdiel jasne cítiť počas experimentu na sebe samom. Rozdiel nie je prekvapujúci, lebo opory, ktoré poskytuje kreslo, nie sú absolútne. Sú kolmé len na jednu časť tela a na ostatné časti tela sú šikmé. Pokiaľ ide o posteľ, určenú na ležanie, táto neumožní odpočinok telu ihneď po tom, čo si na ňu ľahneme. Údy sa na ňu musia uložiť a usporiadať sa, uvoľnenosť je postupná a vedie k spánku. Pravda je, že zostáva ešte podlaha, ktorá je lepšia ako nič. Podlaha je však plo-

chá a tvrdá, s telom ju spája len niekoľko kontaktných bodov a ďalšia námaha sa veľmi rýchlo začína tam, kde kontakt spôsobuje problém, ktorý kazí odpočinok. Pre všetky tieto dôvody poskytuje človeku zakrivené trstinové ležadlo svojím toarom a primeranou mäkkosťou maximálnu uvoľnenosť v minimálnom čase.

A načo je dobré toto uvoľnenie? To je otázka, ktorá podľa nášho názoru nebola v súčasnosti preštudovaná tak, ako by si vyžadovala. Isté však je, že už ľudia v antike, ktorí nevlastnili ležadlo ako ideálny kus nábytku, sa ho snažili určitým spôsobom nahradiť. „Odpočinok“, ktorý sa ako celok odstraňuje z našich športových záujmov, mal svoje pozoruhodné miesto v celom rade ich cvičení. Mimo miestnosti alebo priestoru, ktorý využívame na naše cvičenie, poznáme len veľmi úzke a zle vetrané šatne. Sprcha je výraz vrcholnej zjemnenosti a každé ďalšie zlepšenie je v našich očiach len zbytočný a nepriemerný luxus. Ak by náhodou niektorý z našich klubov zriadil na svojom športovisku takú otvorenú galériu, akú poznáme z alpských sanatórií, pokladali by sme ho za nemocnicu na liečenie pľúcnych chorôb. Bol by to však modernizovaný ekvivalent stĺporadi, kde na slnku po tréningu oddychuje starogrécka mládež, ktorá netrpí pľúcnymi chorobami a súčasne nie je zženštilá. Títo pochopili – alebo skôr pochopili ich úžasní lekári, ktorí ich viedli – ako stúpa hodnota cvičenia v súvislosti s jeho realizáciou. Hydroterapia, ktorú sme tak namáhavo znovu objavili, nebola pre nich tajomstvom a tiež považovali za nevyhnutné, aby po energetickej svalovej práci nasledoval komplexný a absolútny odpočinok.

Ľudia však považujú za odpočinok aj čítanie časopisu, rozhovor s priateľmi, vypitie nejakého brandy so sódou alebo „vyšlukovanie“ cigarety. To je skutočný oddych? Z duševného hľadiska možno áno. Nie však z hľadiska všeobecného. Netreba len nehybnosť, treba pokoj svalov. A o to viac, že v súčasnosti tento organizmus, ktorý práve začal praktizovať drsnejšie a dlhšie trvajúce blahodarné cvičenie na nejakej súťaži, ihneď opätovne nadviaže kontakt s rušnou civilizáciou výrazne sa odlišujúcou od tej, ktorú našli Gréci po tom, čo vyšli z gymnázia.

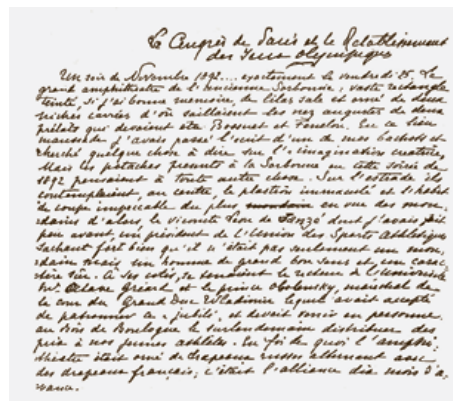
Avšak intenzívny charakter tejto civilizácie si vyžaduje niečo viac. Vyžaduje si, aby sme rozdelili ešte aj tento oddych. Už to tak možno bolo aj v rámci antickej hygieny. Ale nič o tom nevieme. Užitočnosť takéhoto postupu však vo všetkých prípadoch nemožno presadiť tak, ako to možno urobiť v súčasnosti. Predstavme si nejakého veľmi zaneprázdneného človeka (treba poznamenať, že naozajstní súčasní športovci sú pracovití a činorodí), ktorý sa, unikajúc spod bremena svojej práce alebo z prúdu svojich záležitostí, ponáhľa do šermiarnie alebo do gymnázia. V okamihu je prezlečený do športového úboru a v rukách má buď činky alebo šermiarsku zbraň. Dobré. Ale ešte by sa hodilo, aby tento uponáhľaný občan mal odvahu a silu ducha na to, aby strávil desať minút natiahnutý, s telom nahým alebo v ľahkom župane, na ležadle, ktoré sme už spomínali a aby aj potom, čo sa osprchuje a opustí priestor cvičenia, si aj naďalej sám naordinoval túto jedinečnú procedúru. Čože, povie, dvakrát po desať minút, to je dvadsať stratených minút! Ale môj ty Bože, áno, dvadsať minút – ale zachránených v rámci cvičenia vzhľadom na prestávku, ktorá je podstatná na zhodnotenie cvičenia samotného. A ďalej, pokiaľ ide o týchto dvadsať minút, ste si istý, že nie je možnosť stratiť ich bez zisku v priamej práci svalov? Pozrime sa, čo sa deje v šermiarni. Rýchlo do športového oblečenia a už ste na planši, nenásytý po pohybe, raz alebo dvakrát zaútočíte a po týchto útokoch stratíte to najlepšie z vašich síl a stratíte to nervózne, priam márnотratne. Potom nasleduje často zveličená pauza a to skôr, ako sa začne ďalšia séria stretnutí, ktoré ste sľúbili priateľom. Stane sa, že tieto stretnutia sú jedno horšie ako druhé a to najlepšie je občas skrátené v prospech nasledujúceho. Teda želateľnú tréningovú dávku prekročíte bez toho, že by ste sa technicky zlepšili a súčasne váš organizmus utrpí ujmu. Teraz skúste predchádzajúci odpočinok. Skočíte do strehu oveľa vyrovnanejši, odolnejší, pokojnejší a bystrejší. Takže dvadsaťminútový odpočinok sa prejaví na kvalite a ak nie, tak na kvantite vykonanej práce.

Toto možno aplikovať tak na šerm, ako aj na všetky ostatné telesné cvičenia realizované inokedy ako ráno, po tom, ako vyskočíte z postele. Ale z rozličných dôvodov, a najmä preto, že prílišné a dlhotrvajúce úsilie nemožno realizovať po dvanásťhodinovom „pôste“, vôbec sa neodporúča oddávať sa, po tom, čo ráno vstanete z postele, gymnastickým cvičeniam trvajúcim viac ako pätnásť alebo dvadsať minút. Teda bežci, gymnasti, boxeri, veslári, plavci, jazdci, zápasníci, cyklisti nájdu v úvode tejto eseje to, že im unikneme príležitosť dvojitého zlepšenia – technického aj organického. Stanú sa súčasne zdatnejšími a obratnejšími.

Ale pokiaľ ide o už spomínaný úvod, nemali by sme ho zdôrazňovať v tom prípade, keď je športovec príliš svedomitý a riskuje, že vôbec nebude mať túľu zahrnúť do tréningu to, čo odporúčame. Európska verejnosť sa prednedávnom dobre zabavila na správe, uverejnenej v ktorýchsi transatlantických novi-

nách, že v Amerike boli zriadené kurzy spánku. Zbavená blufu, ktorým sa vo všeobecnosti obklopujú yankeevské novinky, myšlienka nebola až taká absurdná. Samozrejme, že v týchto kurzoch vôbec neučia, ako dobre spať, ale možno vyučovať, ako si spánok uľahčiť spojením fyziologických a psychologických dispozícií, spojením do určitého celku, v ktorom má vôľa podstatnú časť. Človek sa naučí odhodiť svoje starosti spolu so šatami o to ľahšie, keď sa ocitne v neobyčajnom prostredí, na prahu inej činnosti. Opúšťa nepokoj ulice alebo továrne, či obavy vyplývajúce z jeho rozličných záležitostí alebo funkcií v prospech nepodobnej činnosti s nádychom športu. Medzi dvoma vecami, ktoré nás čakajú, sa treba zastaviť a prejsť cez pomyselnú predsieň. Medzi jednou a druhou únavou urobí niekoľko okamihov úplného pokoja zázrak. Skúste. A keď si to raz vychutnáte, tú pohodu, ktorú prinesie sprostredkujúci pokoj, keď zistíte, že máte opäť silu a šikovnosť, tak sa pre vás ležadlo stane nevyhnutným doplnkom vášho športovania (de Coubertin, 1913).

Odpčinok po telesnom cvičení je nevyhnutnosť.

Ukážka rukopisu Pierra de Coubertin

(Zdroj: Medzinárodný olympijský výbor)

Okrem tejto ponúka P. de Coubertin čitateľom ešte ďalších tridsaťdva esejí. Čítanie je to vskutku zaujímavé a poučné a možno povedať, že každý si nájde tú „svoju“, ktorá ho osloví viac ako iné. Priestory na telesné cvičenia nazýva „sanatóriá pre tých, ktorí sa majú dobre“ a kto by doteraz nepovedal, že športový dres je nesmierne dôležitý aj preto, lebo tvorí pomyselný úvod do športovania samotného, tak toho P. de Coubertin o uvedenej skutočnosti presvedčí. V esejach sa zaoberá aj filozofiou telesnej kultúry. Veľmi zaujímavovo píše o problematike športu a morálky, vychádzajúc z učenia Georgea Héberta (1875

– 1957). Ten pracoval s termínmi (samozrejme aj v praxi) ako „mužná výchova“ a „telesné povinnosti“. Prvý termín je jasný a druhý naznačuje jasné spojenie s antikou – človek by si mal na telesné cvičenie vyknúť tak, aby sa cvičenie stalo preňho povinnosťou. Nie však povinnosťou, ktorú bude realizovať s odporom, ale povinnosťou, ktorej sa bude venovať dobrovoľne, pretože mu prinesie dobrý pocit. Pri rozvíjaní telesných vlastností (v súčasnosti by sme použili termín rozvinuté pohybové schopnosti, pozn. autora) „by sa mali športovci zdržať čohokoľvek, čo by ich mohlo degradovať“. A toto by bol „zákon čistej morálky“. Slová, ktoré sú nepochybne aktuálne nielen pre športovcov, ale aj pre trénerov a učiteľov. Len ľudia dodržiavajúci tento zákon môžu jeho dodržiavanie vyžadovať aj od ostatných. A práve tak by mali byť najmä telovýchovní pedagógovia.

„Zákon čistej morálky“ v športe je zárukou nielen čistoty športu, ale aj čistoty konania športovca mimo športoviska.

3.6 Eurytmia a výchova – súlad a súhra vychovávajú účinnejšie

Na to, aby výchova mohla byť úspešná, musí sa na jedincov pôsobiť v určitom súlade, a to v súlade všetkého. Znamená to, že v určitom súlade musí byť napr. prostredie, kde sa vychováva (teľocvičňa a ihriská nevynímajúc), ceremoniály, ktoré sú súčasťou rozličných – aj športových – pod-

ujatí a pod. Tomuto súladu hovoríme eurytmia. Práve eurytmia je jedna z oblastí, ktorou sa P. de Coubertin vo svojej práci zaoberal. Problematiku eurytmie v diele P. de Coubertin rozobrali Seman a Nemec (2013). V tejto časti práce sa budeme opierať aj o ich závery.

◀ O eurytmii písal Pierre de Coubertin často, ale toto slovo použil v názvoch svojich článkov len raz a to v roku 1915 (Zdroj: Medzinárodný olympijský výbor)

Eurytmia mala byť akási revitalizácia myslenia v horizonte ucelenosti, v horizonte harmónie. Eurytmia P. de

Coubertin odkryl vo svojom diele prvýkrát v roku 1906, v rámci svojho úvodného príspevku na konferencii o umení, filozofii a športe. Pripomenul, že na konferencii by malo dôjsť k „opätovnému sobášu medzi svalmi a duchom, ktorí sa už dávno rozviedli“. Chcel tým podčiarknuť skutočnosť, že svaly (reprezentované športom) a duch (reprezentovaný umením a krásou) môžu existovať spolu a vytvárať hodnoty hodné aktívneho vnímania, pretože ľudia si odvykli od eurytmie.

Telo reprezentuje šport. Ducha reprezentuje umenie a krása.

Avšak onen súlad – eurytmia – by mala podľa P. de Coubertin presahovať šport aj umenie. Mala by byť výsledkom spojenia športu, vedy, filozofie a umenia.

V roku 1911 P. de Coubertin odkryl problematiku eurytmie v športe na základe ruskinovského eklektizmu a eurytmickej výchovy. John Ruskin (1819 – 1900), anglický filozof a kritik umenia, totiž staval na jednu úroveň eurytmii a krásu súčasne. P. de Coubertin vychádzal z toho, že masy ľudí lepšie vnímajú dokonalosť celkov ako oddelené detaily. Na prípadných návštevníkov športových podujatí by teda mal zapôsobiť v zmysle eurytmie aj dokonale zladený akýkoľvek ceremoniál. Ten sa síce skladá z detailov, ale nemožno ich prezentovať jednotlivo – len ako celok. V tom prípade ho budú masy ľudí zodpovedajúco vnímať. Dokonalá eurytmia je teda spojenie umenia, filozofie a športu (tu už P. de Coubertin vynechal vedu, ktorú v tomto spojení videl v roku 1906) a práve toto by malo byť súčasťou slávania olympiád olympijskými hrami. Eurytmia možno však modifikovať podľa charakteru každého športu v závislosti od jeho podstaty (tu by sme v súčasnosti skôr použili výraz športový výkon, pozn. autora), počtu športovcov, ich dresov a pod. Eurytmia si nevyžaduje len veľmi okázalú výzdobu a sprievody. P. de Coubertin podotýka, že „aj športový sviatok s najskromnejšími pochodňami neriskuje, že by bol menej eurytmický“ (Coubertin, 1911). Na margo uvedeneho uvádza Cholley (1996), že Coubertin veril v spojenie telesných cvičení a umenia, z čoho by sa stal prostriedok na propagáciu športu inou cestou a súčasne tým chcel vdýchnuť „športovému olympizmu“ nielen viac umeleckých, ale aj intelektuálnych hodnôt, čím dostali olympijské hry eklektickejší charakter.

Myšlienka eurytmie ako výchovného prvku pochádza z gréckeho gymnázia. Tam sa realizoval rozvoj telesnosti a mysle človeka prostredníctvom efektívneho dialógu medzi telesnou výchovou a filozofiou. Telesná výchova Grékov založená na princípe agonistiky (vo význame športového pretekania v rámci rozličných podujatí, pozn. autora) a filozofia, ako vtedajšia univerzálna veda sprostredkujúca poznanie, boli neoddeliteľnými elementmi gréckej *paidei*, potvrdením humanistického ideálu a hodnoty *areté* (vo význame dokonalosti, statočnosti a zmyslu pre múdrosť a spravodlivosť, pozn. autora), ktorá syntetizovala rozvinuté telesné schopnosti a schopnosti myslenia v harmónicky rozvinutom jedincovi. Harmónia, ako konečný cieľ procesu výchovy, predstavovala podnet a motív, ktorým je preniknutá celá filozofia olympizmu. „[...] veľkým nedostatkom súčasnej pedagogiky je absencia centrálneho smerovania výchovy k spoločnej harmonickej jednote. Mozog sa chápe ako zariadenie skladajúce sa z malých oddelených priehradok. Onedlho týmto spôsobom vzdelaný človek bude pripomínať primitívne mozaiky, ktorých jednotlivé časti vytvoria vymedzený a ohraničený priestor. Čo to za

úpadok v porovnaní s tak dokonalou a čistou gréckou pedagogikou. No čo! Povedzme to priamo, že olympizmus je reakcia na tieto škodlivé tendencie“ (Coubertin, 1994).

Eurytmiiu rozobral P. de Coubertin vo vzťahu k športu, k ceremoniálu a k jedincovi.

Do rámca eurytmie vo vzťahu k športu treba zaradiť aj výchovnú hodnotu rekordu, ako to P. de Coubertin uviedol v populárnom článku v denníku *Le Figaro* 10. januára 1903. Zdôraznil, že výchovnú hodnotu má vlastný rekord, keď sa človek prekonáva sám a každý deň sa snaží zlepšiť „o jeden palec či o jednu sekundu“. Svoj obľúbený šport – veslovanie – vyzdvihol vo vzťahu k eurytmii až možno trochu vzletne podčiarkujúc, že spôsob, akým dávajú svaly pri veslovaní telo do pohybu, tento šport nadraduje „nad všetky menej eurytmické cvičenia“. Súčasne súhra svalov tela veslára v spojení s prírodným prostredím (kde sa veslovanie realizuje) je eurytmická a to najmä pre divákov: „Tá istá eurytmia sa vmucuje do pohľadu diváka“ (de Coubertin, 1908).

Výchovnú hodnotu má aj vlastný rekord, keď sa človek prekonáva sám.

Pokiaľ ide o ceremoniál, eurytmia v ňom zohráva veľmi dôležitú úlohu. Aj ceremoniál vychováva, a to si P. de Coubertin hlboko uvedomoval.

Ceremoniálmi sa pravdepodobne inšpiroval poznajúc olympijské podujatia v Much Wenlocku a v Rondeau. Za základ eurytmie pokladá vzájomný a vyvážený pomer všetkých skutočností participujúcich na ceremoniáli. Základ eurytmického efektu vidí „v šťastnom vzťahu medzi okolnosťami, trvaním, gestami, zmyslom, farbami...“ (de Coubertin, 1921). Aj v súčasných olympijských ceremoniáloch možno takýto eurytmický efekt nájsť. Tento efekt zdôrazňuje slávnostnú atmosféru celého podujatia. Treba však podotknúť, že ceremoniál ako taký nie je vynález P. de Coubertin. Ale práve P. de Coubertin dal olympijskému ceremoniálu jeho slávnostný charakter, ktorý zostane nadhlo v pamäti všetkých priamych aj nepriamych účastníkov podujatia. Počas otváracieho alebo záverečného ceremoniálu olympijských hier je zaručený nielen estetický zážitok, ale súčasne, v súvislosti s účasťou ľudí rôznej farby pleti alebo vierovyznania, môže účastník doslova precítiť internacionálny charakter podujatia, ktorý maže akékoľvek rozdiely medzi ľuďmi. A o to išlo P. de Coubertin.

• Eurytmiiu videl Pierre de Coubertin aj v ceremoniáloch. Na obrázku ceremoniál dekorovania víťaza z Olympijských hier v Much Wenlocku v roku 1887

(Zdroj: www.dailymail.co.uk)

Zostáva ešte vzťah eurytmie k jedincovi. V prvom rade to zostáva na jeho vnímaní, najmä na vzťahu človeka a prírody. Všade je pekne. Aj takto by sme mohli uviesť základnú črtu

vnímania krás zo strany jedinca. V krátkom článku *Moderná Olympia* sa P. de Coubertin (1909 b) zmienil o tom, že antická Olympia je chaos budov a že moderná Olympia by sa mohla objaviť kdekoľvek, kde krajina ponúka človeku inšpiráciu. Do centra teda postavil človeka, ktorý si vyberie to, čo sa mu páči. Iste sa mu bude páčiť viac niečo, čo naňho pôsobí eurytmicky. A krajina to rozhodne môže byť. Možno aj v týchto slovách P. de Coubertin treba hľadať počiatok problematiky vzťahu olympizmus – životné prostredie. Neskôr spojil P. de Coubertin termín „eurytmia“ s termínom „doktrína“. Uvažuje o existencii doktríny eurytmie a súčasne o potrebe jej aplikácie do výchovnej praxe. Za dôležitú treba považovať jeho snahu o prenikanie eurytmie do výchovy ako takej. V prípade stredoškolského vzdelávania a výchovy, ktoré výrazne vyzdvihoval, chcel, aby sa u žiakov pestovala aj kultúra zmyslu pre eurytmiiu (Coubertin, 1912).

V škole by sa mala, podľa Pierra de Coubertin, pestovať aj kultúra zmyslu pre eurytmiiu.

V roku 1918 vyšlo v denníku *La Gazette de Lausanne* na pokračovanie spolu deväť olympijských listov. Olympijské listy boli

krátke správy P. de Coubertin, ktorými sa obracal na širokú verejnosť. Vo vzťahu k eurytmii je zaujímavý Olympijský list V. V jeho úvode zdôraznil P. de Coubertin nový termín – olympijská pedagogika. Tá by podľa neho mala spočívať súčasne na dvoch pilieroch:

1. Kult úsilia – pričom ho nazýva aj chuť na extrém (športovec by sa nemal báť zachádzať do extrému).

2. Kult eurytmie – pričom ho nazýva zmysel pre mieru (všetko robí s mierou, ako to robili napr. stredovekí rytieri, pre ktorých bola najvyššia cnosť zachovávanie miery a to vo všetkom.) (*La Gazette de Lausanne*, 28.11.1918).

Rozobrať kult úsilia a kult eurytmie v tomto chápaní by si vyžadovalo relatívne veľký priestor. Pokúsime sa to vysvetliť aspoň tak, že úsilie je v podstate časť eurytmie – „telesná časť“ – keď sa športovec nebojí ísť „až na doraz“. Toto by však, v súlade s chápaním eurytmie, mal vykompenzovať tou jej druhou časťou, resp. činnosťami, ktoré pod ňu patria. Druhá časť eurytmie je „duševná časť“. Kompenzácia teda predpokladá asi to, že o čo je športovec „lepší telesne“, o to by mal byť „lepší aj duševne“. Teda čím viac „telesnosti“, tým viac „duševnosti“. Dúfame, že toto vysvetlenie, síce krátke, bude stačiť na základné pochopenie problematiky eurytmie vo výchove.

Eurytmiiu v rámci individua zdôrazňuje P. de Coubertin v morálnej rovine v roku 1923. Opiera sa o svoje viaceré práce a rozpracúva súlad a harmóniu nielen v podobe, v akej ju človek vníma, ale aj v podobe, v akej by mala v človeku byť na to, aby mohol byť plnohodnotný občan spoločnosti. „Výváženosť je základ vnútornej a morálnej eurytmie.“ Toto propaguje P. de Coubertin a je viac ako isté, že tu stavia na antických základoch kalokagatie, ako harmonického ideálu telesnej a duševnej krásy. Morálna eurytmia (tento termín Coubertin použil prvýkrát) je teda pomyselná vnútorná harmónia, vyrovnanosť, na základe ktorej sa človek adekvátne stavia k problémom vyžadujúcim akékoľvek riešenie. Morálne konanie, často zdôrazňované na športovisku však športovec prenáša aj do svojho osobného a profesijného života. Šport ho teda naučil, že nemôže nič stratiť, keď sa bude aj mimo športoviska k ľuďom správať tak, ako si želá, aby sa k nemu správali ostatní ľudia.

Eurytmia je, jednoducho povedané, to, čo obohacuje šport, ceremoniál a jednotlivca, ale ľudia ju berú ako samozrejmú a preto sa zdá „neviditeľná“. Keď však niekde eurytmia chýba, jej absenciu si každý hneď všimne.

3.7 V. olympijský kongres v roku 1913 a výrazný vstup vedy do športu

Veda začala do športu vstupovať pomerne rýchlo. Už na konci 19. storočia vydal Dudley Allen Sargent publikácie s problematikou diagnostiky pohybových schopností a vo vylepšovaní diagnostických postupov pokračoval ďalej. George Hébert na začiatku 20. storočia vydal dielo *Le Code de la force* (Zákoník sily), v ktorom sa tiež zaoberal podobnou problematikou. V uvedenej dobe už boli vydané aj zásadné fyziologické diela viacerých autorov. Aj problematika psychológie športu, hoci v podobe, v akej je v súčasnosti neakceptovateľná, sa dostávala čoraz viac do popredia.

Medzinárodné športové podujatia sa konali v čoraz vyššom počte, k čomu prispel aj úspech Hier V. olympiády 1912 v Štokholme. Šport však zachádzal čoraz viac do výraznejších extrémov. P. de Coubertin sa k tejto skutočnosti takisto vyjadril: *Šport má tendenciu ísť do extrému. Snaží sa dosiahnuť viac rýchlosti, viac výšky, viac sily... vždy viac. Je to nepríjemný následok (nech!) z hľadiska ľudskej vyváženosti, ale tiež je to jeho noblesnosť a jeho poézia* (*Revue des deux-mondes*, 1.7.1900).

Objavila sa aj kritika. Ako uvádza Müller (1994), kritici navrhovali súťaže bez výraznejšieho fyzického úsilia. Lekári sa, po tom, čo súhlasili so zavedením športu do škôl, postavili proti tréningovým metódam, o ktorých sa im zdalo, že presahujú rozumnú mieru. P. de Coubertin si bol vedomý nebezpečenstva týchto kritik, a preto sa snažil upriamiť pozornosť lekárov na psychologické

aspekty moderných telesných cvičení. Pri tejto príležitosti vyšlo dielo Eseje zo športovej psychológie, o ktorom sme sa už zmienili. Riešilo však viac pedagogické otázky ako otázky „čistej“ psychológie. Dobová športová psychológia, ako sme sa už zmienili, bola príliš vzdialená chápaniu modernej športovej psychológie.

◀ Z otvorenia V. olympijského kongresu 1913 v Lausanne

(Zdroj: N. Müller: Cent ans de Congrès Olympiques, 1994)

V. olympijský kongres rokoval v Lausanne v máji 1913. Na programe rokovania boli tri hlavné oblasti:

1. Pôvod športu vo vzťahu k prirodzenému nadaniu, športovému instinktu, imitácii a vplyvu vôle.

2. Možnosti kreovania potrieb realizovať šport (teda ako vzbudiť v jedincovi chuť športovať) a fyziologické i psychologické zvláštnosti každej kategórie cvičení a intelektuálne i morálne vlastnosti športovcov.

3. Podmienky na športový výkon, základné pravidlá tréningu vo vzťahu k únave, odolnosti, morálnemu napredovaniu, sebadôvere, koncentrácii a pod.). Dôležitá bola aj problematika športovej aktivity ako praktickej (iste životnej, pozn. autora) filozofie.

Zo stovky účastníkov kongresu bolo asi 70 domácich Švajčiarov a to sa odrazilo aj v kongresových správach, ktoré vychádzali len v miestnom denníku. Súčasne mnoho účastníkov kongresu nemalo žiadne praktické skúsenosti v oblasti telesnej výchovy a športu. Vedci, ktorí sa na kongrese zúčastnili, neurobili na P. de Coubertin dobrý dojem a vo svojich pamätiach ich skritizoval. Treba však povedať, že na kongres mohol pozvať aj vedcov „zvučnejších mien“ a takých ľudí, ktorí mali dostatok skúseností v oblasti telesnej výchovy a športu.

V jednom z hodnotení kongresu sa objavuje aj problematika zľudovenia športu, resp. jeho sociálnej prístupnosti. Už v roku 1909 sa táto problematika u P. de Coubertin objavila. Jasne naznačila líniu sociálnej prístupnosti športu ako takého. Na to, aby sa šport rozšíril medzi široké vrstvy obyvateľstva, je nutné:

1. Aby sa ľudia ľahko naučili všetkému, čo k danému športu potrebujú (vo význame pohybu).
2. Aby jeho praktizovanie nebolo finančne náročné.
3. Aby si všetky nadobudnuté vedomosti a zručnosti mohli ľudia bezproblémovo udržiavať (prístupnosť tréningu a potrebnej literatúry).
4. Silný motív, ktorý podnecuje ľudí športovať (Coubertin, 1909).

Ľahko sa pohyb naučiť, bezproblémovo všetko naučené udržiavať, nedať za to veľa peňazí a mať dostatočný motív na športovanie. Pri splnení týchto štyroch podmienok sa môže šport rozšíriť medzi široké vrstvy ľudí.

3.8 VI. olympijský kongres a začiatky gigantizmu olympijských hier

V júni 1914 sa konal v Paríži pri príležitosti 20. výročia obnovenia olympijských hier kongres národných olympijských výborov. Účastníci sa symbolicky zišli na univerzite Sorbonne a prišlo ich 140 z 29 krajín. Na kongrese, ako to uvádza Müller (1994), pracovalo viac ako 10 špecializovaných komisií, ktoré sa zaoberali modelmi programu olympijských hier pre každý olympijský šport. Politické dôvody priniesli na kongres problémy s účasťou Čiech a Fínska na olympijských hrách. Táto problematika sa v zápise z roku 1914 objavila, ale v roku 1919 sa už neobjavovala.

V roku 1914 sa začala prvá svetová vojna. Toto vojnové besnenie neprinieslo nič dobré ľudstvu a súčasne nič dobré ani olympijskému hnutiu, ktoré veľmi sľubne rozbehlo svoje podujatia – olympijské hry. Hry VI. olympiády 1916 v Berlíne sa neslávili. P. de Coubertin narukoval do armády. Krátku črtu o jeho vojenskom pôsobení prinášame v prvej kapitole. Po prvej svetovej vojne vznikli nové štáty, a preto nebolo nutné riešiť napr. problematiku účasti Čiech na olympijských hrách – vzniklo samostatné Československo.

◀ Opäť na Sorbonne po 20 rokoch, pri príležitosti osláv 20. výročia založenia MOV

(Zdroj: N. Müller: Cent ans de Congrès Olympiques, 1994)

Späť ku kongresu. Kongres prijal rezolúciu o tom, že na olympijských hrách by mali byť športy rozdelené do dvoch skupín:

1. Povinné športy. Atletika (beh vrátane cezpoľného, chôdza, skoky, hody, preťahovanie lanom, päťboj a desaťboj), gymnastika (prostné cvičenia a cvičenia na náradí, gymnastika v skupinách, vzpieranie), cyklistika, úpolové športy (šerm, box, zápasenie, streľba), jazdecké športy, vodné športy (veslovanie, plávanie, jachting), moderný päťboj, hry (futbal, tenis).

2. Voliteľné športy. Ragby, pozemný hokej, ľadový hokej, lukostreľba, pólo na koni, golf, korčuľovanie a lyžovanie.

Okolo mnohých športov sa viedli dlhé debaty o tom, či ich zaradiť alebo nezariť na olympijské hry. Napr. vzpieranie bolo už na jednom z prvých zasadnutí príslušnej komisie vyradené a neskôr sa tam opäť dostalo. Zástupcovia Nemecka chceli do programu, z dôvodu blížiacich sa Hier VI. olympiády 1916 v Berlíne, zaradiť aj tzv. nemecký sedemboj, ktorý zahŕňal aj atletické disciplíny.

Začínajúci gigantizmus olympijských hier bol príčinou, že sa olympijské kongresy museli rozdeliť na pedagogické a technické.

◀ Prieputka (bez uvedenia mena držiteľa) na VI. olympijský kongres 1914 v Paríži, ktorú podpísal P. de Coubertin

(Zdroj: N. Müller: Cent ans de Congrès Olympiques, 1994)

VI. olympijský kongres sa odlišoval od predchádzajúcich kongresov. Z kongresu sa logicky vytratili debaty o filozofii a výchove, pretože bolo nevyhnutné diskutovať o dôležitých otázkach organizácie a realizácie olympijských hier. Neskôr sa oddelili technické a pedagogické kongresy.

3.9 Športová pedagogika – prehľad základných poznatkov v oblasti športu

V roku 1921 vyšlo po prvýkrát dielo P. de Coubertin (1921a), ktoré malo pôvodný názov *Leçons de pédagogie sportive* (Lekcie zo športovej pedagogiky). V ďalších rokoch sa však ujal jeho názov vo forme *Pédagogie sportive* (Športová pedagogika).

V uvedenej publikácii zhmľ autor poznatky v oblasti športu, pričom ich rozdelil do troch veľkých skupín:

1. História telesných cvičení. Tu rozobral problematiku vzniku športu od praveku a staroveku, pričom v staroveku sa viac venoval záležitostiam gréckeho gymnázia, ktoré mal úmysle obnoviť v modernom svete, ako to vyjadril na olympijskom kongrese v roku 1925 v Prahe. Pokračoval stredovekom, ktorý však z hľadiska rozvoja športu nemal výrazné stimuly, okrem rytierstva. Toto predstavovalo v stredoveku jediný kodifikovaný systém telesnej prípravy. Najviac sa P. de Coubertin zaoberal problematikou športu v novoveku. Kritizoval štátnu podporu pre francúzsky telovýchovný systém Francisca Amorosa (1770 – 1848), rozobral myšlienky a dielo tvorcov nemeckého turnérskeho telocviku Friedricha Ludwiga Jahna (1778 – 1852) a Ernsta Eiseleny (1792 – 1846) a švédskej zdravotnej gymnastiky Pehra Henrika Linga (1776 – 1839). Vyzdvihol dôležitosť športu vo výchove v diele Thomasa Arnolda a pokračoval problematikou rozvoja športu za Atlantickým oceánom. Napokon sa zaoberal svojim dielom – olympijskými hrami. Práve v tejto kapitole vyslovil zásadné slová vo vzťahu k histórii športu: „Iba trikrát v priebehu historických storočí zohrával šport významnú úlohu v civilizácii, získajúc si mnohých a vnútiac sa do všeobecnej pozornosti: v antike gréckym gymnázium, v stredoveku rytierstvom a v modernej dobe podobou, ktorá vzišla z myšlienkového úsilia (Pehra Henrika Linga, (Friedricha Ludwiga) Jahna, Thomasa Arnolda... Mimo týchto troch období bol šport len obľúbenou zábavou malého počtu nadšencov alebo nutným dôsledkom v určitých profesiách. Pedagógov, ktorí ho vtedy odporúčali z výchovného hľadiska, nikto nevypočul...“ Jednoznačne tým chcel naznačiť, že antickí Gréci, stredovekí rytieri a novovekí pedagógovia zohrali v dejinách športu kľúčovú úlohu.

2. V kapitole nazvanej Technika telesných cvičení sa v princípe zaoberá najskôr charakteristikami športov. Rozdelil ich do viacerých skupín:

- Atletické športy, kde zaradil behy, skoky a hody. Uvedený názov skupiny športov nepokladá za správny. V uvedenej dobe bol ešte vždy zaužívaný termín „atletizmus“, ktorý zahŕňal športy. Z uvedeného dôvodu je podľa P. de Coubertin atlétom aj veslár, boxer či iný športovec.
- Gymnastické športy, ktoré v publikácii nazýva „gymnické“. Podľa jeho názoru cvičenia zahrnuté v tejto skupine nezodpovedajú definícii športu. Zaradil tam cvičenia na náradí a vzpieranie.
- Obranné športy, pre ktoré máme v súčasnosti názov úpolové športy. P. de Coubertin tu ráta zápasenie, džiu-džicu, šerm kordom, fleuretom, šablou a nakoniec anglický box a francúzsky box (francúzsky box sa od klasického, teda anglického boxu líši najmä tým, že je v ňom dovolené použitie techniky dolných končatín – kopov, pozn. autora).
- Jazdecké športy, ktoré pokladal za dôležité a zdôrazňoval pre všetkých špeciálnu gymnastickú prípravu predtým, ako sa im ľudia začnú venovať.
- Vodné športy, kde zaradil plávanie, veslovanie a jachting.
- Zimné športy, pri ktorých uvádza: „Najjednoduchšie sú tie, ktoré vznikli nedávno a najkomplikovanejšie sú tie, ktoré sú najstaršie.“ Tam zaradil korčuľovanie, lyžovanie, boby, skeletom a jachting na ľade.
- Kombinované športy. Tam uviedol ako prvý klasický päťboj. Zaraďuje doň trochu iné disciplíny, ako boli tie antické, vychádzajúce z modernej atletiky: beh na 200 m a na 1500 m, skok do diaľky s rozbehom, hod diskom a hod oštepom. Ďalej tam patril moderný päťboj, ktorého bol tvorcom. Okrem toho voltíž, jazdecký šerm a tzv. skijöring, teda jazda na lyžiach za koňom, keď kôň ťahá lyžiara. Uvádza, že vycvičiť koňa pre tento šport nie je ťažké.

• Pierre de Coubertin v období okolo polovice 20. rokov 20. storočia

(Zdroj: G. de Navacelle: Pierre de Coubertin. Sa vie par l'image, 1986)

h) Turistické športy, ktoré pokladal takisto za nesprávne zaradené. Zaradil tam cyklistiku, horolezectvo a poľovačku.

i) Športové hry. Medzi ne radil len tie, ktorým sa venujú športovci v medzinárodnom meradle. Nechcel sa zmieňovať o národných športových hrách, ktorým sa venujú športovci len v nejakej geografickej oblasti. Patrí tam futbal, pólo na koni, vodné pólo a pozemný hokej.

V závere kapitoly je zhrnutá problematika športovej hygieny (vek, zdravie, osobné dispozície, materiálne zabezpečenie), športu žien, ktorý P. de Coubertin nemal v obľube a organizácie športu.

3. Tretia kapitola publikácie je venovaná problematike výchovy a vzťahu športu a umenia. P. de Coubertin rozoberá morálny a sociálny vplyv športu. Zdôrazňuje, že šport má kladný vplyv nielen na intelektuálnu stránku človeka, ale aj na jeho temperament, charakter a vedomie. Šport kladne vplyva na vzájomnú spoluprácu, obranu (vo vzťahu k vojenstvu), rodinné vzťahy a povolanie, ktorému sa človek venuje. Vzťah umenia a športu je v podstate vykreslený najmä na základe eurytmie, ktorú sme už spomínali.

Dielo Športová pedagogika treba chápať aj ako určitú syntézu myšlienok P. de Coubertin. Nezachádzal v ňom príliš do podrobností, ale nevťieravým spôsobom čitateľom priblížil danú problematiku tak, aby ju pochopili. Zároveň išlo o posledné knižné dielo P. de Coubertin o športe a o problematike výchovy športom. Možno povedať, že dielo trochu pripomína publikáciu na spôsob vtedajšej teórie a didaktiky športu. Po tejto publikácii už vydal len niekoľko diel s historickou tematikou a slávne Olympijské pamäti.

„Športové výsledky majú, všeobecne povedané, matematickú alebo realistickú podstatu. Ich potvrdením sú čísla a fakty. Skočíte toľko a toľko do výšky alebo do diaľky, zabehniete toľko metrov za toľko sekúnd, preplávate alebo preveslujete takú vzdialenosť za taký čas: to sú čísla. Na druhej strane nasadli ste na nejakého koňa známeho tým, že strečkuje, vystúpili ste na nejaké miesto známe tým, že sa naň vystupuje ťažko, porazili ste šermiara alebo ste si zmerali sily s boxerom: to sú fakty. Lebo tieto čísla a tieto fakty sú výsledkom svalových možností ako súčiniteľov úsilia a vôle jedinca. Jediniec má v sebe svoj limit, ale ignoruje ho. Existuje výška, kto-

rú svojim skokom nikdy neprekona; nevie ale vopred, aká to je. Existuje čas, pod ktorý svoj beh na sto metrov už nezlepší; presne ho však nepozná. Maximum a minimum vymedzené spoluprácou jeho svalov a vôle však dosiahne len za cenu ťažkého a zanovitého úsilia. Na to, aby uspel, netreba len energiu a vytrvalosť, ale chladnokrvnosť, dodržiavanie pravidiel, uvažovanie... a tiež sa bude musieť udržiavať vo forme, lebo to, čo je v športe získané, možno rýchlo stratiť, ak to zanedbáme. Takto šport v človeku vytvára zárodky intelektuálnych a morálnych kvalít.“

Pierre de Coubertin

3.10 VII. olympijský kongres – absencia problematiky výchovy v jeho rokovaní

Stále populárnejšie olympijské hry si vo svete vydobyli svoje pevné postavenie. Do športu sa však dostali aj negatívne prvky, riešenie ktorých si vyžadovalo čas a úsilie zainteresovaných. Na začiatku 20. rokov 20. storočia sa však v súvislosti s olympijskými hrami a aj ich záchranou pred gigantizmom vynorili problémy, riešenie ktorých sa nemohlo odsúvať. Stále síce rezonovala problematika amaterizmu, ale vyvstali aj problémy organizačného charakteru. Müller (1994) uvádza, že toto obdobie bolo stále poznamenané určitou neistotou ohľadne existencie olympijského hnutia a športových stretnutí. Domnievame sa, že toto tvrdenie sa môže vzťahovať jedine na iniciálne – a do určitej miery utopické – myšlienky P. de Coubertin o výchovnej úlohe čistého športu. Strach, resp. obava pred budúcnosťou olympijského hnutia pramenili najmä zo skutočnosti, že do športu prišli peniaze a negatíva s tým súvisiace. Touto problematikou sa budeme zaoberať v nasledujúcej podkapitole venovanej pedagogickému olympijskému kongresu v Prahe v roku 1925.

VII. olympijský kongres sa zišiel v Lausanne v júni 1921 s cieľom vyriešiť program olympijských hier a podmienky účasti na nich. V rámci kongresu pracovali tri komisie: komisia pre amaterizmus, komisia pre organizačné záležitosti olympijských hier a komisia pre gymnastický olympijský program. Aj medzinárodné športové federácie sa začali výraznejšie „hlásiť o slovo“ a na tomto kongrese sa zúčastnilo 15 ich zástupcov.

Problém amaterizmu nevyriešil ani VII. olympijský kongres 1921 v Lausanne.

súťaží v športoch, ktoré riadili a proti tomu sa neprijal žiadny protinávrh, okrem vylúčenia preťahovania lanom a chôdze na 3000 m. Súčasne bol vylúčený aj pozemný hokej, lukostreľba a golf a športy sa už nedelili na povinné a voliteľné. V gymnastike prijali rozhodnutia, ktoré platia prakticky až do súčasnosti – osem súťaží, ktoré sa museli skladať z voľných prvkov a z voliteľných prvkov, pričom bodovanie bolo tak pre jednotlivcov, ako aj pre družstvá. V oblasti amaterizmu prijali rezolúciu, že národná športová federácia musí podľa svojich vlastných pravidiel (museli byť v zhode s pravidlami o amaterizme príslušnej medzinárodnej federácie), potvrdiť amaterizmus každého svojho športovca (niečo podobné existovalo aj v čase, keď bol na čele MOV Američan Avery Brundage (1887 – 1975), čo spôsobovalo problémy, pozn. autora).

Kongresu predsedal Johannes Sigfried Edström (1870 – 1964), ktorý neskôr viedol MOV. V tom čase stál na čele Medzinárodnej atletickej federácie nesúcej oficiálny názov Medzinárodná amatérska atletická federácia.

Napriek tomu, že odznela požiadavka na redukciu olympijského programu, kongresu sa to nepodarilo vyriešiť. Medzinárodné športové federácie si vyžiadali právo určovať program

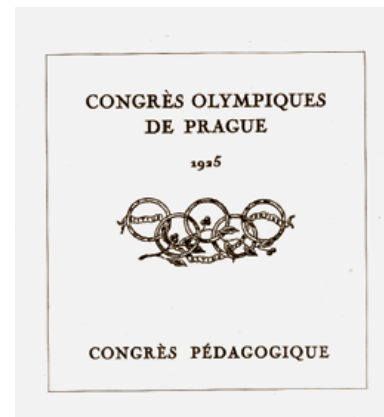

Skromný titulný list záverečnej správy VII. olympijského kongresu 1921 v Lausanne

(Zdroj: N. Müller: Cent ans de Congrès Olympiques, 1994)

Po kongrese sa ozvali hlasy, aby sa kongresy podobného zamerania konali častejšie. P. de Coubertin bol proti, pretože podľa jeho názoru sa tento kongres zišiel na to, aby ustanovil pevný program nadchádzajúcich olympijských hier. Situácia sa trochu vyhrotila a hrozilo, že MOV stratí svoju autoritu a medzinárodné športové federácie dostanú väčšiu moc v rozhodovaní. Spomínaný Johannes Sigfried Edström vyhlásil ešte v ten deň, podržiac olympijské hnutie: „MOV nemá žiadne námietky, aby sa v budúcnosti zišli podobné kongresy, ako to vyjadril jeho predseda, barón Pierre de Coubertin. V podstate nemá ani žiadnu námietku na to, aby sa zišiel kongres v roku 1925, ak po olympijských hrách v roku 1924 o to požiadajú medzinárodné federácie.“

3.11 VIII. olympijský kongres a odchod Pierra de Coubertin z funkcie predsedu Medzinárodného olympijského výboru

Obal programu Pedagogického kongresu 1925 v Prahe

(Zdroj: N. Müller: Cent ans de Congrès Olympiques, 1994)

Na prelome mája a júna 1925 sa uskutočnil v Prahe VIII. olympijský kongres, ktorý sa občas nazýva aj ako „dvojkongres“, pretože sa konal pod názvami Prvý medzinárodný olympijský pedagogický kongres a Technický olympijský kongres. Müller (2000) uvádza, že P. de Coubertin sa zúčastnil jedine na rokovaní pedagogického kongresu a viditeľne sa chcel vyhnúť účasti na diskusiách technického kongresu. Na tomto pedagogickom kongrese dostal mnoho dobrých námetov na ďalšie rozmyšľanie o pedagogických otázkach, ktoré boli v Prahe nastolené. Predložené námety a problémy, ktorými sa kongres zaoberal, vyvolali u P. de Coubertin hlbokú skepsu o výchovnej sile olympijských hier.

„Ten, kto má odísť z úrodnej zeme, v ktorej sídlil mnohé roky, ktorú kultivoval vlastnými rukami a ktorú mu skrášlili kvety úspechov a priateľstva, vystúpi jedného dňa na výšinu, z ktorej má rozhľad po celom obzore. Tam, mysliac na budúcnosť, znepokojí sa nedokončenou prácou, zdokonaleniami, ktoré ešte musí urobiť a opatreniami, ktoré treba pripraviť proti možnému nebezpečenstvu. Nikoho z vás asi neprekoapí, že v takomto stave je teraz moja duša.“ Týmto slovom sa prihovoral v úvode svojho príhovoru P. de Coubertin auditoriu kongresu pri jeho otvorení v priestoroch Staromestskej radnice v Prahe. Na kongrese sa zúčastnilo 62 delegátov z 21 krajín. Najpočetnejší boli zástupcovia Československa (16 delegátov), ale dosť účastníkov prišlo aj z Poľska (7) a Veľkej Británie (6). Patronát nad kongresom mal prezident Československej republiky Tomáš Garrigue Masaryk (1850 – 1937), ktorý bol na čele štátu v rokoch 1918 – 1935 (Prvý olympijský medzinárodný kongres pedagogický, 1925).

Už uvedené úvodné slová P. de Coubertin naznačili, že mieni v olympijskom hnutí skončiť. Šport vtedajšej doby skritizoval, že podlieha móde – teda sile, ktorej sa nedá odolať, ale skoro sa vyčerpá. V tomto sa P. de Coubertin – videný optikou začiatku 21. storočia – mýlil. Podľa neho pravý športovec nepotrebuje divákov, maximálne tak náhodných. Výchova športom teda nemusí mať nevyhnutne divácku kulisu. Šport sa však zmenil po každej stránke – prišli peniaze, reklama, organizácie a smernice. Požadoval: „Menej reči, menej reklamy, menej obmedzujúcej organizácie, menej neznášanlivých syndikátov a ťažkopádnej hierarchie.“

Šport, ktorý by mal byť v mene vedy a úradných nariadení spojením povinnosti a umiernenosti, je podľa jeho slov nezmysel. Práve toto môže existenciu športu ohroziť, pretože práve šport potrebuje voľnosť na to, aby ju mal kvôli výstrednostiam, resp. kvôli tomu, že športovci môžu zachádzať až do extrémov. Prílišné úradné nariadenia, pravdepodobne vychádzajúce z vedeckých záverov, by mohli športu v tomto smere uškodiť. Nechcel odmietať vedeckú kontrolu, ale tá by mala spočívať skôr v dobrej rade a nie v despotizme. Kritizoval, že veda sa zaoberá viac problémami fyziológie ako problémami psychológie.

Veda by mala pomáhať športu skôr dobrou radou.

Problém amaterizmu opäť v príhovore nadhodil s tým, že otázka sa dala vyriešiť pred prvou svetovou vojnou, ale nebolo na to dosť vôle. Predpokladal, že ani tento kongres problematiku amaterizmu nevyrieši a zostane

otvorená. Konštatoval: „Veľa sa klame a podvádza. To je v športe ozvena oslabenej morálky. Šport sa vyvinul v kruhoch spoločnosti, kde finančný záujem hrozí spôsobiť hnilobu. Teraz je na športových súťažiach, aby dali dobrý príklad na návrat kultu cti a úprimnosti a vyliečili ich zo lživých a neúprimných teórií.“ Navrhoval, aby individuálna prisaha, ktorú zloží každý športovec bola tým, čo opätovne prinesie športové súťaže pod kontrolu cti. V tomto videl obnovené olympijské hry, ale len za predpokladu, že sa upustí od ich spájania s majstrovstvami sveta. Prečo? „Deje sa to preto, lebo niektorí sú zaujatí myšlienkou a istí ľudia sa snažia rozvrátiť olympijskú ústavu, aby sa zmocnili postov, na ktoré sa cítia byť schopní.“ P. de Coubertin varoval svojich spolupracovníkov pred takými tendenciami a podčiarkol, že olympijským hrám v modernej dobe sa darilo len preto, lebo na ich čele boli absolútne nezávislí ľudia, ktorých nikto nepodporoval a ktorí sa vyhýbali voľbám, vášňam nacionalizmu a korporácnym záujmom. Podčiarkol, že medzi MOV, národnými olympijskými výbormi a medzinárodnými športovými federáciami musí vládnuť jednotnosť. Len za takého predpokladu si olympijské hry udržia svoje postavenie: „Žiada sa upozorniť, že olympijské hry nie sú majetkom žiadnej krajiny alebo rasy a že sa nemôžu stať monopolom žiadnej skupiny. Sú celosvetové: bez akejkoľvek diskusie na hry musia byť prijatí všetci ľudia, všetky športy si musia byť rovné, a to nezávisle od kolísania a nálad verejnej mienky.“ Postavil sa proti rozširovaniu olympijského programu, pretože bola prijatá zásada o nutnosti skrátenia trvania hier, čím sa znížia aj finančné náklady. Organizácia by mala byť jednoduchšia, ubytovanie účastníkov jednotné, slávnosti by malo byť menej. Kontakt medzi športovcami by mal byť tesnejší. Obraz iných olympijských hier videl P. de Coubertin aj bez prítomnosti politikov a špekulantov.

◀ Fotografia Pierra de Coubertin a Jiřího Gutha-Jarkovského s manželkami pri príležitosti Pedagogického kongresu 1925 v Prahe

(Zdroj: N. Müller: Cent ans de Congrès Olympiques, 1994)

Pred záverom príspevku požiadal P. de Coubertin, aby zodpovední prejavili k jeho nástupcovi potrebné sympatie, čo by mu uľahčilo prácu v olympijskom hnutí a zvlášť na čele MOV. Chystal sa teda odísť slovami: „Rád by som čas, ktorý mi ešte zostáva, využil na urýchlenie naliehavej práce: vytvorenie produktívnej pedagogiky, v ktorej by bola myšlienková jasnosť a pokojná kritika. Podľa môjho názoru v tejto chvíli budúcnosť civilizácie nespočíva na politických alebo hospodárskych základoch – spočíva jedine na tom, ako sa vyvinie smer výchovy... Súčasná výchova uviedla trvalým omylom terajšie pokolenie na falošnú cestu, kde nachádza iba tmu a rozkol. Pokladá sa za veľmi mocné, pretože veľmi chce a za veľmi múdre, lebo má veľké dary vedenia. V skutočnosti je ale veľmi zle vyzbrojené voči zmätkom, ktoré ešte len prídu.“

Podnetný, kritický, ale hlavne podľa nášho názoru stav výchovy športom odrážajúci príspevok zakončil P. de Coubertin slovami, ktoré uvádzame v rámečku.

„Ale som povinný svojim spolupracovníkom, svojim verným priateľom, jasne vysvetliť svoje plány. Chcel som vám len povedať, že začínam nové dielo v rovnakom športovom duchu, ktorý sme spoločne pestovali, t. j. s radosťou z námahy, s rozkošou z odvahy a s nezištným idealizmom. Nech v tomto duchu spejete na vrchol, kde chceme postaviť chrám, zatiaľ čo na rovine sa zriada obrovské trhovisko. Chrám pretrvá, trhovisko zmizne. Športovci si musia vybrať buď trhovisko alebo chrám. Nemôžu chcieť oboje. Nech si teda vyberú.“

Pierre de Coubertin

Súčasný šport odráža skutočnosť, čo si športovci zvolili v duchu konštatovania P. de Coubertin. Pedagogický chrám to určite nie je. Čo všetko za tým bolo, sa pokúsime zhrnúť vo zvyšnej časti tejto podkapitoly.

◀ Športová reklama existovala už v 19. storočí. Reklama na bicykle Peugeot z roku 1895

(Zdroj: Francúzska národná knižnica)

Úvodný príhovor P. de Coubertin otvoril rokovanie jediného olympijského pedagogického kongresu.

Na predmetnom kongrese odznelo a zostalo v zápisoch zachovaných mnoho informácií, ktoré do značnej miery akoby podporovali stanovisko P. de Coubertin zanechať funkciu predsedu MOV. Druhá schôdza kongresu sa zaoberala „výstrelkami súťaží“:

1. Príliš vysoký počet pretekov.
2. Účasť príliš mladých športovcov na pretekoch, na ktoré ešte nie sú dostatočne pripravení.
3. Príliš častá účasť rovnakých pretekárov na pretekoch.

V tomto smere odznelo viacero diskusných príspevkov účastníkov, ktoré mali v princípe spoločného menovateľa – peniaze v športe a ich negatívny vplyv. Napokon, tri body uvedené vyššie dostatočne naznačujú smerovanie debát. Medzi prvými si vzal slovo P.

de Coubertin, ktorý podľa nášho názoru priamociarejšie ako inokedy formuloval svoje stanovisko: Treba hovoriť o verejných súťažiach na spôsob divadla. Zúčastňuje sa na nich pozvaný platiaci dav a vôbec si neuvedomuje zhubné následky, ktoré vyvolávajú peniaze v športe.“ Peniaze do športu prichádzali v tej dobe už v relatívne vysokých sumách, ako to dokladovalo vystúpenie francúzskeho delegáta Gastona Vidala (1888 – 1949), ktorý zdôraznil, že vo Francúzsku je príliš veľa divákov a málo športovcov. Kritizoval, že v mnohých krajinách sú športové podujatia oslobodené od daní a iných poplatkov, zatiaľ čo umelecké podujatia tieto poplatky platiť musia. Do športu tak plynú mnoho finančných prostriedkov, ktoré sa zneužívajú. Ako príklad uviedol futbalové stretnutie v Paríži medzi Francúzskom a Anglickom, čistý výťažok ktorého bol 200 000 frankov, čo je v porovnaní so súčasnou menou asi 160 000 EUR. Odporúčal, aby aj športové podujatia boli zaťažené poplatkami. Zdôvodňoval to nasledovne: „Peniaze ublížili športu a priviedli ho do hniloby. Všade sa utvorila tzv. finančná skupina, ktorá stavia štadióny a všetko, čo športovci potrebujú. V mene priateľov klubu získavajú takéto skupiny príjmy zo športovej činnosti týchto klubov... Je nevyhnutne nutné zaťažiť poplatkami všetky športové súťaže.“

Peniaze priniesli do športu mnoho negatív.

Pedagogický kongres sa zaoberal aj problematikou skautingu. V skautingu videli účastníci mnoho dobrého pre telesnú výchovu a výchovu vôbec, ale táto forma trávenia voľného času v prírode prinášala aj negatíva a to najmä v tom, že deti, ktoré sa venujú skautingu, trávia málo času s vlastnými rodinami.

P. de Coubertin ešte vystúpil proti boxu, v ktorom sa zarábajú peniaze. Box vnímal ako nesmierne vhodný výchovný šport, ale len pod podmienkou, že účastníci nebudú poberať za športový výkon žiadne odmeny. V tomto ho podporili najmä nemeckí delegáti.

Pokiaľ ide o ženský šport, ktorý bol tiež na programe rokovania kongresu, delegáti boli najmä proti ženskému zápaseniu, boxu, futbalu a ragby.

„Ženy by sa nemali venovať futbalu.“
Na obrázku je ženské futbalové družstvo Femina
sport Paríž v roku 1920
(Zdroj: Francúzska národná knižnica)

Za veľmi dôležitý bod rokovania treba považovať spoluprácu univerzít. Už na I. olympijskom kongrese v roku 1894 sa zúčastnili zástupcovia viacerých univerzít a v priebehu krátkého času si šport na univerzitách našiel pevné miesto v spektre trávenia voľného času študentov. Najmä univerzity na celom americkom kontinente (ale hlavne v Spojených štátoch amerických a v Kanade) mali k športu oveľa bližšie ako ich európski partneri. Zatiaľ čo v Európe sa ešte len diskutovalo o výchovnej hodnote športu, v Spojených štátoch amerických študenti už na túto tému spracúvali záverečné práce. Svedčil o tom aj názov záverečnej práce s názvom Výchovná úloha športovísk (de Coubertin ed., 1905). Spolupráca univerzít v oblasti telesnej výchovy

a športu sa ukazovala ako dôležitá. Kongres navrhoval, aby bola telesná výchova povinný predmet na všetkých univerzitách a aby sa študenti pravidelne podrobili diagnostike pohybových schopností v šiestich testoch:

1. Beh na krátku vzdialenosť (100 m).
2. Beh na dlhú vzdialenosť (3000 m, ženy 1000 m).
3. Skok do výšky.
4. Skok do diaľky.
5. Vrh guľou (7,25 kg; ženy 5,0 kg).
5. Hod loptičkou (asi 80 g).

Takisto odznelo odporúčanie, aby sa konali športové súťaže medzi vysokými školami a aby každá z nich mala učiteľa telesnej výchovy a športového lekára.

Téma Vývoj poctivej hry a rytierskeho ducha bola doména trojnásobného bronzového olympijského medailistu v šerme družstiev (Hry V. olympiády 1912 v Štokholme – kord a šabľa a Hry VII. olympiády 1920 v Antverpách – šabľa) Willema van Blijenburgh (1881 – 1936) z Holandska, ktorý túto krajinu na kongrese zastupoval. Športovcov, vo vzťahu k čestnej hre rozdelil do troch skupín:

1. Nestranní športovci, ktorí bez akéhokoľvek odporu prijímú rozhodnutie rozhodcov, či už je v ich prospech alebo v neprospech.
2. Kladné typy športovcov, ktorí sami ohlásia rozhodcom, že sa dopustili niečoho, čo je v rozpore s pravidlami.

3. Záporné typy športovcov, ktorí sú nečestní, vedome klamú a podvádžajú dúfajúc, že toto ich konanie si nikto nevšimne.

Prvé dve skupiny športovcov (najmä však druhá skupina) môžu vytvárať výchovné vzory. Tretia skupina športovcov výchovný vzor vytvorí nemôže, pretože tento vzor bude záporný: „...zvedú všetkých nerozhodných na zlú cestu.“

O otázkach športovej výchovy rokoval súčasne aj technický kongres, na ktorom sa zúčastnil predseda komisie pre pestovanie rytierskeho ducha, už raz v publikácii spomínaný Angličan Robert Stuart de Courcy-Laffan. Po terminologických roztržkách prijala príslušná komisia technického kongresu závery aj v tejto oblasti. V rámci záverov je „čitateľný rukopis“ predsedu komisie pre pestovanie rytierskeho ducha. Zdôraznenie poctivej hry a rytierskeho ducha v športe je založené iba na vlastných silách športovca a na jeho konaní v duchu pravidiel. Komisia podčiarkla výraznejšie možnosti tlače pri propagovaní kladných vlastností športovcov, aby sa s nimi stotožnili aj čitateľia (športoví diváci) a súčasne odporučila, aby sa o kladných činoch športovcov písalo aspoň tak často, ako „...o poľutovaniahodných udalostiach.“ Kongres, resp. príslušná komisia sa zhodla, aby sa P. de Coubertin, ktorý sa vzdal funkcie predsedu MOV, obrátil k športovcom celého sveta s posolstvom. Toto posolstvo malo obsahovať slová o tom, aby si športovci uvedomili vždy a všade, že sú vyslanci športového ducha a veľkej olympijskej myšlienky. P. de Coubertin to odmietol. Mal však stále v úmysle obnoviť tradíciu antického gymnázia, kde by si každý záujemca bez rozdielu mohol zadarmo zacvičiť. Toto gymnázium by mali spravovať obce, ale bez akéhokoľvek vplyvu športovej spoločnosti či federácie. Súčasne by sa v takomto gymnázii nemali organizovať žiadne športové súťaže. Išlo teda o gymnázium, „...v ktorom by sa každý jednotliviec mohol venovať športu, ktorý si zvolil, pričom ústav by zaistil za predpokladu čo najmenších výdavkov lekársky dozor, prenájom náradia a využitie vodoliečby.“ Táto myšlienka P. de Coubertin sa ukázala ako nerealizovateľná v podobe, v akej si ju želal presadiť. Na záver pedagogického kongresu predniesol jeho predseda Karel Weigner (1874 – 1937), anatóm a vysokoškolský pedagóg na Karlovej univerzite v Prahe, krátku záverečnú reč. Výchovu športom v rámci telesnej výchovy v školách videl ako „...zložku pozitívnej sociálnej hygieny...“ a zdôraznil, že je tak úlohou učiteľov, ako aj úlohou lekárov, aby sa bez škôd rozvíjala.

Výchova športom je záležitosť, ktorú nemožno z výchovy ako takej vynechať.

VIII. olympijskému kongresu 1925 v Prahe sme tu venovali trochu viac priestoru, ako iným podujatiam. Domnievame sa však, že to nemôže byť na škodu, pretože len tento kongres sa zaoberal otázkami výchovy skutočne do hĺbky. Pravda však je, že sme viac priestoru venovali pedagogickému kongresu. Pokiaľ ide o technický kongres, na ktorom sa P. de Coubertin nechcel zúčastniť, ten rokoval okrem výchovy športom, o ktorej sme sa zmienili, aj o olympijskej prísaha, redukcii programu olympijských hier, národnej klasifikácii na olympijských hrách a zaoberal sa aj problematikou zimných olympijských hier.

P. de Coubertin sa rozlúčil s MOV a funkciou predsedu tohto riadiaceho orgánu olympijského hnutia vo svete. Od Československej republiky dostal vyznamenanie – rad Bieleho leva II. triedy.

4

VÝCHOVA V DIELE PIERRA DE COUBERTIN PO ROKU 1925

V roku 1925 nastala pre P. de Coubertin nová situácia v jeho živote. Prestal byť predseda MOV a stal sa z neho čestný predseda. Dostal sa síce do finančných problémov (pozri nasledujúcu podkapitolu), ale neprestal sa aktivizovať v oblasti výchovy. Začal pracovať na tom, čo spomenul v úvodnom prejave na VIII. olympijskom kongrese 1925 v Prahe – „produktívnej pedagogike s myšlienkovou jasnosťou a pokojnou kritikou“.

4.1 Finančné problémy Pierra de Coubertin

Už v polovici 20. rokov 20. storočia začala na P. de Coubertin doliehať materiálna farcha. Od januára 1925 do apríla rovnakého roku si trikrát poznamenal do denníka, že má finančné problémy (Eyquem, 1966).

Na pomoc schudobnenému Pierrovi de Coubertin bol založený finančný fond.

V 30. rokoch 20. storočia sa P. de Coubertin dostal už do veľmi zložitej finančnej situácie. Dovtedy financoval činnosť olympijského hnutia a súčasne aj jeho vlastné pedagogické snahy z vlastných zdrojov. Dokonca, ako to uvádza Eyquem (1966) zakúsil aj chudobu, ale navonok to nebolo vidieť: „V 74 rokoch veku je možné ho zazrieť ako prechádzajú, vždy rezkým krokom s paličkou v ruke a so značkovým klobúkom na šedivých vlasoch. Dokonale oblečený, dobre vyzeraajúci, ale s prázdnu peňaženkou. Jeho manželka mu odmietla dať čo len najmenšie vreckové. Vzala si do rúk opraty vedenia domácnosti a zároveň starostlivosť o posledné peniaze, ktoré im zostali.“ Skutočnosť, že P. de Coubertin má finančné problémy, bola istotne dobre známa aj v olympijských, športových a snáď aj v politických kruhoch. Dňa 30. januára 1937 vyzval predseda MOV, gróf Henri de Baillet-Latour (1876 – 1942), prostredníctvom Olympijskej revue predsedov národných olympijských výborov, aby sa obrátili na svoje národné športové federácie s žiadosťou, aby športové kluby v nich združené zorganizovali v priebehu roku 1937 oficiálne slávnosti ich športov na počesť zakladateľa moderných olympijských hier.

Zisk z týchto podujatí bude prevedený do Fondu Pierra de Coubertin (de Baillet-Latour, 1937). Toto bola oficiálna výzva, ale niektoré pramene (napr. Müller, 1994) uvádzajú, že predmetný fond musel byť založený skôr, pretože finančné prostriedky tam prichádzali už od marca 1936 až do konca roku 1937 (teda aj po smrti P. de Coubertin). Nech už to bolo akokoľvek, peňazí, ktoré boli vo fonde, sa P. de Coubertin nedotkol a nechal ich manželke a chorej dcére. Vo fonde sa nazbieralo spolu 50 298 švajčiarskych frankov. Do fondu prispievali najvyššími čiastkami národné olympijské výbory, vlády a medzinárodné športové federácie. Iste bude mnohých zaujímať, kto prispel akou finančnou čiastkou. Najvyššou čiastkou (8636 švajčiarskych frankov) prispel Japonský olympijský výbor. Sumu 6000 švajčiarskych frankov venovala nemecká Hitlerova vláda a 4616 švajčiarskych frankov a potom československá vláda 3200 švajčiarskych frankov (z toho 2000 prezident Československej republiky Edvard Beneš a 1200 predseda československej vlády Milan Hodža) (Müller, 1994; Kössl – Waic, 1998). P. de Coubertin na svojom skutočne nesmrteľnom diele, olympijských hrách, nezarobil vôbec nič, aj keď mal nepochybne morálne právo na to, aby sa mu finanč-

né prostriedky investované do rozvoja olympizmu mnohonásobne vrátili. Eyquem však (1966) uvádza, citujúc P. de Coubertin: „Mal som stály zdroj príjmu za dielo, ktoré som vytvoril pre verejné blaho a pre pedagogický pokrok. Moja osobná šťastnosť však neodolala finančným prepadom týchto posledných rokov. Na druhej strane, moje opakované úsilie o získanie funkcie spojenej s finančným príjmom vždy zlyhalo. Napokon, stáva sa to často tým, ktorí vždy pracovali zadarmo a náhle sa ocitnú v situácii, keď si musia hľadať prácu.“ Podľa nej teda P. de Coubertin (mali by to byť jeho slová, ale autorka neuvádza pôvod) počas pôsobenia v olympijských štruktúrach nejaký finančný príjem mal. Zostáva však minimálne čudné, že keď si hľadal, ako uviedol, „funkciu spojenú s finančným príjmom“, jeho úsilie zlyhávalo. Možno by bolo zaujímavé dozvedieť sa, prečo to tak bolo. Odpoveď by možno dali niektoré zložky archívu MOV v Lausanne.

«Pierre de Coubertin (vpravo) v spoločnosti Ioannisa Chrysosafisa, ktorý bol zodpovedný za telesnú výchovu na Ministerstve školstva Grécka. Fotografia je z roku 1930 (Zdroj: G. de Navacelle: Pierre de Coubertin. Sa vie par l'image, 1986)

4.2 Svetová pedagogická únia a činnosť Pierra de Coubertin

Dňa 15. novembra 1925 vznikla vo francúzskom meste Aix-en-Provence Svetová pedagogická únia (Union pédagogique universelle). P. de Coubertin sa angažoval v rámci tejto pedagogickej inštitúcie najmä prínosom v oblasti výchovy športom. Táto pedagogická inštitúcia bola rozpustená na konci roku 1930. Pri príležitosti jej založenia vyhlásil P. de Coubertin v rozhlas: „Zlá, ktorými trpí Európa, vôbec nepochádzajú z vojny. Vojna ich len zhoršila. Ich pôvod je oveľa vzdialenejší. Pochádzajú z úpadku, do ktorého sa dostala západná pedagogika... Jedine otvorená a komplexná výchova zvíťazí pri nedorozumeniach, ktoré kompromitujú svetový a sociálny mier“ (de Coubertin, 1925).

Pierre de Coubertin navrhol v rámci Svetovej pedagogickej únie reformu výchovy.

V čase od 14. do 18. septembra 1926 sa konala v Lausanne konferencia Svetovej pedagogickej únie, ktorú P. de Coubertin označil ako Lausannská konferencia. Na túto konferenciu vydal P. de Coubertin

separátny výtlačok programu, v ktorom zdôraznil zásadné body jej rokovania. Vychádzal pritom z vlastných myšlienok, ktoré čiastočne prezentoval na VIII. olympijskom kongrese 1925 v Prahe. Zdôrazňoval, že moderné mesto má v štáte čoraz významnejšiu úlohu a sociálna budúcnosť závisí najmä od jeho iniciatív a orientácie. Z úvodnej časti programu vyplýva, že P. de Coubertin sa akoby chcel pokúsiť o ďalšiu reformu pedagogiky. Uviedol, že „...žiadna politická, ekonomická alebo sociálna reforma neuspje bez predchádzajúcej pedagogickej reformy...“ Hlavná téma konferencie bola Pedagogická úloha moderného mesta a konferencia mala prispieť k vyriešeniu tejto problematiky prerokovaním a odporúčaniami v oblastiach:

1. Prístup ku všeobecnej kultúre pre všetkých občanov.
2. Právo na šport, a to bezplatne pre všetkých občanov. V tomto bode sa P. de Coubertin opiera o svoje myšlienky obnovenia antického gymnázia, o ktorom sme sa zmienili skôr.
3. Morálna atmosféra. Vtedajšie mravy pokladal P. de Coubertin za nedostatočné a podčiarkoval, že na úspešné napredovanie pedagogického pokroku sú nutní ľudia so zdravými mravmi.

4. Ľudové umenia, na ktorých by mohli občania moderného mesta participovať priamo a nie ako diváci (de Coubertin, 1926).

Reforma pedagogiky mala určitý úspech, pretože pri odpočte činnosti Svetovej pedagogickej únie v roku 1927 (presne 18 mesiacov po jej vzniku) konštatoval P. de Coubertin, že úspešné napredovanie pedagogickej reformy je otázka času. Žiadal, aby sa zintenzívnila propagácia reformy a aby jej základné body boli prístupné vo všetkých jazykoch (de Coubertin, 1927).

Po roku 1927 však Svetová pedagogická únia už nevykazovala takmer žiadnu činnosť.

4.3 Medzinárodné byro športovej pedagogiky a vyhlásenie Charty športovej reformy

Na jeseň v roku 1928 vzniklo v Lausanne Medzinárodné byro športovej pedagogiky (*Bureau international de pédagogie sportive*). Pri tejto príležitosti mal P. de Coubertin prednášku v aule Lausnanskej univerzity na tému Pedagogické využitie športovej aktivity. V tejto relatívne dlhšej prednáške zdôrazňoval P. de Coubertin nevyhnutnosť „inej“ výchovy športom, t. j. vo význame skutočnej výchovy, kde bude na konci človek, ktorý si bude vážiť všetko to, čo získal športom a bude môcť byť skutočný vzor. Veľmi často sa v prednáške objavuje slovo „korupcia“, čo iste neprispieva ku kladným hodnotám športu. Tiež sa kritizuje až príliš veľké množstvo štadiónov (čo sa nám zdá v súčasnosti trochu zvláštne, pozn. autora). Športová pedagogika by sa mala zbaviť hraníc adolescencie a prekročiť konečne hranicu dospelosti (de Coubertin, 1928).

Ciele činnosti Medzinárodného byra športovej pedagogiky zhrnul P. de Coubertin v roku 1929 a čo je možno trochu čudné, na stránkach oficiálneho bulletinu MOV. P. de Coubertin videl ciele veľmi jasne a priamo pomenoval problémy:

1. Deti a žiaci sú korisťou športových organizácií, ktoré nedosiahli potrebnú úroveň na to, aby sa mohli zaoberať športom tejto vekovej kategórie. Mládež sa dostáva napospas pôsobeniu športu po každej stránke, negatívne nevynímajúc, a tieto majú v mnohých prípadoch nízku morálnu a sociálnu hodnotu.
2. Každého mladého človeka, adolescenta, neustále láka takmer nepretržité športové súťaženie. Namiesto toho, aby sa šport stal protiváhou duševnej činnosti, stáva sa hlavnou náplňou aktivity mladého človeka. Štúdium mladého človeka je popri športovaní nedostatočné a jeho ambícia je len získanie diplomu.
3. Veľmi skoro sa začínajú prejavovať negatívne vplyvy ako klamanie, reklama a priťažlivosť materiálneho zisku. Toto propaguje aj športová tlač podporovaná priemyselnými záujmami.
4. Mentalita nazývaná „olympijská“, ktorá je principiálne postavená na kulte a na prekonávaní svetového rekordu, pôsobí až dotieravo na tých, ktorí na rekord nemôžu pomýšľať a ani sa ním inšpirovať.
5. Keď prehnané nebezpečenstvá, ktoré so sebou prináša šport, zasiahnu detstvo a adolescenciu, mladý človek sa už len veľmi ťažko bude môcť venovať športu zo záľuby a za predpokladu minimálnych výdavkov.
6. Športová pedagogika musí pozdvihnúť svoje metódy na úroveň požiadaviek doby, ktorá prichádza. Mala by to byť pedagogika, ktorú presadzoval Thomas Arnold.

Uvedené body boli, podľa P. de Coubertin, najnaliehavejšie na to, aby sa čo najskôr začalo s riešením problémov v nich obsiahnutých. Medzinárodné byro športovej pedagogiky sa zaviazalo, že komukoľvek s riešením týchto problémov pomôže – či už pôjde o rodičov, učiteľov, predstaviteľov verejnej moci alebo o samotnú mládež (de Coubertin, 1929).

Medzinárodné byro športovej pedagogiky si teda dalo za úlohu bojovať proti negatívam v športe. Súčasník si môže porovnať negatíva v športe, ktoré nachádzame na začiatku 21. storočia, s negatívami, ktoré vyzdvihol P. de Coubertin v roku 1929. Domnievame sa, že situáciu vystihol presne a súčasne si dovoľíme dodať, že mnoho z týchto negatív nachádzame aj v dnešnej dobe. Fakticky okrem doping, ktorý v tomto období predstavoval maximálne zneužívanie stimulačných preparátov, a sofistikovanejšieho využívania reklamy a pod., tu nájdeme všetko, čo výchovnú úlohu

športu ničí. Niet teda divu, že v poslednom bode sa P. de Coubertin obracia na pedagogiku, ktorú presadzoval Thomas Arnold v internátnej škole v Rugby.

Obal Charty športovej reformy z roku 1930

(Zdroj: Medzinárodný olympijský výbor)

V roku 1930, nepochybne aj v súlade s tu uvedenými cieľmi Medzinárodného byra športovej pedagogiky, vydal tento orgán Chartu športovej reformy. V charte je badateľný rukopis P. de Coubertin, ktorý už v cieľoch vyjadril výsostnú nespokojnosť so smerovaním športu. Šport nadobudol kontúry obchodu, s ktorým ide ruka v ruke všetko negatívne, čo súvisí so zarábaním peňazí. Šport sa pomaly, ale isto stával výnosným obchodným artiklom. A športovci sa stávali figúrkami v hre, ktorú hrali stávkové kancelárie, priemyselné korporácie a reklama.

Medzinárodné byro športovej pedagogiky videlo potrebu ďalšej reformy športu v smere jeho skutočného výchovného pôsobenia podľa vzoru výchovy Thomasa Arnolda.

Charta športovej reformy nie je rozsiahla, a preto ju tu uvádzame v úplnom znení.

„To, čo možno vyčítať športu, možno zredukovať do troch bodov:

Telesné preťažovanie.

Prínos k intelektuálnemu ústupu.

Šírenie obchodníckeho ducha a lásky k zisku.

Nemožno poprieť existenciu týchto ziel, ale športovci za ne nie sú zodpovední. Vinní sú učitelia, predstavitelia verejnej moci, a druhotne aj vedúci predstavitelia federácií a tlač.

Opatrenia na záchranu, ktoré odporúčame, sú:

Vybudovanie určitej odlišnosti medzi telesnou kultúrou a športovou výchovou na strane jednej a športovou výchovou a súťažou na strane druhej.

Kreovanie „muskulárnej maturity“ podľa švédskeho vzoru so súťažami, ktoré sa budú líšiť obťažnosťou, vekom a pohlavím.

Organizáciu medzinárodných majstrovstiev len každé dva roky, teda v druhý a štvrtý rok olympiády.

Zrušenie všetkých majstrovstiev, ktoré organizujú kasína a hotely alebo ktoré sa organizujú pri príležitosti výstav a ľudových slávností.

Zrušenie všetkých svetových hier, ktoré sú obdobou olympijských hier a majú etnický, politický, konfesionálny alebo iný charakter.

Zrušenie platených zápasov v boxe.

Zavedenie náradových cvičení do individuálnych športov v ideálnej rovnomernosti.

Zjednotenie spoločností nazývaných „gymnastické“ a „športové“.

Akceptácia rozdielnosti profesora (vo význame učiteľa telesnej výchovy, pozn. autora) a profesionála, pričom prvého možno považovať za amatéra vo všetkých športoch, ktoré nevyučuje.

Možnosť individuálnej písomnej prísahy s uvedením rôznych zdrojov, ktoré môžu prinášať zisk.

Zrušenie prijímania žien na všetky súťaže, na ktorých sa zúčastňujú muži.

Rezignácia miestnych a mestských úradov na výstavbu veľkých štadiónov, ktoré sú určené len na športové divadlo a ich nahradenie zariadeniami na spôsob antického gréckeho gymnázia.

Zákaz všetkých súťaží, na ktorých sa zúčastňujú diváci, pre mládež do 16 rokov.

Vytvorenie školských športových asociácií. Jediné v rámci nich sa budú môcť zúčastňovať na súťažiach žiaci a študenti.

Zvýšenie veku na prijatie medzi skautov.

Vývoj športového lekárstva, ktoré sa bude opierať o zdravotný stav namiesto toho, aby sa opieralo o chorobný stav a ktoré sa bude výraznejšie zúčastňovať aj na skúmaní psychického stavu jedinca.

Podpora všetkými prostriedkami pre šport dospelých. V prípade adolescentov je toto nutné trochu potlačiť. Intelektualizácia skautingu a to prostriedkami astronómie, histórie a geografie.

Intelektualizácia športovej tlače a to zriadením rubrik, ktoré sa budú venovať zahraničnej politike a udalostiam vo svete“ (La Charte de la réforme sportive, 1930).

Charta športovej reformy bola teda na svete. Problémom však zostáva, či našla v športových a pedagogických kruhoch takú odozvu, akú od nej očakávali predstavitelia Medzinárodného byra športovej pedagogiky. Ťažko si predstavíť jej úplnú akceptáciu vo všetkých bodoch. Pokiaľ by k tomu hypoteticky došlo, možno by šport v súčasnosti nadobudol úplne inú podobu, ktorá by nemala nič spoločné s tým športom, ktorý denne vnímame. Či by to bolo lepšie alebo horšie, treba nechať na úsudku každého, kto si Chartu športovej reformy prečíta a zamyslí sa nad ňou.

4.4 Filozofické základy moderného olympizmu – posledné olympijské posolstvo Pierra de Coubertin svetu

Dňa 4. augusta 1935 zasadol P. de Coubertin za rozhlasový mikrofón. Z Berlína niesli rozhlasové vlny do sveta jeho slová. Prezentoval tému Filozofické základy moderného olympizmu. Zachoval sa aj zvukový záznam tejto rozhlasovej relácie. Prednášku zaznamenalo *Radio Suisse Romande*. P. de Coubertin sa obrátil – vtedy už hlasom výrazne poznamenaným vekom – na rozhlasových poslucháčov „ako zakladateľ a čestný predseda olympijských hier“, ktorý s radosťou prijal pozvanie do rozhlasového štúdia, aby vysvetlil svoju iniciálnu myšlienku a filozofické základy, na ktorých sa snažil postaviť olympijské dielo.

Zdôraznil, že prvou a základnou charakteristikou tak antického ako aj moderného olympizmu je náboženstvo. Podčiarkol, že antický športovec svojimi výkonmi velebil bohov a moderný športovec svojimi výkonmi velebí svoju vlasť, národ, štátnu vlajku. Ono náboženské čítanie sa v novej spoločnosti pretransformovalo prostredníctvom internacionalizmu a demokracie. Tieto dva elementy podporované vedou sú základné sociálne piliere novej ľudskej spoločnosti, ktorá poskytuje človeku, okrem iného, aj ďalšie možnosti na kultiváciu svojho tela (de Coubertin, 1935). Športové výkony možno realizovať telom, a preto je také dôležité.

Internationalizmus, demokracia a veda sú piliere novej ľudskej spoločnosti.

P. de Coubertin sa v tejto časti relácie snažil vysvetliť, že šport, resp. športové výkony sú tým, čím možno velebiť nielen bohov v antike, ale aj príslušnosť k vlasti či národu. Tak, ako antickí Gréci náležali k svojim bohom, rovnako aj moderný človek náleža k svojej vlasti. Otázka náboženstva, resp. viery v boha v pravom slova zmysle v modernom svete teda stráca svoje opodstatnenie – šport alebo lepšie povedané športový výkon je to, čím športovec velebí spomínanú vlasť alebo národ. A internacionalizmus a demokracia sú nevyhnutné predpoklady na to, aby športovec mohol cítiť k svojej vlasti a národu to, čo cítili antickí Gréci k svojim bohom. Veľavravné slová P. de Coubertin, ktoré musí každý najskôr precítiť, dôsledne im porozumieť a až potom sa mu otvoriť akási pomyselná iná dimenzia, v ktorej uvidí nie práve jednoduché zmyšľanie baróna, dôsledne sledujúceho svoju ideu. V tejto publikácii sme sa doposiaľ nezaoberali rozličnými kritikami P. de Coubertin, jeho myslenia a jeho diela vôbec. Nedá nám však, v súvislosti s touto časťou publikácie nezareagovať na niektorých kritikov, ktorí P. de Coubertin výrazne obviňujú dokonca z kolaborácie s nacistickým režimom v Nemecku v čase vlády Adolfa Hitlera. Za zmienku stojí uviesť, že P. de Coubertin tu vyzdvihol internacionalizmus a demokraciu – teda dve skutočnosti, s ktorými sa nacistické Nemecko nestotožňovalo. Toto však kritici nevidia, alebo jednoducho vidieť nechcú. Na druhej strane, tu ale trochu odbočíme od rozhlasového prejavu P. de Coubertin, je však ťažko pochopiteľné, že P. de Coubertin sa obrátil na nemeckú vládu (6. mája

1936) so žiadosťou, aby založila malý inštitút na pamiatku Hier XI. olympiády 1936 v Berlíne, ktorému chcel odkázať svoje dokumenty o znovuzrozenom olympizme. Nemecku a jeho vláde akoby dôveroval. Müller (1994), na základe štúdia archívnych materiálov uvádza, že starnúci P. de Coubertin veľmi zle odhadol situáciu v hitlerovskom Nemecku. Kritika diela P. de Coubertin tvorí samostatnú krátku kapitolu v tejto publikácii.

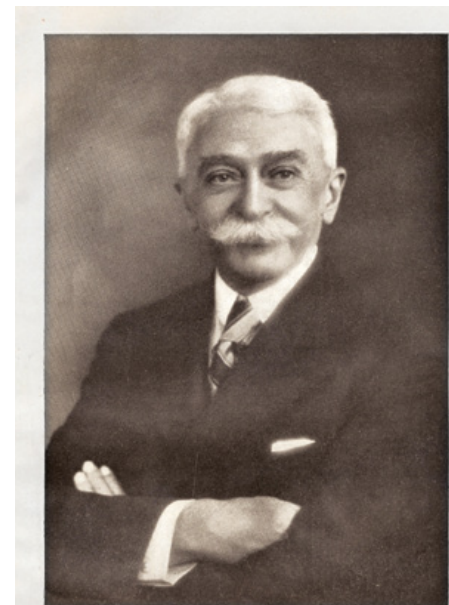

◀ Pierre de Coubertin za rozhlasovým mikrofónom v roku 1935, keď prezentoval tému o filozofických základoch moderného olympizmu

(Zdroj: G. de Navacelle: Pierre de Coubertin. Sa vie par l'image, 1986)

Druhou základnou charakteristikou moderného olympizmu, ako to uviedol P. de Coubertin, je elita, aristokracia. Nie však tradičná aristokracia, ale aristokracia, ktorá je od svojho pôvodu rovnostárska. Len tá je totiž determinovaná nadvládou trénovaného tela jednotlivca, ktoré vedú trénované svaly. Nie všetci mladí muži sa však môžu stať športovcami (športovanie žien P. de Coubertin len nerád videl, pozn. autora), ale v budúcnosti budú podmienky na to, aby ich počet výrazne vzrástol. Elita však bude aj vtedy pomerne úzka. „Keď sa bude sto ľudí venovať telesnej kultúre, treba, aby sa päťdesiat z nich venovalo športu. Keď sa bude päťdesiat ľudí venovať športu, dvadsiati sa musia špecializovať. Keď sa bude dvadsať ľudí špecializovať, treba, aby piati z nich dosiahli údivujúce športové majstrovstvo“ (de Coubertin, 1935). V tejto časti relácie P. de Coubertin vyzdvihuje dokonalé telo, schopné podať majstrovský výkon. Športový aristokrat môže byť každý športovec, pretože všetci začínajú na rovnakej štartovej čiare. Ale najlepší športovci nemôžu byť všetci, aristokratmi však zostanú, pretože svoje telo a svaly kultivujú.

Na konci relácie sa P. de Coubertin lúčil s poslucháčmi slovami, ktoré sú podľa nášho názoru posolstvom. Na sklonku života (v tom čase mal 71 rokov) stále veril v realizáciu ušľachtilých myšlienok olympizmu, ktorých nositeľom by mala byť mládež: „Dospievajúc k večeru môjho dňa, využil som blížiacu sa Hry XI. olympiády, aby som vám vďaka vyjadril moje želania s poďakovaním a súčasne, aby som vám vyjadril moju neochvejnú vieru v mladosť a v budúcnosť!“

À la Comité Olympique Tchécoslovaque
Souvenir amical de
Pierre de Coubertin
Mai 1937
(An II de la XIe Olympiade)

◀ Posledná oficiálna fotografia P. de Coubertin s jeho vlastným venovaním Československému olympijskému výboru. Text pod fotografiou: Československému olympijskému výboru priateľská spomienka od Pierra de Coubertin. Máj 1937, II. rok XI. olympiády

(Zdroj: II. ročenka Československého olympijského výboru)

4.5 Parte

Dňa 2. septembra 1937 P. de Coubertin nečakane zomrel počas prechádzky v parku de la Grange v Ženeve. Nevieme, ako vyzeralo parte jeho rodiny, ale MOV si tohto veľikána skutočne dôstojne uctil. Posledná vôľa P. de Coubertin bola uložená na sekretariáte MOV. Pohrebný obrad prebehol v Lausanne v úzkom rodinnom kruhu, a to v súlade s jeho poslednou vôľou, v ktorej odkázal, aby jeho srdce bolo pochované v Olympii, čo sa aj neskôr stalo.

Predseda MOV, gróf Henri de Baillet-Latour, podpísal oznam o úmrtí baróna Pierra de Coubertin, súčasťou ktorého boli aj tieto slová: „Medzinárodný olympijský výbor v ňom stráca svojho dôstojného zakladateľa, športovca človeka, ktorý obnovil olympijské hry, Francúzsko jedného zo svojich najslávnejších synov, svet génia, veľmi často nedoceneného... Nech ho tí, ktorí ho milovali a obdivovali, uchovávajú vo svojej pamäti a nech pokračujú v jeho diele získavaním nových šíriteľov jeho zásad olympizmu spomedzi športovcov a športových funkcionárov budúcnosti.“

◀ V súlade s poslednou vôľou P. de Coubertin bolo jeho srdce pochované v Olympii. Do stély ho vkladá grécky dedičný princ Pavol

(Zdroj: G. de Navacelle: Pierre de Coubertin. Sa vie par l'image, 1986)

5 MEDZINÁRODNÁ OLYMPIJSKÁ AKADÉMIA A NÁRODNÉ OLYMPIJSKÉ AKADÉMIE AKO PROPAGÁTORI PEDAGOGICKÉHO ODKAZU PIERRA DE COUBERTIN

Olympijské hnutie je celosvetové hnutie, ktoré vo všeobecnosti svojou činnosťou posilňuje nielen telo a ducha ľudí, ale prehĺbuje aj vzájomné porozumenie medzi nimi. Nezanedbateľná stránka tohto hnutia je aj výchova. Treba však povedať, že MOV už v súčasnosti rieši iné principiálne otázky olympizmu a olympijských podujatí, a pokiaľ ide o výchovu, nezostáva mnoho času a priestoru na riešenie jej problematiky. Mnoho problémov spojených s výchovou prebrala postupom času Medzinárodná olympijská akadémia (MOA). Táto inštitúcia, ktorá sídli v gréckej Olympii, neďaleko antického olympijského štadióna, má v náplni štúdium a propagáciu princípov olympizmu vrátane výchovy. Možno ju teda považovať za nositeľa výchovných ideí P. de Coubertin, ktorá sa ich snaží propagovať medzi širokou svetovou verejnosťou tak, že sa na zasadnutiach zúčastňujú zástupcovia národných olympijských akadémii a od nich sa očakáva, že vo svojich krajinách budú šíriť ušľachtilé myšlienky olympizmu.

5.1 Medzinárodná olympijská akadémia, národné olympijské akadémie a ich vývoj

Hľadať a nachádzať to najlepšie je v podstate činnosť, ktorá je s ľudstvom veľmi tesne spojená. Ľudstvo vždy hľadá a snaží sa nájsť to, čo by mu najviac pomohlo a vyhovovalo. Stáva sa, že na prvýkrát sa to hľadanie nevydarí, ale ľudia sa nevzdávajú a v hľadaní pokračujú. A pokračujú dovtedy, kým nenájdu to najlepšie. Ale to, čo bolo najlepšie v nedávnej minulosti, nemusí byť najlepšie v súčasnosti. A proces hľadania a nachádzania sa opakuje. Nie nadarmo si MOA zvolila za svoje motto myšlienku antického filozofa Xenofana z Kolofónu (565 p. n. l. – 470 p. n. l.) o hľadaní a nachádzaní: „V skutočnosti nám smrteľníkom bohovia neodhalili všetko od počiatku. Ale postupom času hľadáme a nachádzame to najlepšie.“ A MOA skutočne hľadá, ale najmä nachádza také riešenia, ktoré sú v danej dobe pri daných príležitostiach najlepšie, či už ide o aspekt výchovný, vzdelávací, spoločenský, kultúrny či propagačný.

Pre vznik MOA bolo rozhodujúce stretnutie Gréka Ioannisa Ketseasa (1887 – 1967) a Nemca Carla Diema (1882 – 1962) v roku 1934 v Aténach. Carl Diem spolupracoval určitý čas s P. de Coubertin a raz ho dokonca nazval „diktátor v zamatových rukavičkách“. K olympizmu mal Carl Diem skutočne blízko a napr. výrazne sa zaslúžil o zorganizovanie štafety s olympijským ohňom v roku 1936 z Grécka do Nemecka.

Dňa 16. marca 1937 napísal P. de Coubertin nemeckej vláde (vtedy Hitlerovej, pozn. autora), že nebol schopný dotiahnuť do konca to, čo chcel. Mal v úmysle kreovať Centrum olympijských štúdií, ktoré by pokračovalo v jeho práci a čo by ju držalo ďalej od „falošných ciest“, z ktorých mal strach. Toto centrum malo byť k dispozícii MOV a študovalo by otázky olympizmu a ich apliká-

ciu a adaptáciu na vtedajšiu spoločnosť. Centrum by malo v náplni aj problematiku športu a jeho výchovného pôsobenia.

O vznik Medzinárodnej olympijskej akadémie sa najviac zaslúžili Grék Ioannis Ketseas a Nemecký Carl Diem.

◀ Ioannis Ketseas v Olympii, nedatované

(Zdroj: Message olympique, č. 2/1982)

◀ Carl Diem na oficiálnej fotografii

(Zdroj: The Xlth Olympic Games Berlin, 1936, Official Report, Volume I., 1937)

Po smrti P. de Coubertin napísal Carl Diem list Gréckemu olympijskému výboru so žiadosťou začať činnosti spojené s kreovaním MOA v Grécku, v Olympii. Grécky olympijský výbor nebol týmto návrhom zaskočený a prijal ho. V priebehu rovnakého roku vypracovali Ioannis Ketseas a Carl Diem plán činnosti MOA a predložili ho Gréckemu olympijskému výboru. Tento krátko po schválení plánu činnosti zakotvil vo svojich stanovách ďalší cieľ o organizácii a správe MOA. V roku 1939 uznal MOV patronát nad založením MOA, pretože mala slúžiť olympijským ideálom. Iniciálna myšlienka bola zorganizovať v Olympii klasické hry a súčasne aj prednášky s tematikou olympizmu: „Nie je nevyhnutné mať v Olympii dav športovcov, ale len niekoľko elitných. Všetky intelektuálne pohyby propaguje malý počet... To je dôvod, pre ktorý sa musíme obrátiť na univerzity celého sveta. To ich musíme presvedčiť, to ich musíme zjednotiť s našou ideou. Táto idea je rovnaká aj pre Olympijskú akadémiu. Stačí, keď ideu pochopí niekoľko najlepších intelektuálov. Ich pôsobenie bude dostačujúce na to, aby pritiahlo masu.“

Tieto slová akoby vyslovil P. de Coubertin. Aj on sa často obracal k univerzitám vediac, že práve tie sú miestom nielen intelektuálneho, ale aj telesného rozvoja mladých ľudí. Spolupráca Ioannisa Ketseasa a Carla Diema pokračovala až do roku 1941, keď často spolu diskutovali a zaoberali sa činnosťou MOA. Po okupácii Grécka Nemeckom (1941) sa spolupráca prerušila a Carl Diem chcel náhle ustanoviť MOA v Spojených štátoch amerických (na tomto mieste nemôžeme z priestorových dôvodov rozoberať problematiku vzťahu Carla Diema a hitlerovského Nemecka a súčasne ani problematiku vzťahu Carla Diema a Spojených štátov amerických, resp. vtedajšieho podpredsedu MOV Američana Averyho Brundagea, pozn. autora). O ustanovení MOA za Atlantickým oceánom informoval Averyho Brundagea. Ioannis Ketseas, ktorý o týchto krokoch údajne vedel, však nasledoval pôvodný projekt, t. j. založenie MOA v Olympii. Po druhej svetovej vojne padlo v roku 1949 jednoznačné rozhodnutie, aby MOA sídlila v Grécku a jej činnosť bude zabezpečovať Grécky olympijský výbor. Začalo sa nevyhnutné vykupovanie pozemkov pre potreby MOA a Grécky olympijský výbor súčasne navrhol, aby ostatné národné olympijské výbory akceptovali MOA a aby vysielali účastníkov na jej zasadnutia. Otvorenie MOA bolo definitívne stanovené na leto roku 1961.

V existencii MOA možno vyčleniť štyri základné etapy:

1. Etapa činnosti MOA do roku 1984. Obdobie rokov 1961 – 1984 je charakterizované veľmi nízkym počtom národných olympijských akadémii. V roku 1984 na zasadnutí Asociácie národných olympijských výborov v Mexico City vyzval MOV národné olympijské výbory, aby si podľa vzoru MOA zakladali vlastné národné olympijské akadémie. Tlak na kapacity MOA nebol výrazný. Od roku 1964 sa stalo tradíciou otvárať zasadanie MOA na pahorku Pnyx v Aténach, ktorý bol v antike miestom ľudových zhromaždení.
2. Etapa činnosti MOA v rokoch 1985 – 1989. Relatívne krátke obdobie existencie MOA je najvýraznejšie poznamenané postupným vznikom národných olympijských akadémii v mnohých krajinách. Toto obdobie sa však náhle končí rýchlym pádom totalitných režimov v krajinách strednej a výchovnej Európy. Tlak na kapacity MOA bol síce väčší, ale stále nie výrazný. V tomto období (30. apríla 1987) vznikla v Prahe aj Československá olympijská akadémia.
3. Etapa činnosti MOA v rokoch 1990 – 2000. Rok 1989 bol v znamení zmien režimov v mnohých európskych krajinách. Súčasne sa so zmenami režimu niektoré veľké štátne celky rozpadli a zákonite vznikalo mnoho národných olympijských výborov aj národných olympijských akadémii. Tlak na kapacity MOA vzrástol a došlo k ich rozšíreniu. Po rozpade bývalého Zväzu sovietskych socialistických republík vzniklo takmer naraz 15 národných olympijských výborov a národných olympijských akadémii. Podobné to bolo aj v krajinách bývalej Juhoslávie a tiež v bývalom Československu. Slovenská olympijská akadémia vznikla 27. júna 1991, spočiatku ako Slovenská rada Československej olympijskej akadémie. Mala desať členov a na jej čele stál Ján Grexa (nar. 1941). Uvedená rada bola jednou z komisií predchodcu súčasného Slovenského olympijského výboru, ktorý sa nazýval Olympijská spoločnosť Slovenska. Slovenská olympijská akadémia bola založená 12. júna 1993 v Bratislave a jej prvý predseda bol Pavol Glesk (1931 – 2008).
4. Etapa činnosti MOA po roku 2000, ktorá je charakteristická stabilným usporiadaním národných olympijských akadémii a pravidelnou účasťou ich zástupcov na podujatiach MOA. V rámci MOA sa rozšíril spektrum vzdelávacích podujatí. Okrem zasadnutia pre mladých účastníkov (tradičného podujatia MOA, pozn. autora) organizuje MOA v spolupráci s MOV aj vzdelávacie podujatia pre trénerov, športových psychológov atď. Súčasne MOA umožňuje národným olympijským akadémiám organizovať v jej priestoroch ich vlastné vzdelávacie podujatia.

◀ Medzinárodná olympijská akadémia v roku 1962. Účastníci zasadania bývali pod stanmi

(Zdroj: Medzinárodná olympijská akadémia)

I. zasadnutie MOA sa konalo v dňoch 16. – 23. júna 1961 pod Kronovým vrchom v Olympii. Účastníci spali pod stanmi a bolo ich spolu len 31 z 25 krajín. Najviac (traja) ich bolo z vtedajšej Zjednotenej arabskej republiky. O problematike prednášalo 12 lektorov. Témy boli: olympizmus a Olympia, športový tréning, športová vý-

chova, psychologické problémy športu a olympijská literatúra. Zasadnutiu symbolicky predsedali spolu Ioannis Ketseas a Carl Diem.

V stanoch boli nútení spať účastníci zasadnutí MOA až do roku 1967. Stalo sa tradíciou, že účastníkov pozdravil predseda MOV. Nemáme v publikácii priestor na uvádzanie tém zasadnutí MOA, ale v roku 1962, na II. zasadnutí (73 účastníkov z 18 krajín) boli témy veľmi zaujímavé:

1. História olympijských hier.
2. Skutočný zmysel olympijskej myšlienky.
3. Prínos baróna Pierra de Coubertina a iných osobností na obnove olympijských hier. História a vývoj moderného športu.
4. Miesto športu a olympijských hier vo výchove mládeže. Filozofia olympijských hier, ich vplyv na umenie, spoločenské vedy a ich vývoj.
5. Morálne princípy športu a tvorba duchovných hodnôt prostredníctvom nich (aspekt amaterizmu).
6. Vývoj teórie a techniky koučovania a tréningu v rozličných športoch.
7. Vedecké disciplíny s afinitou k športu (psychológia, medicína, biológia, biofyzika atď.).

Výchova sa teda objavila aj v rámci tém II. zasadnutia MOA a v podstate nechýbala v nejakej jej podobe na žiadnom zo zasadnutí MOA. Aj v súčasnosti v rámci MOA rezonujú témy výchovy často a to nielen na zasadnutiach pre mladých účastníkov (najmä pre študentov), ale aj na zasadnutiach pre trénerov, predsedov národných olympijských akadémií a i. MOA je dôstojný pokračovateľ myšlienok P. de Coubertina. Témy, ktoré sú predmetom rokovania zasadnutí stanovuje administratívna rada MOA, ktorá sa nazýva Ephoria a je súčasťou Gréckeho olympijského výboru. Ephoria existuje od 14. januára 1969, keď prijal Grécky olympijský výbor rozhodnutie o jej zriadení. Na čele Ephorie je v súčasnosti člen Gréckeho olympijského výboru Isidoros Kouvelos (nar. 1953), ktorý je fakticky aj na čele MOA. MOA a jej činnosť financuje Olympijská solidarita MOV, čo je dostatočná záruka, že úroveň zasadnutí bude vysoká (Seman, 1995; Seman, 2009). Súčasná ponuka MOA je asi 12 podujatí, väčšinou vzdelávacích.

◀ Pohľad na časť areálu Medzinárodnej olympijskej akadémie v súčasnosti

(Zdroj: www.flickr.com)

Mnoho národných olympijských akadémií sa v súčasnosti zaoberá aj problematikou výchovy v jej rozličných podobách. Konajú sa nielen vedecké a odborné konferencie, kde je hlavná téma výchova, ale aj rôzne akcie pre široké vrstvy obyvateľov, ktorí tak majú možnosť bližšie sa oboznámiť s ušľachtilou olympijskou myšlienkou a s jej výchovnými hodnotami. Slovensko nie je v tomto výnimka – skôr naopak, možno ho zaradiť k veľmi aktívnym krajinám na úseku olympijskej výchovy. Členovia Slovenskej olympijskej akadémie v spolupráci so Slovenským olympijským výborom neustále pracujú aj na zavedení myšlienok olympizmu do osnov základných a stredných škôl. Aj na vysokých školách telovýchovného zamerania na Slovensku sa vyučuje problematika olympizmu, pričom vyučujúci sú spravidla súčasne aj členovia Slovenskej olympijskej akadémie.

„Medzinárodná olympijská akadémia je vzdelávacia inštitúcia Medzinárodného olympijského výboru a venuje sa vedeckej, študijnej, výchovnej, kultúrnej, informačnej a propagačnej činnosti, ale aj šíreniu olympijskej filozofie a olympijských ideálov.“

Grexa a kol. (2006)

INTERNATIONAL OLYMPIC ACADEMY

◀ Znak Medzinárodnej olympijskej akadémie

(Zdroj: Medzinárodná olympijská akadémia)

6

KRÁTKO O KRITICKÝCH POSTOJOCH K DIELU PIERRA DE COUBERTIN

Každé ľudské dielo možno kritizovať. Dielo P. de Coubertin nie je výnimka a bolo kritizované už v čase jeho života. Kritík však pribúdalo najmä na konci 20. a na začiatku 21. storočia. Ale neboli to len kritiky diela P. de Coubertin, ale kritiky olympizmu a olympijských hier, zdeformovaných v súvislosti s napredovaním civilizácie. P. de Coubertin sa proti týmto kritikám už nemôže postaviť a hájiť svoje dielo. Ale možno by s mnohými kritikami súčasného olympizmu a olympijských hier nepochybne súhlasil.

V práci sme sa už zmienili o kritike diela P. de Coubertin na začiatku 20. storočia, keď kritici požadovali súťaž, na ktorých by bolo menej fyzického úsilia a súčasne sa lekári postavili proti tréningovým metódam, ktoré podľa ich názoru presiahli rozumnú mieru. S týmto sa P. de Coubertin dokázal vyrovnávať a odolávať takýmto tlakom.

K najvýraznejším kritikom diela P. de Coubertin a olympizmu vôbec patrí francúzsky sociológ, antropológ a filozof Jean-Marie Brohm z Univerzity Paul Valéry v Montpellieri. Kritikou športu, olympizmu a diela P. de Coubertin sa zaoberal už v 70. rokoch 20. storočia, keď redigoval časopis *Quel corps?* (Aké telo?). Práve tento časopis sa stal miestom, kde sa sústreďovali kritické články. Pokračovateľ uvedeného časopisu je list *Quel sport?* (Aký šport?), ktorý vychádza s podtitulom Radikálna kritika kapitalistického športu a rediguje ho Fabien Ollier. Aj v tomto liste má kritika diela P. de Coubertin svoje miesto. Posledné kritické dielo z pera spomínaného Jeana-Marie Brohma má názov *Pierre de Coubertin, le seigneur des anneaux. Aux fondements de l'olympisme* (Pierre de Coubertin, pán kruhov. K základom olympizmu). Autor v nej nazýva P. de Coubertin „vodcom svorky“ a kapitolu s názvom Olympijský podvod uvádza slovami: „Na každej olympiáde sa opakuje, manio-obsedantným spôsobom prechádzajúcim do karikatúry, rituál veľkej olympijskej omše. Disciplinovaná tlupa miništrantov štedro okiada nesmrtelné dielo veľkého Francúza“ *Pierra de Coubertin*“ (Brohm, 2008). Ako predstaviteľa francúzskej buržoázie autor kritizuje P. de Coubertin pre militarizmus a pre rasizmus. Kritiku zo strany spomínaného Jeana-Marie Brohma však mnoho autorov obchádza a nevníma ju, resp. ju priamo ignoruje najmä z dôvodu jeho prílišného ľavicového radikalizmu (napr. Cholley, 1996).

Dielo P. de Coubertin ale kritizujú aj iní. Nejde však o kritiku toho, čo chcel P. de Coubertin primárne vytvoriť – účinný systém výchovy športom – ale skôr o kritiku skutočností, ktoré v mnohých prípadoch výrazne negatívne ovplyvnili jeho dielo – moderné olympijské hry. V tomto duchu – a pripomíname, že podľa nášho názoru by aj P. de Coubertin s touto kritikou pravdepodobne súhlasil – kritizujú olympijské hry napr. Jennings a Simson (2012). Opierajú sa pritom o negatíva, ktoré sa objavili v olympijskom hnutí alebo v olympijskom športe na prelome 80. a 90. rokov 20. storočia. Skutočne sa dá s nimi súhlasiť v konštatovaní, že MOV v tej dobe nebol najvyššou morálnou autoritou súťažného športu. Problémom neboli len dopingové škandály, ale korupcia a prílišný záujem športového priemyslu, najmä firmy Adidas. Pravda je, že MOV je dielom P. de Coubertin, ale ten nemohol nikdy vedieť, ako sa bude situácia vyvíjať v druhej polovici 20. storočia. V duchu kritiky korupcie sa nesie aj nasledujúca publikácia Jenningsa (2012). Rozličné škandály v olympijskom hnutí však nie sú doménou kritiky výlučne ľudí, ktorí stoja v podstate „mimo“ tohto hnutia. Príkladom je Richard Pound (2004), dlhoročný člen MOV, predseda komisie pre vyšetrovanie korupčných afér v MOV na konci 20. storočia, ne-

úspešný protikandidát Jacquesa Roggeho (nar. 1942) na post prezidenta MOV. Jeho kritiku možno zhrnúť slovami, že olympijské hry by tu mali byť pre dobro športovcov a olympijského hnutia a nie pre dobro MOV.

◀ Časť obalu knihy s názvom od Jean-Marie Brohma, v ktorej kritizuje olympizmus a dielo Pierra de Coubertin

(Zdroj: Archív autora)

Všetko to, čo nechcel P. de Coubertin v súvislosti so slávením olympijských hier, je v súčasnosti realita. Organizácia olympijských podujatí je drahá záležitosť. Pompézne a finančne náročné ceremoniály a prepychy sú síce na pohľad lákavé a atraktívne, ale mnohí si kladú otázku, či je práve toto nutné a súčasne či sú všetci, ktorých sa to týka (najmä obyvatelia miest organizujúcich olympijské podujatia) stotožnení s olympijským podujatím v konkrétnom meste. Napr. Lenskyj (2000) sa zaoberá problematikou dosahu organizácie olympijských hier vo viacerých mestách a vo svojej publikácii odhaľuje mnoho najmä finančných škandálov. Opäť Lenskyj (2002) ukazuje, že „doposiaľ najlepšie olympijské hry“ (Hry XXVII. olympiády 2000 v Sydney, pozn. autora) skrývali aj veľa negatív najmä v oblasti sociálneho dopadu s nimi spojených výdavkov.

ZÁVER

A čo šport v pedagogickom diele P. de Coubertin? Veľmi dobre to v skratke zhrnul Lombardo (2000): „*Pre Coubertina bol šport iba nástroj na dosiahnutie iných výsledkov.*“ Skutočne, P. de Coubertin nepokladal praktizovanie športu za cieľ, ale len za prostriedok, ktorým sa možno k skutočnému cieľu dopracovať. Tým skutočným cieľom bola fyzicky zdatná a morálne vyspelá osobnosť človeka. A toto by si možno vo zvýšenej miere mala uvedomiť aj súčasná spoločnosť, resp. tí jej členovia, ktorí vychovávajú mládež. Či už sú to rodičia, učitelia bez rozdielu, ale najmä tréneri, ktorí neraz vedú svojich zverencov k športovým výkonom za každú cenu neuvedomujúc si, že šport by mal zostať prostriedkom a nemal by sa stať cieľom. V tomto ohľade urobil P. de Coubertin obrovský kus práce a patrí mu za to uznanie, pretože chcel spoločnosť na ceste jej neustáleho zdokonaľovania posunúť o ďalší pomyselný krôčik vpred. Opäť Lombardo (2000): „*Pierre de Coubertin si zakladal na fyzicky vyspelom, morálne zdravom, podľa možnosti vzdelanom indivíduu, ktoré si je vedomé vlastnej intelektuálnej hodnoty, ale aj miery svojich vedomostí. Pre toto indivíduum je dôležitý harmonický život v rámci rodiny, obce aj národa.*“

„Do našich lýceí preniká všetko, ale nevychádza z nich nič, Urobili sme ten paradox, že vysoké múry, ktoré majú chrániť naše deti, nás od nich izolujú bez toho, aby ich izolovali od nás. Múry sú nepriehľadné z našej strany a priehľadné z ich. Zatiaľ čo my ignorujeme všetko, čo by sme mali o nich vedieť, oni vedia o nás všetko, čo by mali ignorovať.“

Pierre de Coubertin

Zostávajú olympijské hry. Boulongne (1995) uvádza, že „...olympijské hry boli preňho (pre P. de Coubertin, pozn. autora) len nepatrnou čiastočkou a v jeho očiach aj najmenej dôležitou v rámci jeho pedagogického diela“. V podobnom zmysle sa vyjadruje aj Müller (1994). Áno, sú najvýznamnejším športovým sviatkom na svete, aj keď z pochopiteľných dôvodov nemôžu byť všetky športy v ich programe. A pokrok doby priniesol aj to, že sa olympijské hry museli vzdať určitých svojich pôvodných súčastí, ako napr. umeleckých súťaží. V publikácii sme uviedli, že P. de Coubertin videl eurytmiu v spojení športu, umenia a filozofie. Ich filozofický základ je neodškriepiteľný. Ale pokiaľ ide o umenie, to sa z ich programu po Hrách XIV. olympiády 1948 v Londýne stratilo. Konajú sa len výstavy v rámci olympijských podujatí. Hurych a kol. (2013) túto stratu vidia najmä v skutočnosti, že „...tlak na potrebu exaktne zmerateľného výkonu a adorácia tabuľkového výsledku súťaženia sa stali natoľko dominantné, že nebolo možné túto súčasť v programe udržať. Týmto kalokagatia výrazne oslabilo svoju pozíciu v rámci olympijského hnutia.“ Ďalšie problémy olympijských hier, ako je čoraz viac sofistifikovaný doping a rozličné korupčné škandály, tu nebudeme rozoberať z priestorových dôvodov. Kto sa o problematiku olympizmu a olympijských hier zaujíma, iste si nájde relevantné informácie.

Ziada sa ešte raz vrátiť sa k olympijským kongresom. Müller (1994) vyslovil domnienku, že olympijské hry nepredstavovali v chápaní P. de Coubertin dostačujúci program pre činnosť MOV. Práve olympijské kongresy vyplnili činnosť MOV – a najmä P. de Coubertin – počas olympiád (olympiáda znamená štvorročné obdobie medzi slávením olympijských hier, pozn. autora). V opačnom prípade by bolo dostačujúce, keby sa konštituoval pre každé olympijské hry vždy nový MOV. Túto „dočasnú“ dokazuje aj existencia mnohých národných olympijských výborov, ktorých činnosť bola obmedzená na vyslanie športovcov na olympijské hry. Olympijské kongresy boli teda nielen vhodná voľba na vyplnenie pomyslenej prázdnoty olympiád, ale súčasne aj určitý krok vpred pri prerokovaní dôležitých otázok v rámci olympijského hnutia.

Problematika olympizmu a olympijských hier – a v rámci toho nepochybne aj pedagogická snaha P. de Coubertin – by už dávno mala byť v školách ako súčasť výchovy a vzdelávania. Domnievame sa, že mládež by tým nijako neutrpela. Práve naopak, obohatila by sa o poznatky, ktoré môžu viesť jej život v intenciách morálneho konania. Poznatky mládeže v tejto oblasti sú však na veľmi nízkej úrovni. Nebudeme tu rozoberať veľa výskumov, ktoré sa touto problematikou zaoberali.

Vyberieme – v slovenských podmienkach – len najnovší, ktorý realizoval Nemec (2013). Zistil, že médiá poskytujú žiakom základných škôl (priemerný vek žiakov bol 14 rokov) oveľa viac poznatkov o olympizme ako škola. Toto je zarážajúci fakt! Jeho respondenti však súčasne konšatovali, že by týchto poznatkov chceli mať viac. Tu by malo nastúpiť pôsobenie školy, pretože zároveň väčšina respondentov konšatovala, že si u olympionikov najviac cenia morálku. Ale aj P. de Coubertin chcel práve toto u mladých ľudí športom rozvinúť a posilniť. V oblasti výchovy a vzdelávania mládeže športom a v duchu pedagogického pôsobenia P. de Coubertin má teda súčasná spoločnosť veľké medzery.

Zhrnúť pedagogický odkaz P. de Coubertin niekoľkými slovami nie je jednoduché. Keby sme sa k tomu malo odhodlať, urobili by sme to asi takto:

Šport je jedinečný výchovný prostriedok, ale len za predpokladu, že nebude presýtený negatívami, ktoré doň preniknú v súvislosti najmä s materiálnym ziskom.

To sa však v podstate vraciame k viackrát spomínanej výchove športom v duchu, v akom ju kreoval Thomas Arnold, alebo ako ju rozvíjal reverend „otec“ Didon. Nie je teda nič zvláštne, že sa P. de Coubertin uchýľoval k týmto skutočne veľkým osobnostiam, ktoré razili pomyselný výchovný tunel v temnotách stále upadajúceho sveta založeného len na materiálnom chápaní ľudskej existencie.

Literatúra

1. ARVIN-BÉROD, A. 1994. En France, l'idée des Jeux Olympiques a traversé les siècles. In: *Revue Olympique*. Nr. 321, 1994, s. 339-341.
2. BAILLET-LATOUR, de H. 1937. 75ème Anniversaire du baron Pierre de Coubertin. In: *Bulletin Officiel du Comité International Olympique (Olympic Review)*. March 1937, No. 33, s. 7.
3. BARNEY, R. K. 1997. The Modern Olympics. In: *Olympika*. 1997, Vol. VI. ss. 121-128.
4. BARROWS, I. C. ed. 1890. *Physical Training. A Full report of the Papers and Discussions of the Conference Held in Boston, in November 1889*. Boston : Press of George Hellis, 1890. 136 s.
5. BAUTAIN, L. E. 1876. *De l'éducation publique en France au XIXe siècle*. Paris : Bray et Re-taux, 1876. 340 s.
6. BERGVALL, E. ed. 1913. *The Official Report of the Olympic Games of Stockholm 1912*. Stockholm : The Swedish Olympic Committee, 1913. 1117 s.
7. BERMOND, D. 2008. *Pierre de Coubertin*. Paris : Éditions Perrin, 2008. 431 s. ISBN 978-2-262-02349-2.
8. BIANCHI, C. – CARMINATI, F. – COLASANTE, G. 2006. *Alle radici dell'Olimpismo italiano. Il conte Eugenio Brunetta d'Usseaux (1857 – 1919)*. Torino : Comitato per l'Organizzazione dei XX Giochi Olimpici Invernali, 2006. 134 s.
9. BOULONGNE, Y. P. 1995. Pour Coubertin. In: *Pierre de Coubertin, ce méconnu...* Lausanne : Comité International Pierre de Coubertin, 1995. s. 12-18.
10. BRACEGIRDLE, C. 1991. L'homme qui rêva des Jeux. In: *Revue olympique*. Juin 1991, No. 284. ss. 276-278.
11. BROHM, J.-M. 2008. *Pierre de Coubertin, le seigneur des anneaux. Aux fondements de l'olympisme*. Paris : Éditions Homnisphères, 2008. 142 s. ISBN 2-915129-36-3.
12. Bulletin du Comité International des Jeux Olympiques, roč. 1, č. 1, 1894.
13. BURNS, F. 1985. Les „Jeux olympiques de Robert Dover“ à Costwold. In: *Revue olympique*. Avril 1985, No. 201. ss. 230-236.
14. COUBERTIN, P. de. 1888. *L'Éducation en Angleterre. Collèges et universités*. Paris : Librairie Hachette et Cie, 1888. 327 s.
15. COUBERTIN, P. de. 1889. *L'Éducation anglaise en France*. Paris : Librairie Hachette et Cie, 1889. 207 s.
16. COUBERTIN, P. de. 1890. *Universités Transatlantiques*. Paris : Librairie Hachette et Cie, 1890. 382 s.
17. COUBERTIN, P. de. 1896. Il est ordinaire. In: *Les Jeux Olympiques de 1896*. Athènes, Paris : Ch. Beck/H. Le Soudier, 1896. s. 1-8.
18. COUBERTIN, P. de. 1901. *Notes sur l'éducation publique*. Paris : Librairie Hachette et Cie, 1901. 320 s.
19. COUBERTIN, P. de ed. 1905. *Congrès International de Sport et d'Éducation Physique*. Auxerre, Comité International Olympique, 1905.
20. COUBERTIN, P. de. 1906. *L'Éducation des Adolescents au XXe siècle. I. L'Éducation physique. La Gymnastique utilitaire. Sauvetage – défense – locomotion*. Paris : Félix Alcan, Éditeur, 1906. 160 s.
21. COUBERTIN, P. de. 1908. L'Aviron. In: *Revue olympique*. 8e année, avril 1903. s. 60-63.
22. COUBERTIN, P. de. 1909. *Une campagne de vingt-et-un ans. 1887 – 1908*. Paris : Librairie de l'Éducation physique, 1909. 220 s.
23. COUBERTIN, P. de. 1909 b. Une Olympie moderne. In: *Revue olympique*. 9e année, octobre 1909. s. 153-156.
24. COUBERTIN, P. de. 1911. *Décoration, pyrotechnie, harmonies, cortèges. Essai de Ruskinianisme sportif à l'usage des Sociétés de Gymnastique et de Sport*. Société des Sports Populaires, 1911.
25. COUBERTIN, P. de. 1912. *L'Éducation des adolescents au XXe siècle. II. L'Éducation intellectuelle. L'analyse universelle*. Paris : Librairie Félix Alcan, 1912. 155 s.
26. COUBERTIN, P. de. 1913. *Essais de psychologie sportive*. Lausanne et Paris : Librairie Payot et Cie, 1913. 266 s.
27. COUBERTIN, P. de. 1915. *L'Éducation des adolescents au XXe siècle. III. L'Éducation morale. Le Respect mutuel*. Paris : Librairie Félix Alcan, 1915. 104 s.
28. COUBERTIN, P. de. 1921. *Les Universités Ouvrières*. Lausanne : Imprimerie populaire, 1921. 8 s.
29. COUBERTIN, P. de. 1921 a. *Leçons de pédagogie sportive*. Lausanne : Éditions Concorde, 1921. 127 s.
30. COUBERTIN, P. de. 1925. Message par radio transmis à l'occasion de l'inauguration des travaux de l'Union pédagogique universelle. In: *Union pédagogique universelle I. Année 1925 – 1926*. 22 s.
31. COUBERTIN, P. de. 1926. *Union pédagogique universelle. Conférence de Lausanne 14-18 Septembre 1926. Programme*. Lausanne : Imprimerie La Concorde, 1926. 4 s.
32. COUBERTIN, P. de. 1927. Rapport annuel présenté au Conseil d'administration et au Comité de perfectionnement de l'Union pédagogique universelle. In: *Union pédagogique universelle II. Année 1926 – 1927*. 22 s.
33. COUBERTIN, P. de. 1928. *L'Utilisation pédagogique de l'activité sportive. Conférence donnée par M. le Baron Pierre de Coubertin à l'Aula de l'Université de Lausanne*. [Úryvok textu z periodika *Sport Suisse*, ktorý redakcia venovala Medzinárodnému byru športovej pedagogiky.] 1928. 8 s.
34. COUBERTIN, P. de. 1929. Note sur le but et le fonctionnement du Bureau international de pédagogie sportive. In: *Bulletin Officiel du Comité International Olympique*, máj 1929, No 13, ss. 13-14.
35. COUBERTIN, P. de. 1932. *Mémoires olympiques*. Lausanne : Bureau International de Pédagogie Sportive, 1932. 218 s.
36. COUBERTIN, P. de. 1935. *Les Assises philosophiques de l'Olympisme moderne. Message radiodiffusé de Berlin le 4 août 1935*. Genève : Le Sport Suisse, 1935. 4 s.
37. COUBERTIN, P. de. 1994. *Listy olimpijskie*. Warszawa : PTNKF, 1994. 96 s.
38. DIDON, H. 1897. *Influence morale des Sports athlétiques. Discours prononcé au Congrès olympique du Havre le 29 juillet 1897*. Paris : J. Mersch, imprimeur, 1897. 20 s. [Pozn. Meno autora nie je uvedený tak, ako ho tu uvádzame my, ale v podobe Le P. Didon, čo znamená „otec“ Didon]
39. DURRY, J. 1997. *Le vrai Pierre de Coubertin*. Paris : Comité français Pierre de Coubertin, 1997. 96 s.
40. EYQUEM, M.-T. 1966. *Pierre de Coubertin: L'Épopée olympique*. Paris : Calman Lévy, 1966. 302 s.

41. GIRARDOT, M. de. 1858. *Les fêtes de la Révolution 1790 – an VIII*. Nantes : Imprimerie de Mme Camille Mellinet, 1858. 65 s.
42. GRÉARD, O. 1889. *Éducation et instruction. Enseignement secondaire II*. Paris : Librairie Hachette et Cie, 1889. 357 s.
43. GRÉARD, O. 1904. *Éducation et instruction. Enseignement primaire*. Paris : Librairie Hachette et Cie, 1904. 425 s.
44. GREXA, J. a kol. 2006. *Olympijská výchova. Metodická príručka*. Bratislava : Slovenský olympijský výbor, Slovenská olympijská akadémia, Národné športové centrum, 2006. 86 s. ISBN 80-969522-0-X.
45. HADDON, C. 2012. *The First Ever English Olympic Games*. Kindle Edition, 2012. 1564 loc.
46. HURYCH, E. a kol. 2013. *Spiritualita pohybových aktivít*. Brno : Masarykova univerzita, 2013. 252 s. ISBN 978-80-210-6207-8.
47. CHOLLEY, P. 1996. *Pierre de Coubertin. La deuxième croisade. Améliorer la condition humaine par le sport et l'éducation, facteur de paix universelle*. Lausanne : Comité International Olympique, 1996. 258 s. ISBN 92-9149-009-1.
48. CHOLLEY, P. 1996a. „The Rondeau Olympic games“. In: *Olympic Review*. April – May 1996, No. 8, vol. XXV. ss. 48-49.
49. JENNINGS, A. 2012. *The New Lords of the Rings. Olympic Corruption and How to Buy Gold Medals*. Transparency Books, 2012. [Prvé vydanie v roku 1996.] Kindle Edition, 4884 loc.
50. JENNINGS, A. – SIMSON, V. 2012. *The Lords of the Rings. Power, Money and Drugs in the Modern Olympics*. Transparency Books, 2012. [Prvé vydanie v roku 1992.] Kindle Edition, 5115 loc.
51. KETSEAS, J. 1963. A Restatement. In: *Olympic Review*. August 1963, No. 83. ss. 56-57.
52. KÖSSL, J. – KOLÁŘ, F. eds. 1998. *Dokumentace k dějinám českého olympismu. 1. díl 1891 – 1918*. Praha : Český olympijský výbor, 1998. 222 s.
53. KÖSSL, J. – WAIC, M. eds. 1998. *Dokumentace k dějinám českého olympismu. 2. díl 1918 – 1945*. Praha : Český olympijský výbor, 1998. 248 s.
54. KUDRNA, J. a kol. 1988. *Dějiny Francie*. Praha : Nakladatelství Svoboda, 1988. 732 s.
55. *La Charte de la réforme sportive*. 1930. Lausanne: Bureau international de pédagogie sportive, 1930. 7 s. [Text Charty športovej reformy vyšiel v jazyku francúzskom, anglickom, nemeckom, španielskom a talianskom.]
56. *Le Figaro*, 10. január 1903.
57. *Le Temps*, 3. október 1888.
58. LENSKEY, H. J. 2000. *Inside the Olympic Industry. Power, Politics and Activism*. Albany : State University of New York Press, 2000. 216 s. ISBN 0-7914-4755-3.
59. LENSKEY, H. J. 2002. *The Best Olympics Ever? Social Impact of Sydney 2000*. Albany : State University of New York Press, 2002. 262 s. ISBN 0-7914-5473-8.
60. LOMBARDO, A. 2000. *Pierre de Coubertin. Saggio storico sulle Olimpiadi moderne 1880 – 1914*. Roma : RAI Radiotelevisione Italiana, 2000. 300 s. ISBN 88-397-1104-X.
61. MULLINS, S. 1983. Dr. Brookes and the Olympic Games. In: *Olympic Review*. August – september 1983, No. 190 – 191. ss. 570-573.
62. MÜLLER, N. 1994. *Cent ans de congrès olympiques 1894 – 1994*. Lausanne : Comité International Olympique, 1994. 286 s. ISBN 3-88-500-133-0.
63. MÜLLER, N. 2000. *Pierre de Coubertin. Olympism. Selected Writings*. Lausanne : International Olympic Committee, 2000. 862 s. ISBN 92-91-49066-0.
64. NEMEC, M. 2013. Vedomosti žiakov nešportových tried základných škôl o olympizme. In: BAISOVÁ, K. – KRÚŽLIAK, M., eds. *Telesná výchova a šport – prostriedok vytvárania vzťahu mladej generácie k športu a pohybu. Recenzovaný zborník vedeckých príspevkov*. Zvolen : Technická univerzita vo Zvolene, Ústav telesnej výchovy a športu, 2013. ss. 340-348. ISBN 978-80-228-2570-2.
65. Olympijská charta. V platnosti od 8. júla 2011. Bratislava : Slovenský olympijský výbor, 2012. 52 s.
66. PENA, C. de la. 2003. Dudley Allen Sargent: Health machines and the energized male body. In: *The Journal of physical culture*. Vol. 8., nr. 2., october 2003. s. 3-19.
67. POUND, D. 2004. *Inside the Olympics. A Behind-the-Scenes Look at the Politics. The Scandals. And the Glory of the Games*. John Wiley & Sons Canada Ltd., 2004. Kindle Edition, 3210 loc.
68. *První olympijský mezinárodní kongres pedagogický v Praze 1925. II. rok VIII. olympiády. 29. května – 4. června. Jednací řád, denní pořad, zápisy o schůzích, přílohy, slavnosti*. Praha : Československý výbor olympijský, 1925. Preložil Vítězslav Pavloušek. 100 s.
69. RANDALL, D. 2011. *The First Modern Olympics*. Kindle Edition. 2011. 174 s.
70. *Revue de Paris*, roč. 1, máj – jún 1894, s. 170-184.
71. *Revue des deux-mondes*, 1. júl 1900.
72. SARGENT, D. A. 1882. *Handbook of Developing Exercises*. Boston : Franklin Press: Rand, Avery & Co., 1882. 50 s.
73. ŠEMAN, F. 1995. *Vznik a vývoj medzinárodnej olympijskej akadémie a národných olympijských akadémii*. Diplomová práca na Univerzite Komenského v Bratislave, Fakulte telesnej výchovy a športu. Vedúci práce: doc. PhDr. Ján Grexa, CSc. Bratislava : 1995. 78 strán + prílohy. [Signatúra diplomovej práce v knižnici Fakulty telesnej výchovy a športu Univerzity Komenského v Bratislave je 5757.]
74. ŠEMAN, F. 2009. Vznik medzinárodnej olympijskej akadémie a národných olympijských akadémii. In: *Telesná výchova a šport*, roč. XIX, 2009, č. 2, s. 37-39.
75. ŠEMAN, F. 2013. *Telo a jeho rozvoj v diele Dudleyho Allena Sargenta – náčrt problematiky*. Rukopis. Nepaginované.
76. ŠEMAN, F. – NEMEC, M. 2013. Eurytmia – koncept olympijskej filozofie Pierra de Coubertin. In: *Telesná výchova a šport*, roč. XXIII, No 3/2013. s. 2-6. ISSN 1335-2245.
77. SIRINELLI, J., F. ed. 2006. *Dictionnaire de l'histoire de France*. Paris : Larousse, 2006. 975 s. ISBN 978-203-5826-34-3.
78. Statuts du Comité International Olympique. Règlement et protocole de la célébration des Olympiades modernes et des Jeux olympiques quadriennaux. Lausanne : Comité international olympique, 1924. 8 s.
79. TAINE, H. 1899. *Notes sur l'Angleterre*. Paris : Librairie Hachette et Cie, 1899. 397 s.
80. TISSIÉ, Ph. a kol. 1901. *L'éducation physique au point de vue historique, scientifique, technique, critique, pratique & esthétique*. Paris : Librairie Larousse, 1901. 180 s.

Edícia
OLYMPIZMUS V PRAXI

ISBN 978-80-89460-14-4

